

NYA KVARTERET GARVAREN

LÄMNINGAR FRÅN SENMEDELTID TILL MODERN TID I FÖRE
DETTA KVARTERET LAXEN OCH KVARTERET VÅRDTORNET

Arkeologisk förundersökning och undersökning inom Norrköpings stadslager
L2009:7173 (RAÄ Sankt Johannes 96:1), Norrköpings kommun, Östergötlands län

JOSEFINE LÅÅS

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3142

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Källare från slutet av 1800-talet med grundmurar i kallmurad sprängsten och en spiraltrappa med gjutet fundament och trappsteg i sandsten. Foto från norr.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003
Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2020

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY 4.0.

Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

NYA KVARTERET GARVAREN

LÄMNINGAR FRÅN SENMEDELTID TILL MODERN TID I FÖRE
DETTA KVARTERET LAXEN OCH KVARTERET VÅRDTORNET

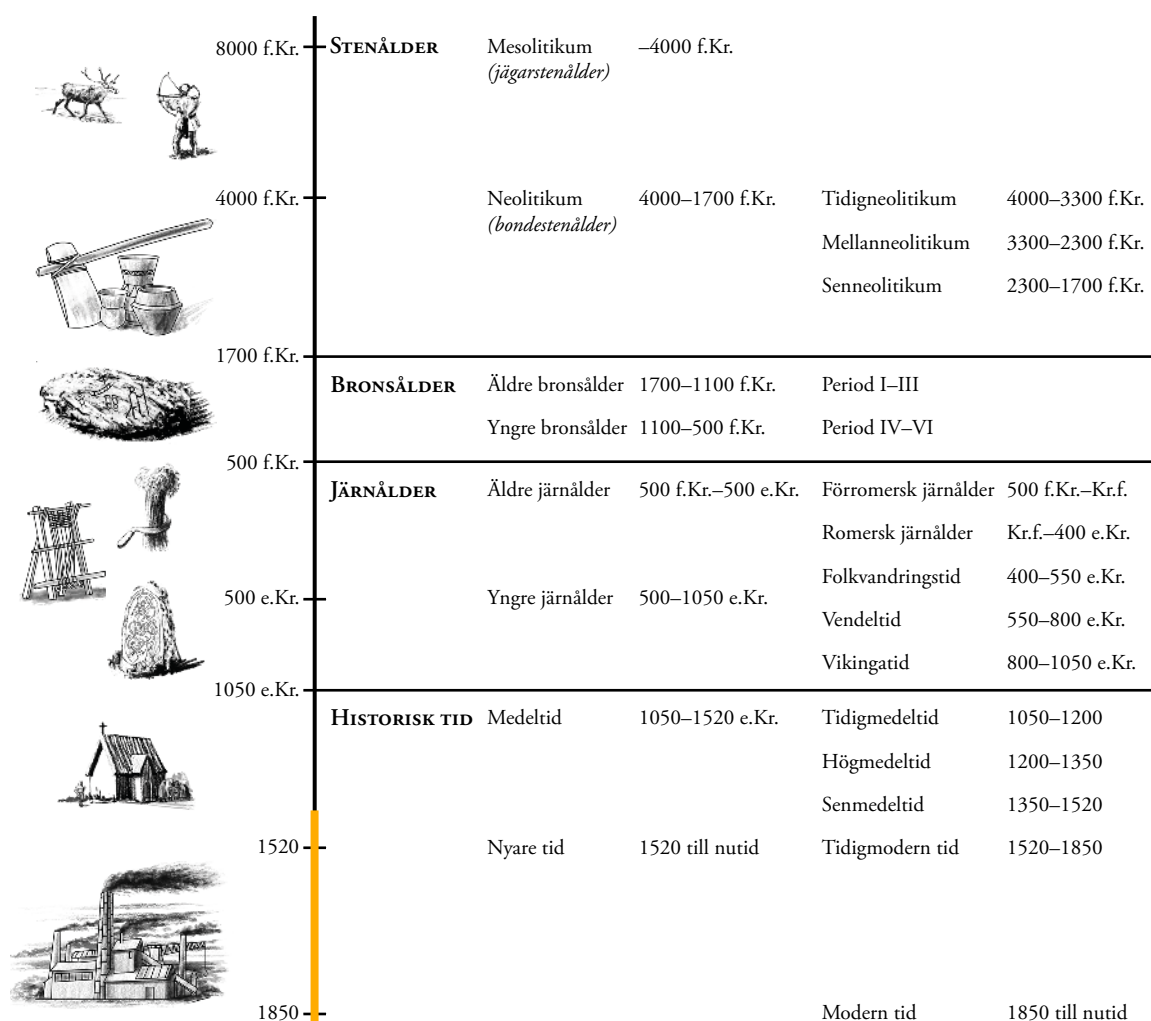
Arkeologisk förundersökning och undersökning inom Norrköpings stadslager
L2009:7173 (RAÄ Sankt Johannes 96:1), Norrköpings kommun, Östergötlands län

JOSEFINE LÅÅS

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3142

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	8
METOD OCH GENOMFÖRANDE	9
RAPPORTENS UPPLÄGG	10
ANALYSER.....	11
BAKGRUND.....	11
Historisk bakgrund	11
Kvarterens tidiga historia.....	13
Kvarterens historia från 1800-talets mitt och framåt	13
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	14
Kvarteret Laxen och kvarteret Vårdtornet.....	15
Mjölaren	15
RESULTAT	16
Schakt 1	16
Schakt 2.....	22
Schakt 3.....	27
Schakt 4.....	33
Schakt 5.....	37
DISKUSSION	42
MÅLUPPFYLLELSE	44
SLUTSATS.....	45
REFERENSER	45
Litteratur	45
Historiskt kartmaterial	47
Arkiv.....	47
Övriga källor.....	47
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	48
BILAGOR	49
Bilaga 1. Schakttabell	49
Bilaga 2. Kontexttabell.....	50
Bilaga 3. Fyndtabell	56
Bilaga 4. Keramikanalys	60
Bilaga 5. Kritpipsanalys.....	69
Bilaga 6. Arkeobotanisk analys.....	70
Bilaga 7. ¹⁴ C-analys	73
Bilaga 8. Osteologisk analys	74

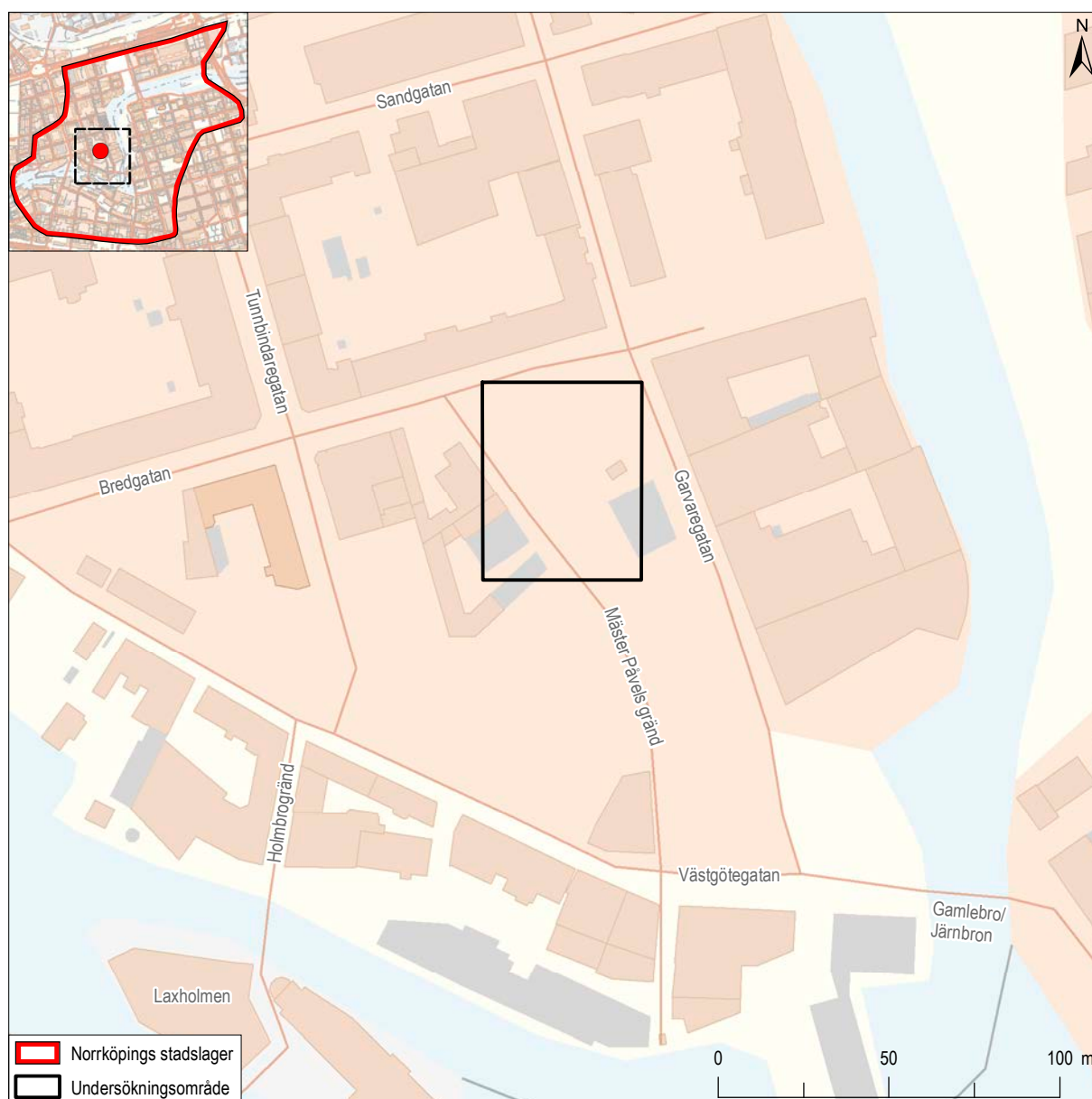

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult utförde under våren 2018 en arkeologisk förundersökning och en direkt efterföljande undersökning i kvarteren Laxen och Vårdtornet inom fastigheten Garvaren 1:1 samt i anslutning till fastighet Vårdtornet 13:1. Undersökningarna föranleddes av att Botrygg AB skulle genomföra schaktningsarbete inför nybyggnation av bostadshus inom fornlämning L2009:7173 (tidigare RAÄ S:t Johannes 96:1), Norrköpings medeltida och tidigmoderna stadslager.

Vid undersökningen påträffades ett fåtal lämningar från senmedeltid och tidigmodern tid i form av fragmentariska bebyggelselämningar och konstruktionslager. Även mäktiga utfyllnadslager som använts för att omforma staden från senmedeltid och framåt påträffades. De äldsta lämningarna utgjordes av rester av ett hus med lergolv samt ett stort dike, vilka bedöms härröra från omkring senmedeltid fram till 1600-tal. Främst påträffades dock byggnadsrester och ledningsdragningar från sent 1800-tal–1900-tal.

Figur 2. Undersökningsområdet markerat på Fastighetskartan i skala 1:2000. Översiktskartan visar undersökningsområdet och Norrköpings stadslager L2009:7173, tidigare RAÄ Sankt Johannes 96:1, markerade på Fastighetskartan i skala 1:40 000.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland (Lst dnr 431-101485-2017) utfört en arkeologisk förundersökning följt av en undersökning inom fastigheterna Nordantill 1:1, 1:5–9 och 1:13, numera benämnda Garvaren 1:1 och Vårdtorret 13:1 i Norrköping stad och kommun, Östergötland. Arbetet föranleddes av att Botrygg AB skulle genomföra schaktningsarbete inför nybyggnation av bostadshus inom fornlämning L2009:7173 (tidigare RAÅ S:t Johannes 96:1), Norrköpings medeltida och tidigmoderna stadslager. Större delen av området undersöktes vid en förundersökning år 2010 (Stibeus 2011) och vid en arkeologisk undersökning år 2011 (Bertheau 2013). De ytor som var aktuella för denna undersökning gällde därför de delar av kvarteren som inte berörts av dessa.

Syftet med förundersökningen var att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet. Ambitionsnivån skulle anpassas till behovet att generera ett fullgott underlag inför en eventuell undersökning. I samband med förundersökningen framkom lämningar som tolkades härröra från tidigmodern tid, vilket medförde att den arkeologiska undersökningen efter samråd med länsstyrelsen genomfördes direkt i samband med förundersökningen.

För att uppfylla syftet med förundersökningen upprättades följande frågeställningar:

- Finns det några lämningar av fornlämningen L2009:7173 bevarade eller har dessa blivit utschaktade tidigare?
- Om lämningar påträffas vad har de för karaktär?
- Finns lämningar efter äldre bebyggelse i form av hus, gårdsplaner, gator eller avfallsdepositioner?
- Finns lämningar efter äldre odling?
- Finns lämningar efter hantverksaktiviteter? I så fall vilka?
- Kan man spåra äldre tomtindelning inom kvarteret?
- Hur gamla är de påträffade lämningarna?
- Vilken utbredning har lämningarna? Finns de inom hela undersökningsområdet eller endast i delar?
- Hur tjocka är de eventuellt påträffade kulturlagren? Hur stora utfyllnader har påförts inom undersökningsområdet och vid vilka tillfällen har detta gjorts?
- Hur ser bevaringsförhållandena för organiskt (trä, läder, ben) och makrofossilt material ut?
- Är förekomsten av fynd i form av artefakter och djurben riklig eller sparsam?
- Hur ser de stratigrafiska förhållandena ut? Finns här en komplex stratigrafi eller ej?

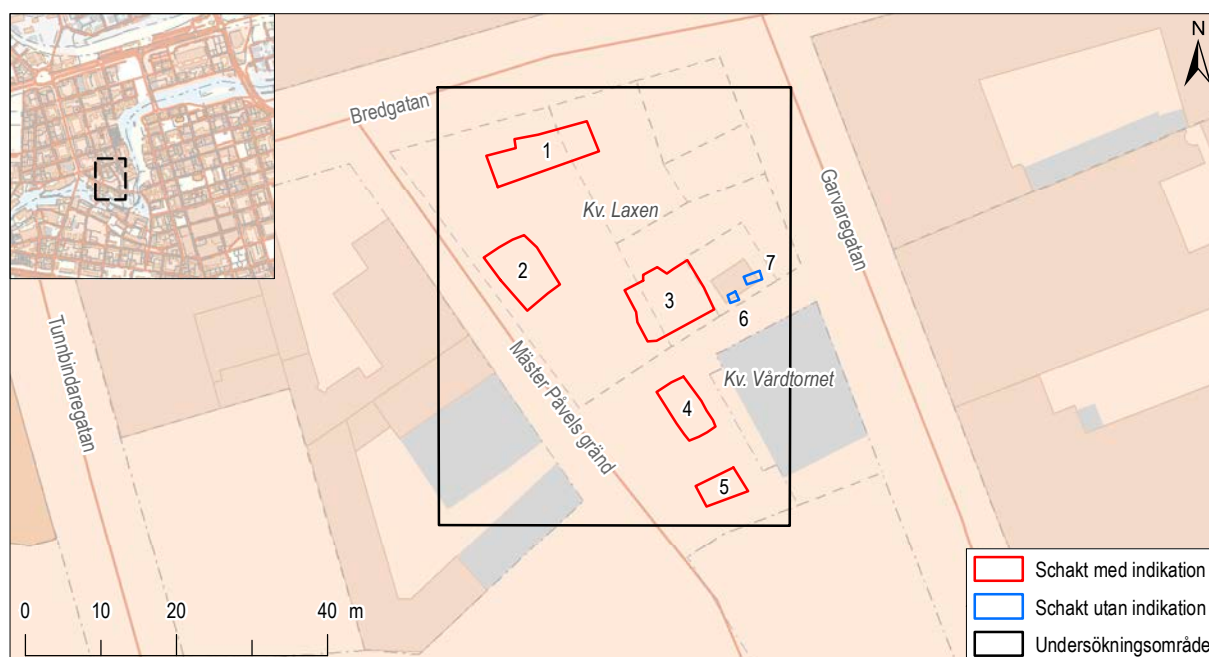
METOD OCH GENOMFÖRANDE

Vid förundersökningen grävdes fem schakt. Tre av schakten (schakt 1–3) utvidgades sedan efter genomförd förundersökning och undersöktes då i sin helhet, ned till orörd mark. Vid ett senare tillfälle grävdes ytterligare två schakt (schakt 6 och 7), vilka helt saknade indikation på bevarad fornlämning. Dessa behandlas därför inte under resultatkapitlet, utan redovisas istället i schakttabellen (bilaga 1). Schakten placerades dels i anslutning till det schakt som togs upp inom kvarteret Laxen år 2011, dels med hänsyn till var aktiva ledningsdragningar förekom och var 1800-talsbebyggelse med källarplan funnits inom kvarteren. Ett exempel på en yta som inte kunde undersökas på grund av ledningsdragning var den del som tidigare utgjort en gata mellan kvarteret Laxen och Vårdtornet (figur 3). Denna gata har haft kvar sin sträcka sedan åtminstone 1640 års karta upprättades och har sannolikt medeltida anor.

Schakten var mellan 1,3–14 meter långa och 1,2–5 meter breda med ett schaktdjup på mellan 1–2,5 meter. Inicialt schaktades överliggande recenta lager och eventuell gatsten bort. De kulturlager och lämningar som sedan framkom inom schakten rensades fram med maskinunderstödd handgrävning, och undersöktes och dokumenterades enligt stratigrafisk kontextuell metod innan de grävdes bort.

Lämningarna dokumenterades genom inmätning med GPS, fotografering och skriftlig beskrivning på digitala kontextblanketter. Under fältarbetet upprättades även schaktmatriser. Ett urval kontexter fotograferades även med lodfotokamera och sektionssritningar uppfördes i samtliga schakt där indikation på arkeologiska lämningar förekom. Inmätningar och digitala kontextblanketter överfördes till ett GIS-baserat verktyg (Siteworks) för vidare bearbetning. De fynd som tillvaratogs vid undersökningen registrerades i samma program.

Under fältarbetet gjordes i enlighet med undersökningsplanen ett urval vid insamlandet av fynd. Fynd som kunde knytas till förhistoriska och historiska anläggningar eller lager samt kunde bidra till att uppnå undersökningens syfte och frågeställningar samlades in. I sekundärt avsatta lager med oklar härkomst, såsom utfyllnadslager, samlades endast daterande fynd in. Detta i syfte att skapa en relativ datering för när dessa lager tillkommit och på så sätt bidra till att tolka och datera konstruktioner och/eller avsatta lager som framkom i anslutning till dessa. Vid fyndhanteringen dokumenterades och gallrades massmaterial såsom mindre metallföremål och spikar, samt andra föremål som i detta sammanhang ansågs ha ett mindre kulturhistoriskt värde, exempelvis fönster- och buteljglas, slagg och kritpipsskaft utan dekor.

Figur 3. Schaktplan inom undersökningsområdet mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:1 000, översikt i skala 1: 40 000.

RAPPORTENS UPPLÄGG

Under *Resultat* redovisas resultaten schaktvis och i kontextgrupper. Varje kontextgrupp redovisas med en tabell med aktuella kontexter, vilka anges i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngsta till äldsta kontext. Detsamma gäller i löptexten, där främst de arkeologiskt intressanta kulturlager och konstruktioner som framkom redovisas mer ingående. Kulturlager delas här in i avsatta respektive påförda lager, baserat på i vilket sammanhang och syfte de tolkas ha hamnat på platsen. Avsatta lager speglar då primära depositioner, det vill säga att lagret tillkommit eller ackumulerats av händelser som har skett på platsen. Exempel på detta kan vara att lagret kommer från hantverksspill på samma plats som hantverket skett, eller att det bildas i samband med att människor och/eller djur vistas på platsen, såsom golvlager inomhus eller trampade ytor utomhus.

De påförda lagren speglar sekundära eller tertiära depositioner, vilket grovt sett innebär att lagret inte har tillkommit där det påträffas, utan istället förts dit från en annan plats och således är omlagrat. Exempel på detta kan vara avfallslager eller byggnationslager såsom utfyllnadslager och utjämningslager (figur 4). För ingående beskrivningar av schakten se schakt-tabell (bilaga 1) och för samtliga kontexter se kontext-tabell (bilaga 2). Fynden sammanställdes i en fyndtabell där alla fynd har fått ett unikt fyndnummer (bilaga 3). I Arkeologikonsults fyndnummerserie hänvisar det första numret till den kontext som fyndet påträffats i, det andra till den fyndpost/inmätningsspunkt som fyndet tillhör. Det sista numret hänvisar till fyndets unika nummer inom fyndposten.

Klassificering	Typ dep	Tillkomst	Depositionstyp
Brukningslager	Avfallslager	Tillkommer t ex då sopor slängs ut på en tomt efter att ett golv har städats.	Sekundär deposition, omlagrat men med tolkad härkomst
	Hantverksspill	Tillkommer i samband med hantverk.	Primär deposition
	Golvlager	Bildas på golvet i ett hus där föremål tappas, matrester slängs eller hantverksavfall avsätts i samband med utförandet.	Primär deposition
	Tramphorisont	Som golvlager men utomhus där människor rör sig frekvent.	Primär deposition
	Odlingslager	Bearbetning av jord i samband med odling.	Primär deposition
	Brandlager	Tillkommer vid matlagning, uppvärmning eller i samband med hantverksaktivitet.	Primär deposition
Konstruktionslager	Utfyllnadslager	Tillkommer t ex vid utfyllnad av svackor för att skapa en jämn yta, alternativt utfyllnad vid strandkant/fuktig mark för att skapa ny mark.	Tertiär deposition, omlagrat utan känd källa
	Utjämningslager	Tillkommer för att skapa en jämn yta inför byggandet av exempelvis ett hus, eller anläggandet av en gårdsplan.	Tertiär deposition, omlagrat utan känd källa
	Bärlager	Tillkommer som underlag för någon form av stående konstruktion. Exempelvis risbädd samt sand- eller gruslager.	Primär deposition
	Sättmaterial	Tillkommer som underlag till en stenläggning, vanligen i form av sättsand.	Primär deposition
	Byggnationslager	Bildas t ex i samband med att ett hus byggs. Kan innehålla träflis och huggspån när ett hus timrats eller kalkbruk och tegelfragment då ett hus murats osv.	Primär deposition
	Golv	Tillkommer vid husbyggnation, till exempel ett lergolv .	Primär deposition
Destruktionslager	Brandlager	Bildas vid brand i t ex hus	Primär deposition
	Rasering	Bildas till exempel när ett hus raserats. Har huset brunnit så kan delar av det återfinnas in situ. Raseringslager är ofta omrörda och har spritts ut i utjämnande syfte.	Primär deposition
Icke-antropogent lager	Svämlager	Tidvisa översvämningar i strandkant.	Ej deponerat
	Vegetationslager	Ursprunglig markhorisont.	Ej deponerat

Figur 4. Klassificering av lager (Efter Tagesson 2003:28ff).

ANALYSER

En analys av det keramiska materialet utfördes i avsikt att bidra till större förståelse för platsen och de människor som vistats där under medeltid och tidigmodern tid. Fokus lades på datering, proveniens och kärlytp hos keramiken i de olika lagren (bilaga 4). I samband med analysen gjordes även en bedömning av kontextens datering utifrån det keramiska materialets sammansättning. I syfte att understödja dateringen av lämningar och lager gjordes även en analys av kritpipsmaterialet (bilaga 5). En arkeobotanisk analys genomfördes på ett urval av stratigrafiskt lämpliga kontexter, i syfte att belysa och bidra till tolkningen, samt skönja eventuella spår av konsumtion och försörjning i lager, respektive aktiviteter i anslutning till konstruktioner (bilaga 6). I samband

med den arkeobotaniska analysen genomfördes även en vedartsanalys av material från utvalda kontexter, i syfte att fastställa byggnadsmaterial i konstruktioner, samt för att inför ¹⁴C-analys skapa en uppfattning om trädslag och egenålder. Resultatet från ¹⁴C-analysen redovisas i bilaga 7. Även en osteologisk analys genomfördes av ett urval kontexter (bilaga 8). Insamlandet av osteologiskt material skedde främst i primärt avsatta lager som inte var alltför påverkade av den sentida bebyggelsen. Benmaterial som påträffades i konstruktionslager så som utjämnings- och utfyllnadslager prioriterades i regel inte. Undantag gjordes dock för lager som bedömdes härröra från medeltida kontexter.

BAKGRUND

Historisk bakgrund

Undersökningsområdet låg i den delen av Norrköping som kallas Nordankvarteren eller Nordantill och ligger, liksom namnet antyder, norr om Motala ström. Bebyggelse på norra sidan av strömmen omnämns för första gången år 1377 (Svensson 1982: 2) och i skriftliga källor från 1543 uppges att kronan äger fyra tomter ”nordan bron vid Sankta Gertruds kapell” (Svensson 1982:3; Broberg 1984:16), vilket bör vara inom den här delen av det medeltida Norrköping.

Exakt var Sankta Gertruds kapell faktiskt låg är däremot okänt, då ingen byggnadsrest ännu har hittats som kunnat konstateras härröra från kapellet. Man vet inte heller när kapellet ska ha brukats, men troligt är att det rör sig om tiden omkring 1400- och/eller 1500-talets början (Broberg 1984: 57; Stibeus 2011:23f). Tidigare teorier har bland annat placerat det inom kvarteret Kapellhorvan, som ligger strax nordväst om undersökningsområdet (Broberg 1984:16; Jonsson 2014:9). En senare teori är dock att åtminstone några av de gravar som påträffades i samband med undersökningarna i kvarteret Mjölna-

ren ska kopplas till Sankta Gertrud, alternativt en tidigmedeltida eller möjligen tidigkristen föregångare till kapellet (Stibeus 2011:23f; Jonsson 2014:81ff).

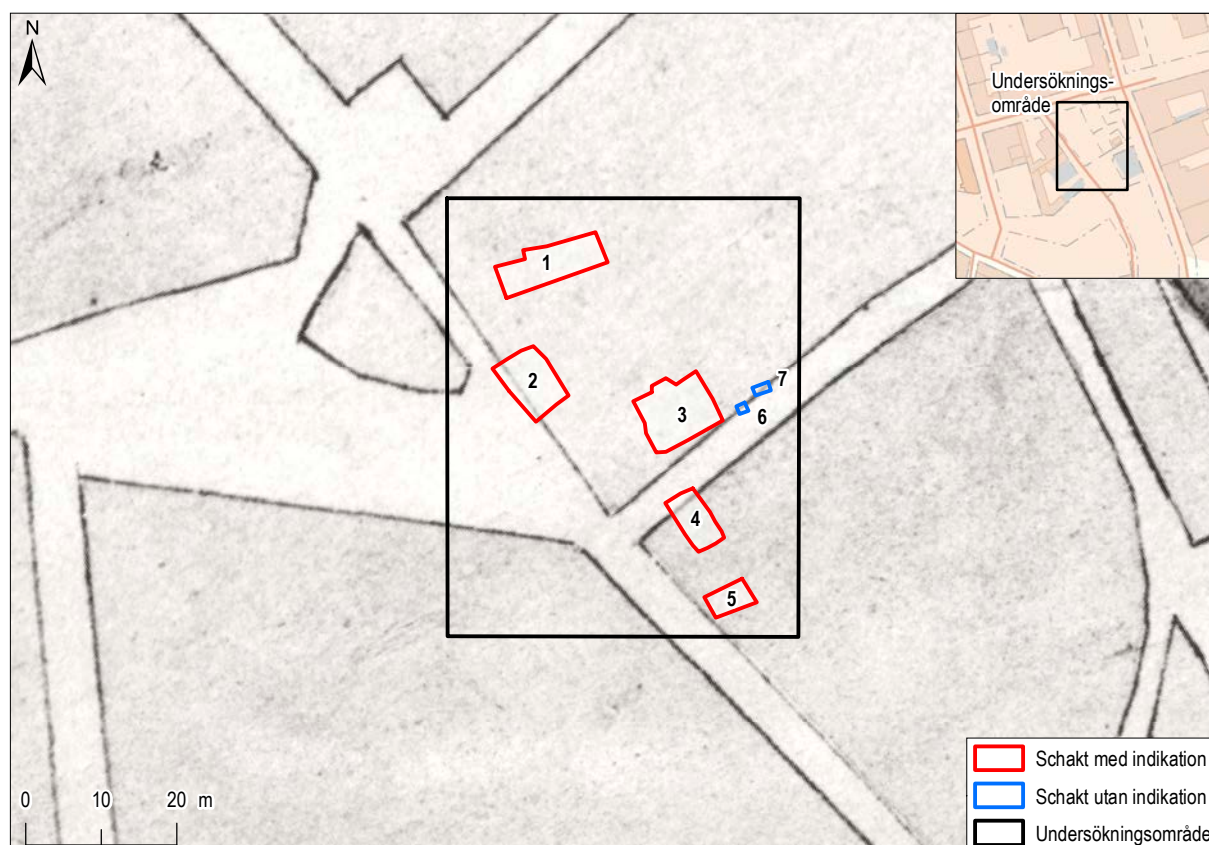
Inom den här delen av Norrköping ska den så kallade Borgarehögen ha legat, som bland annat anas på Erik Dahlbergs kopparstick över staden Norrköping så som det såg ut före rysshärjningarna 1719. Enligt tradition ska Borgarehögen ha utgjorts av en stor jordhög som man använt som en form av försvarsfäste. En teori är att platsen ska ha använts för att återta fästet Knäppingsborg från danskarna (Jonsson 2014:11). Enligt Historiskt, geografiskt och statistiskt lexikon öfver Östergötland från 1875–1877 ska detta ägt rum år 1567 ”under de förste dagarne af december”. Danskarna, ledda av Daniel Rantzau, ska då ha besegrats genom att de fördrivna borgarna ”i förening med den nordliga skogbygdens allmoged dragit sig över strömmen norrut, der de från en höjd, som sedan deraf blev benämnd borgarehögen, manligen försvarade sig”. I samband med denna redogörelse för traditionerna omkring Borgarehögen nämns även ett dokument som uppges komma från Linköpings stifts bibliotek, där man skrivit ”att denna höjden blifvit uppkastad av menniskohand bevi-

sas deraf, att man vid gräfningar funnit 'trävirke och bräder med flera olika ting". Vilken typ av dokument denna iakttagelse kommer ifrån framgår dock inte. Att Norrköping drabbades av en omfattande brand och förstördes av danskarna år 1567 under nordiska sjuårskriget är känt, men om händelserna uppe på Borgarehögen faktiskt hände eller gick till just så som traditionen ovan anger är ett senare omvistat ämne. Det vårdtorn eller "Wählhorn" (som sedermera gett kvarteret Vårdtornt sitt namn) som avtecknas på Dahllbergs kopparstick ska ha byggts ovan den höjd som Borgarehögen utgjorde (Jonsson 2014:11; Ridderstad 1879:54).

Under 1500- och 1600-talen expanderade Norrköping kraftigt och utvecklades till en av Sveriges största industristäder, vilket innebar omfattande förändringar i staden (Svensson 1982:3; Broberg 1984:58). Bland annat medförde detta att Norrköping byggdes upp och strukturerades om med stora mängder utfyllnadsmassor både norr och söder om strömmen (Broberg 1984:58). Dessa utfyllnadsfaser har kunnat konstateras och diskuteras i samband med ett flertal arkeologiska undersökningar i flera delar av staden, såsom kvarteret Dalkarlen (Lindeberg 2015; Hållans

& Tagesson 2003; Tagesson 2003), Gamla Rådstugan (Carlsson 2012; Bertheau 2018), Gamla torget (Lindeberg 2017), Konstantinopel (Karlsson, Menander & Heimdahl 2006) Laxen (Bertheau 2013) Mjölnaren (Jonsson 2014) och Paraden (Karlsson 2003), vilka har bidragit till en ökad förståelse av stadens många omstruktureringar (Jonsson 2014:99). Norrköpings forntid och medeltid är på grund av dessa omfattande markarbeten ofta svåråtgångade. I vissa fall har de äldre lämningarna helt enkelt förstörts i samband med dessa markarbeten (Broberg 1984:58), men i andra fall har de också påträffats först efter att man avlägsnat de mäktiga utfyllnadslager som använts för att strukturera om staden.

Denna omstrukturering är inget unikt för Norrköping, utan kan även ses i andra städer och liksom i Norrköping då ofta på platser där man har önskat jämna ut sluttande mark i anslutning till vattendrag (Jonsson 2014:99; 2015:8). Ett annat exempel är Stockholm, där enorma mängder grus förflyttades i samband med anläggandet av Gustav Vasas vallgrav för att sedan användas för att strukturera om i anslutning till Söderport och Södermalm (Carlsson & Svensson 2019:199; Jonsson 2015:11f).

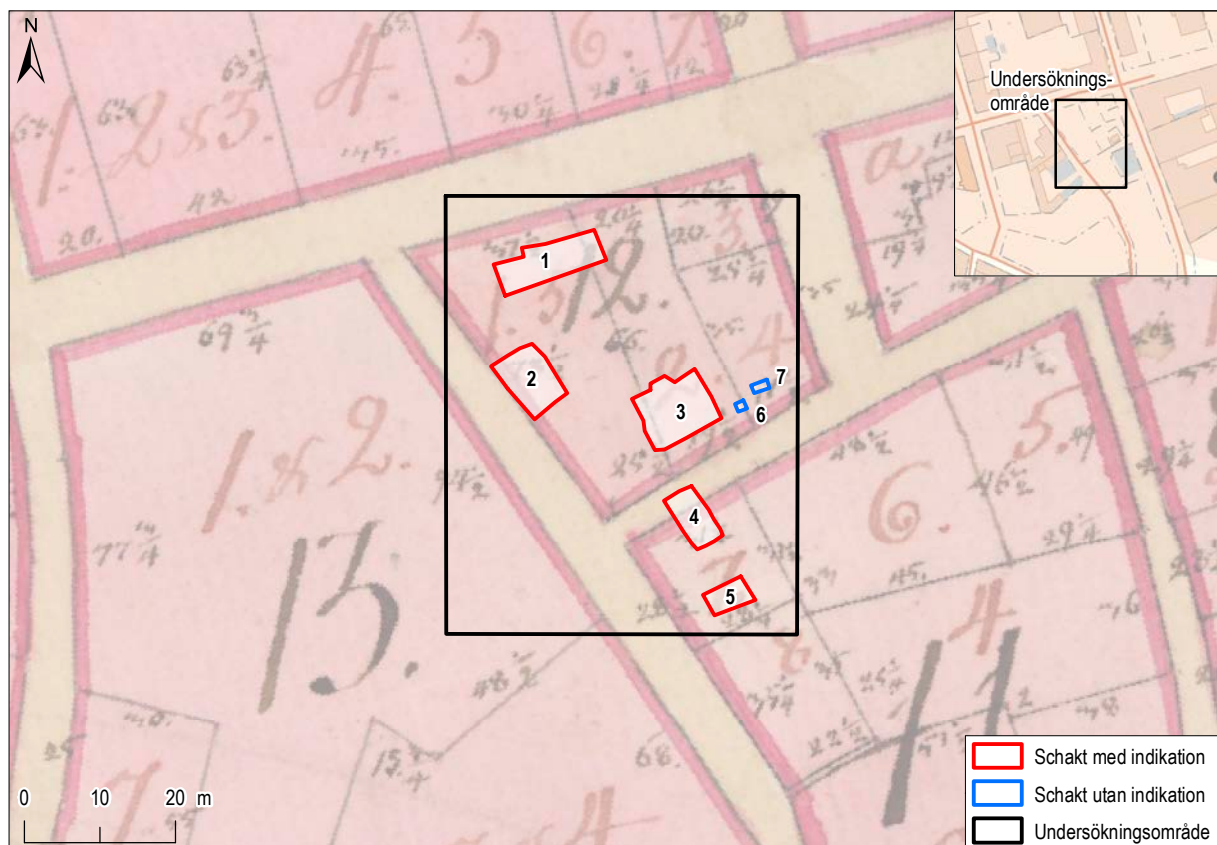
Figur 5. Undersökningsområdet mot 1640 års karta över Norrköping. Skala 1:1000, översikt med Fastighetskartan i skala 1:5000.

Kvarterens tidiga historia

Både kvarteret Laxen och Vårdtornet finns med på 1640 års karta (figur 5), men fick inte sina nuvarande utbredningar förrän efter gaturregleringen genomfördes. Gaturregleringen påbörjades under tiden omkring 1600-talets mitt och fortskred sedan successivt, framförallt efter den stora stadsbranden 1655. Vilka som vistades inom kvarteren och vilka aktiviteter man utövade här är dock okänt fram till dess att 1700-talets kartor och förteckningar upprättades. Under första halvan av 1700-talet var till exempel kvarteret Laxen bland annat befolkat av en mjölnare och en löjtnant, medan det där under slutet av 1700-talet endast bodde textilhantverkare av olika slag. Även i kvarteret Vårdtornet fanns under 1700-talets början en mjölnare, men också en tapetmakare och en vävare, samt en trädgård som ägdes av en Madame Berhols. Senare tillkommer även bland annat madrassmakare, snusarbetare och åkare. Vidare äger en kvinna benämnd fru Ståhl vid 1783 års tomtbeskrivning inte mindre än tre av kvarterets tomter (Broberg 1984:14; Stibeus 2011:43, 46, 52; Bertheau 2013:9).

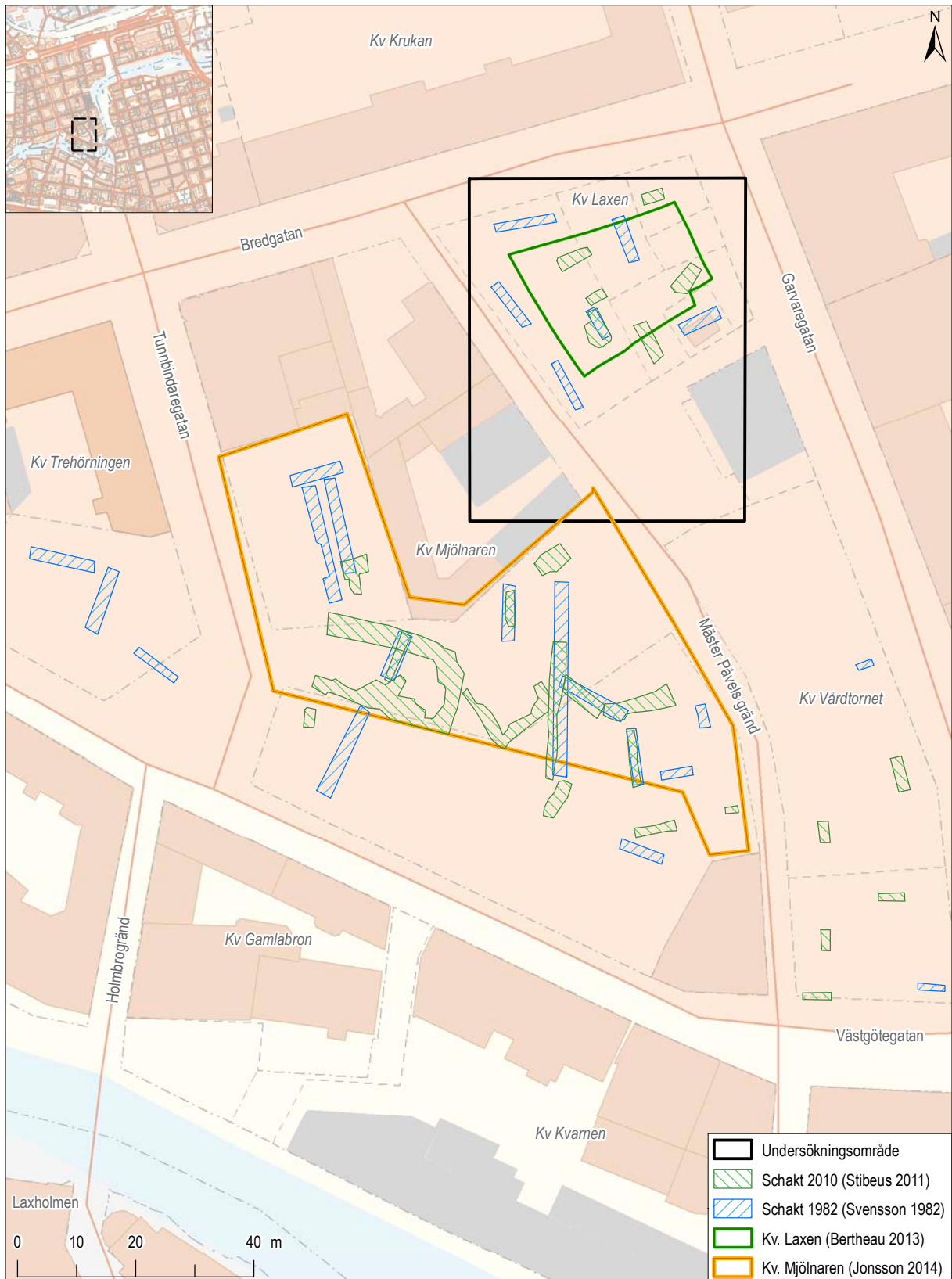
Kvarterens historia från 1800-talets mitt och framåt

Under åren 1946–47 genomförde Stadsplaneringskommittén en inventering av Norrköpings byggnader, vilket resulterade i en karta där byggnadsår för den då befintliga bebyggelsen anges (se ”övriga källor” i referenslista samt Diskussion nedan, s). Baserat på information från den kartan kan vi se att omfattande bebyggelse har skett inom undersökningsområdet mellan 1850 och 1916. Endast ett av husen anges då vara äldre, vilket var det hus som låg i norra delen av kvarteret Laxen och som enligt inventeringen ska ha byggts år 1760. Framförallt tycks byggnation och förtätning inom kvarteren ha skett omkring år 1850 och 1890 (Stibeus 2011:34). Detta följdes av att man under 1960- och 1970-talet successivt rev all bebyggelse inom båda kvarteren. Därefter nyttjades marken som parkeringsplats. Det enda hus som till slut lämnades kvar var det som byggdes i början av 1900-talet och som idag ännu står kvar på platsen.

Figur 6. Undersökningsområdet mot 1783 års karta över Norrköping. Skala 1:1000, översikt med Fastighetskartan i skala 1:5000.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Figur 7. Några av de tidigare undersökningar som utförts inom och i anslutning till undersökningsområdet. Skala 1: 1000, översikt i skala 1: 40 000.

Kvarteret Laxen och kvarteret Vårdtornet

I södra delen av kvarteret Vårdtornet påträffades, enligt en tidningsartikel från 1870, gravar och gravkammare i samband med grundgrävning. Ytterligare söder om denna plats påträffades sedan fler lämningar vid schaktning av en större yta år 1959. Bland annat framkom vid det tillfället en hög med både huggna och ohuggna stenblock, en ytligt liggande stensättning, samt avfall, en sophög och två pålar (Broberg 1984:36, 45).

År 1982 genomfördes en provundersökning inom Nordankvarteren (Svensson 1982). Sammanlagt 23 schakt grävdes, av vilka sex schakt berörde kvarteret Laxen och två schakt grävdes inom kvarteret Vårdtornet. Vid undersökningen uppdagades att en stor yta vid kvarteret Vårdtornet var helt urschaktat och att inga lämningar kvarstod. I samband med att de två schakten togs upp inom kvarteret Vårdtornet visade sig även andra delar av kvarteret vara helt urschaktade (Svensson 1982; Broberg 1984:48). Inom kvarteret Laxen kunde inga medeltida lager konstateras, men däremot fanns lämningar från 1600-tal och 1700-tal delvis bevarade. Det framgick då att en stor del av de äldre lämningarna hade schaktats bort i samband med bebyggelse från 1800-talets senare hälft.

Vid en förundersökning 2010 grävdes sex schakt inom kvarteret Laxen. Inom dessa framkom bland annat husgrunder och en källare med brandlager och rasing i, samt rester av ett odlingslager (Stibeus 2011:43ff). Vid kvarteret Vårdtornet togs fem schakt upp i kvarterets södra del, i vilka det visade sig att även dessa delar av kvarteret var helt urschaktade (Stibeus 2011:52). Kvarterets norra del, vilken ingick i den nu aktuella undersökningen, undersöktes inte vid detta tillfälle.

Under 2011 genomfördes en mer omfattande undersökning inom kvarteret Laxen (Bertheau 2013). I samband med denna framkom lämningar från 1600 och 1700-tal, men framförallt lämningar från det sena 1800-talets bebyggelse. Från 1600–1700-talet påträffades konstruktioner i form av källare och hus-

grunder, men även ett odlingslager i undersökningsområdets norra del, liksom ett större antal konstruktionslager. Ett flertal av 1800-talets byggnader som framkom vid denna undersökning kom att beröras vid den aktuella undersökningen. Dessa, liksom intilliggande lämningar av äldre karaktär, behandlas därför något mer ingående nedan.

Mjölaren

Direkt väst om kvarteren Laxen och Vårdtornet ligger kvarteret Mjölaren, där ett flertal arkeologiska undersökningar har genomförts (se bland annat Svensson 1982; Lindgren-Hertz 1998; Stibeus 2011 och Jonsson 2014). Vid dessa undersökningar påträffades ett färre antal förhistoriska lämningar, medeltida gravar samt bebyggelseämningar och odlingslager från senmedeltid och in i 1600- och 1700-tal. Undersökningen som genomfördes 2012 påvisade även lämningar från kvarndrift (Jonsson 2014). Redan vid provundersökningen 1982 påträffades även stora nedgrävningar, vilka då tolkades som en svacka, men i takt med att större ytor grävts i kvarteret har ett antal olika tolkningsförslag genererats. Bland annat har de tolkats som avgränsning för kyrkogården (Lindgren-Hertz 1998), medeltida dikesgrävningar med möjlig koppling till traditionen om Borgarehögen (Stibeus 2010). En del i den teori som berör Borgarehögen är att nedgrävningen är den omtalade ”wall eller graf bränd genom berget, hwilken af en stor watufloed år 1560 blef uprögd; men wardt strax med ris, jord och sten igenkastad” (Stibeus 2011:25, 75). Vid undersökningarna 2012 tolkades den som en kvarnränna som delvis kan ha haft sitt ursprung i den omtalade ”flodfåran” men även sedermera grävts om för hand (Jonsson 2014:97).

I kvarteret har även spår av de omfattande markarbetena påvisats. På grund av att utfyllnadsmassornas utgjordes av upp till en meter tjocka sand- och siltlager med mycket homogen karaktär tolkades de initialt som skikt av orörd undergrund. Vid undersökningen av kvarteret år 2012 konstaterades att man börjat genomföra denna betydande omstrukturering av topografin och bebyggelsen redan under senmedeltid och sedan fortsatt vidare in i tidigt 1700-tal (Jonsson 2014:34ff; 47ff; 99).

RESULTAT

Figur 8. Översikt på framrensade sentida lämningar i schakt 1. Närmast i bilden syns den västra husgrunden (102 och 103) med betonggolvet med tegelvägg (107 och 106). I bakgrunden husgrunder och källarhusgrunder (114, 112 med 105 och 113) med trappkonstruktionen (110). Foto från väst-sydväst.

Schakt 1

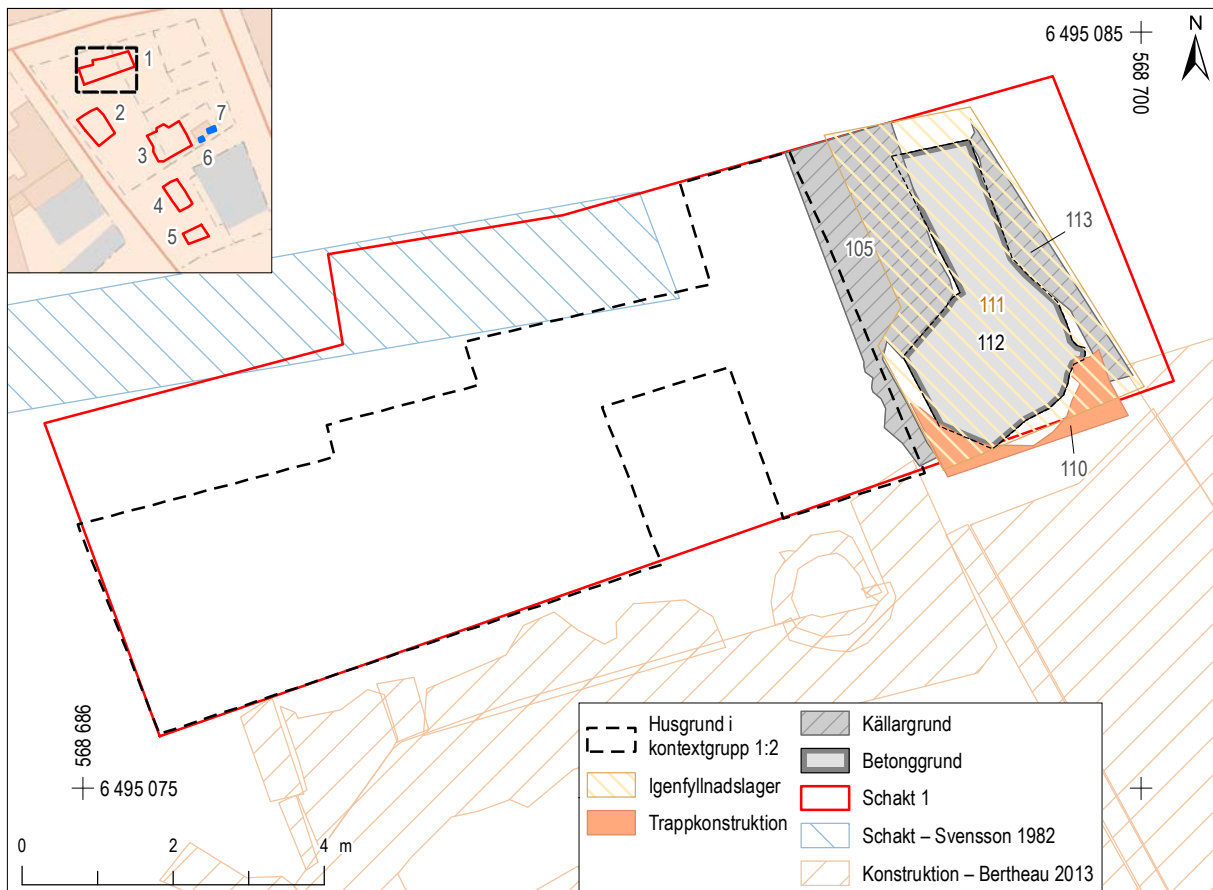
Schaktet innehöll framförallt sentida byggnader vars södra delar dokumenterades vid undersökningarna av kvarteret Laxen 2011 (Bertheau 2013). Det gäller de hus som då benämndes som hus 9 i östra delen och hus 11 i väster, som även syns på tomtkartan från 1879 (Bertheau 2013:41ff). Däremot framkom inga spår av den stenläggning eller det odlingslager som tidigare hittats i anslutning till schakt 1 inom dessa delar av kvarteret. I schaktets norra del hittades även en del av de schakt som togs upp vid undersökningen 1982. Likaså syntes även spår av 2011 års undersökningsschakt i schaktets sydvästra del, i form av återfyllda schaktmassor. Ovan de sentida bebyggelselämningarna låg ett tjockt utfyllnadslager (101) med fynd av blandad karaktär och dateringar från 1600-tal in i 1900-tal.

Kontextgrupp 1:1 Källare från slutet av 1800-talet

I östra delen av schakt 1 framkom en källare som hade fyllts igen med ett lager (111) som innehöll en stor mängd raseringsmassor och rikligt med fynd av mer modern karaktär. Bland annat hittades en kvarlämnad samling med burkar och flaskor av olika sorter i utrymmet under källarens trappa (figur 11).

Kontextnummer	Beskrivning
111	Igenfyllnadslager källare
110	Trappkonstruktion
112	Betonggrund
105	Källargrund (västra murdelen)
113	Källargrund (östra murdelen)

Figur 9. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 1:1, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 10. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 1:1. I anslutning till de nu framkomna lämningarna synes även de sentida lämningar som påträffades i samband med undersökningen av kvarteret Laxen 2011 (Bertheau 2013). Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Källarrummet bestod av en betonggrund (112), ovanpå vilken två grundmurar i kallmurad sprängsten (105 och 113) byggts upp (figur 12). De var omkring 1,6 meter breda och upp till 1,5 meter höga, med 4–5 bevarade skift med sten. Den östra grundmuren (113) fortsatte sedan in i östra schaktväggen.

I den södra delen av källarrummet hade en trappkonstruktion (110) byggts. Denna bestod av en spiraltrappa med gjutet fundament och trappsteg i sandsten. Det som återstod av själva trapphuset var uppbyggt av en vägg med gjutna murblock, som man sedan byggt en murad tegelvägg mot i samband med att trappkonstruktionen anläggs. Både murblocken och teglet hade täckts av ett tunt lager med puts.

Figur 11. Ett urval av de burkar och flaskor som hittades under trappkonstruktionen (110) i schaktets östra del. Foto från nordost.

Figur 12. Trappkonstruktionen (110) och källargrunden (112, 105 och 113) i schaktets östra del framrensade. Foto från norr.

Tolkning

Källare som hör samman med det som benämns som hus 9 från 2011 års undersökning (Bertheau 2013:41f). Enligt inventeringen över byggnadsår i kvarteren ska huset som källaren anknyter till ha byggts 1760. Det som hittades i denna del av kvarteret visar på att åtminstone delar av det huset har påverkats av det sena 1800-talets nybyggnation i kvarteret.

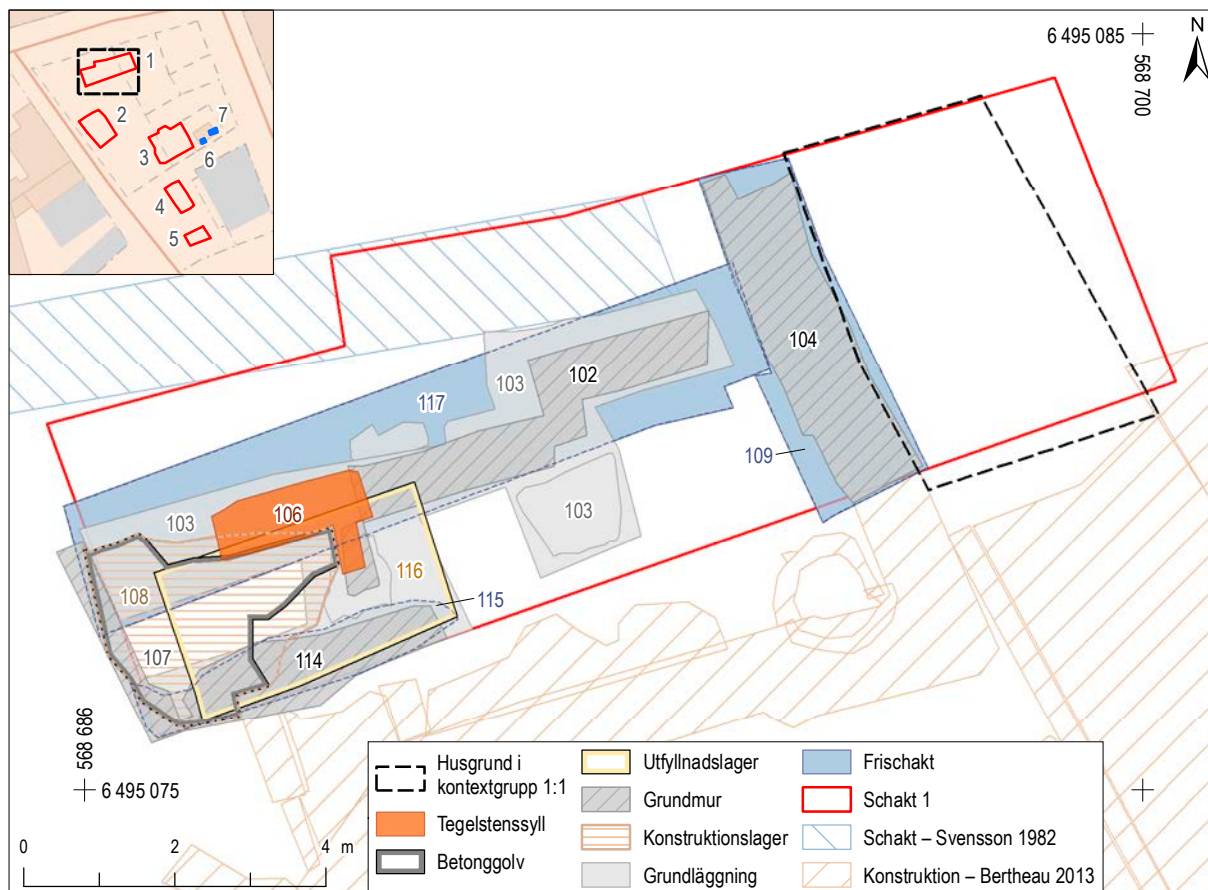
Kontextgrupp 1:2 Husgrund och betonggolv från slutet av 1800-talet

I västra delen av schaktet framkom en del av en husgrund som inom schaktet var 8,8 meter lång och 1,6–2,9 meter bred och sträckte sig i ungefärlig sydväst–nordostlig riktning. Grunden bestod av mycket stora grundläggningsstenar (103), på vilka man placerat en grundmur av kraftiga syllstenar (102), av vilken två skift fanns bevarade. I västra delen fanns ytterligare rester av en grundmur (114) som fortsatte åt söder och utgjorde fortsättningen på de lämningar som dokumenterades 2011. Frischakt för samtliga grunder noterades (109, 115 och 117). Dessa hade återfyllts med ett lager med raseringsinslag. I västra

Kontextnummer	Beskrivning
106	Tegelstenssyll
107	Betonggolv
108	Konstruktionslager
104	Grundmur
109	Frischakt till 104
102	Grundmur
114	Grundmur
103	Grundläggning för 102
116	Utfyllnadslager under 114
117	Frischakt till 103
115	Frischakt till 114

Figur 13. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 1:2, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

delen påträffades även resterna av ett betonggolv (107), vilket anlagts ovan ett tjockt konstruktionslager (108) som bestod av grusig sand med rikligt inslag av rasering (se figur 8). I samma del av huset fanns också upp till två skift av en tegelstensmur bevarad (106).

Figur 14. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 1:2. I anslutning till de nu framkomna lämningarna syns även de sentida lämningar som påträffades i samband med undersökningen av kvarteret Laxen 2011 (Bertheau 2013). Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Tolkning

Källardel i hus från den nybyggnationen av kvarteret som genomfördes i slutet av 1800-talet. Enligt inventeringen av byggnadsår har dessa byggnader tillkommit 1897. Lämningarna hör samman med det som benämns som hus 11 från 2011 års undersökning (Bertheau 2013:41f).

Kontextgrupp 1:3

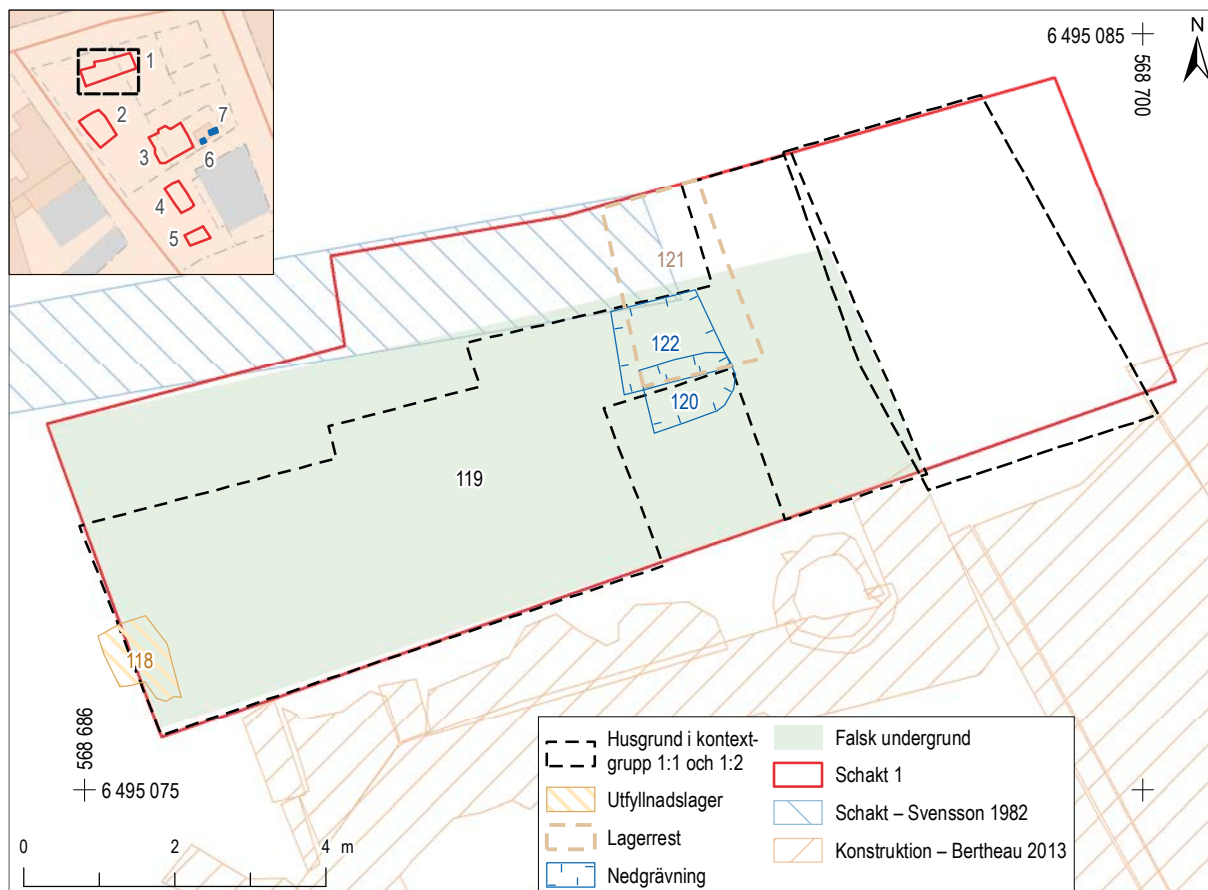
Tidigmoderna lämningar och påförda massor

De äldsta lämningarna som påträffades i schakt 1 var mycket fragmentariska, då de hade grävts sönder i samband med de sentida husbyggnationerna. Under den östra delen av de stenar som utgjorde grundläggning 103 påträffades en lagerrest och två nedgrävningar. Likaså påträffades resterna av ett utfyllnadslager med raseringsinslag i schaktets västra del. Nedgrävningarna och lagerresten i schaktets östra del syntes främst i en sektion som togs upp i syfte att dokumentera husgrundens uppbyggnad. Deras fulla utbredning kunde inte fastställas.

Kontextnummer	Beskrivning
118	Utfyllnadslager
121	Lagerrest
120	Nedgrävning
122	Nedgrävning
119	Falsk undergrund

Figur 15. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 1:3, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Under de massor som påträffades i östra delen av husgrunden framkom en tunn lagerrest (121), sannolikt från ett utfyllnads- eller utjämningslager. Denna hade täckt en nedgrävning som varit 0,8 meter bred och knappt en halvm djup (120). Nedgrävningen, sannolikt ett dike eller en ränna, löpte i ungefärlig öst-västlig riktning (figur 18). Nedgrävningens östra del hade skurits av frischaktet till grundmur 104. Dess utbredning åt väster kunde dock inte fastställas.

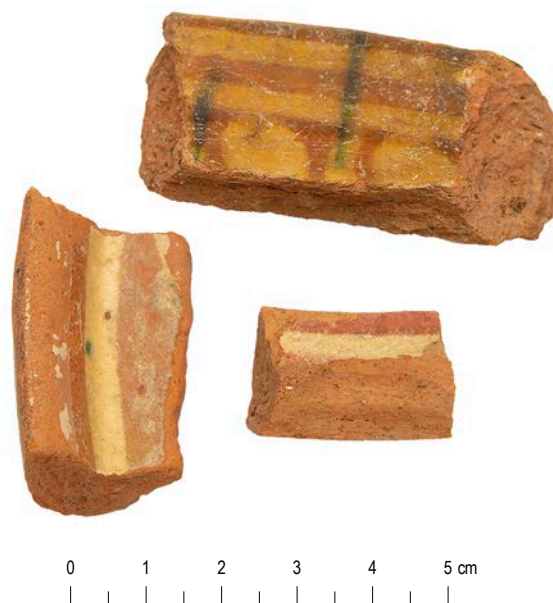

Figur 16. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 1:2. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Nedgrävning 120 hade i sin tur skurit en äldre nedgrävning (122). Dess norra del hade skurits i samband med undersökningen 1982, men både dess bredd och djup tycks ha varit minst en halvmetr (se figur 18). Inte heller denna nedgrävningens fulla utbredning är känd.

I schaktets västra del framkom rester av ett utfyllnadslager (118) i vilket keramik och kakel som daterats till 1600-tal–tidigt 1700-tal påträffades (figur 17 samt bilaga 4). Lagret förekom i schaktets sydvästra hörn samt den västra schaktväggen (figur 19). Den arkeobotaniska analysen visar att lagret bland annat innehöll hushållsavfall såsom förkolnade sädeskorn, men även gott om obrända fiskben och fiskfäll från abborre, strömming och karpfisk (bilaga 6 och 8).

I schakt 1 framkom påförda massor som vid första anblick såg ut som naturlig undergrund (119). Lagret bestod av flera olika skikt med till synes rena massor innehållande varierande mängder lera, silt och sand

Figur 17. Skärvor av ett fat i yngre rödgods med vitlere-dekor, daterad till cirka 1600–1750 (F118:2262:1). Skala 1:1.

Figur 18. Sektion i östra delen av schakt 1. Bilden visar husgrund 102 och grundläggning 103 i sektion, samt det utfyllnadslager 121 som påträffades under dem, liksom den "falska undergrunden" 119. I nedre vänstra hörnet syns de två nedgrävningarna 120 och 122. Lagren har skurits av en mindre störning. Foto från väster.

Figur 19. Sektion i västra delen av schakt 1. Bilden visar sektionen av den västra delen av husgrund 102 och grundläggning 103, samt betonggolvet 107 och utfyllnadslager 108. I vänstra delen av bilden syns lager 118 där keramik av 1600–1700-talskaraktär påträffades. På bilden syns även de olika skikten som förekommer i den falska undergrunden 119. Foto från öster.

(se figur 19). De olika skikten var på grund av lagrets karaktär svåra att fånga i plan, men i samband med att sektioner ritningen upprättades anades olika strukturer, vilka tolkades kunna spegla olika skeden av det omfattande arbetet med utfyllnaderna. Bland annat uppfattades vissa mer kompakta skikt som möjliga trampade horisonter som tillkommit mellan att de olika utfyllnadsmassorna tillkommit.

Tolkning

Dessa fragmentariska lagerrester och delar av nedgrävningar är komplicerade att tolka. De nedgrävningar som framkom i schaktets östra del tycks ha löpt i öst-västlig riktning och utgör sannolikt rester av diken. Vad diken har använts till är oklart, men med tanke på deras placering och riktning kan de åtminstone inte kopplas till någon av de tomtgränser som förekommer på de historiska kartorna. I likhet med de massor som noterades i samband med undersökningarna vid kvarteret Mjölaren kan lager 119 ha utgjort del i de omfattande markarbetena som har utförts för att omforma den här delen av staden. Kontexten tolkas som ett av de lager som är att betrakta som "falsk undergrund", då det innehåller flera skikt av material som annars skulle misstas som orörd undergrund.

Schakt 2

Schakt 2 grävdes i kvarterets västra del, i anslutning till Mäster Påvels gränd. Även i detta schakt framkom en större mängd spår av sentida bebyggelse. Bland annat hade schaktets norra del till stor del förstörts av en ledningsnedgrävning, i vilket ett flertal återfyllnader noterades (se bilaga 2 kontexter 207, 208 och 210). I schaktets västra del påträffades dessutom ett annat av de schakt som ingick i 1982 års undersökning, liksom schaktet från undersökningen 2011 i öster (se figur 21). Sammantaget kan sägas att endast en remsa utmed schaktets västra och södra del var de minst förstörda delarna av schakt 2.

I anslutning till södra delen av schakt 2 påträffades endast en källargrund med betonggolv och en trappa, som hör till den bebyggelse som uppförts i kvarteret någon gång under 1800-talets slut och tidigt 1900-tal (Bertheau 2013:40ff). De norra delarna av den byggnaden fortsatte in i detta schakt.

Kontextgrupp 2:1

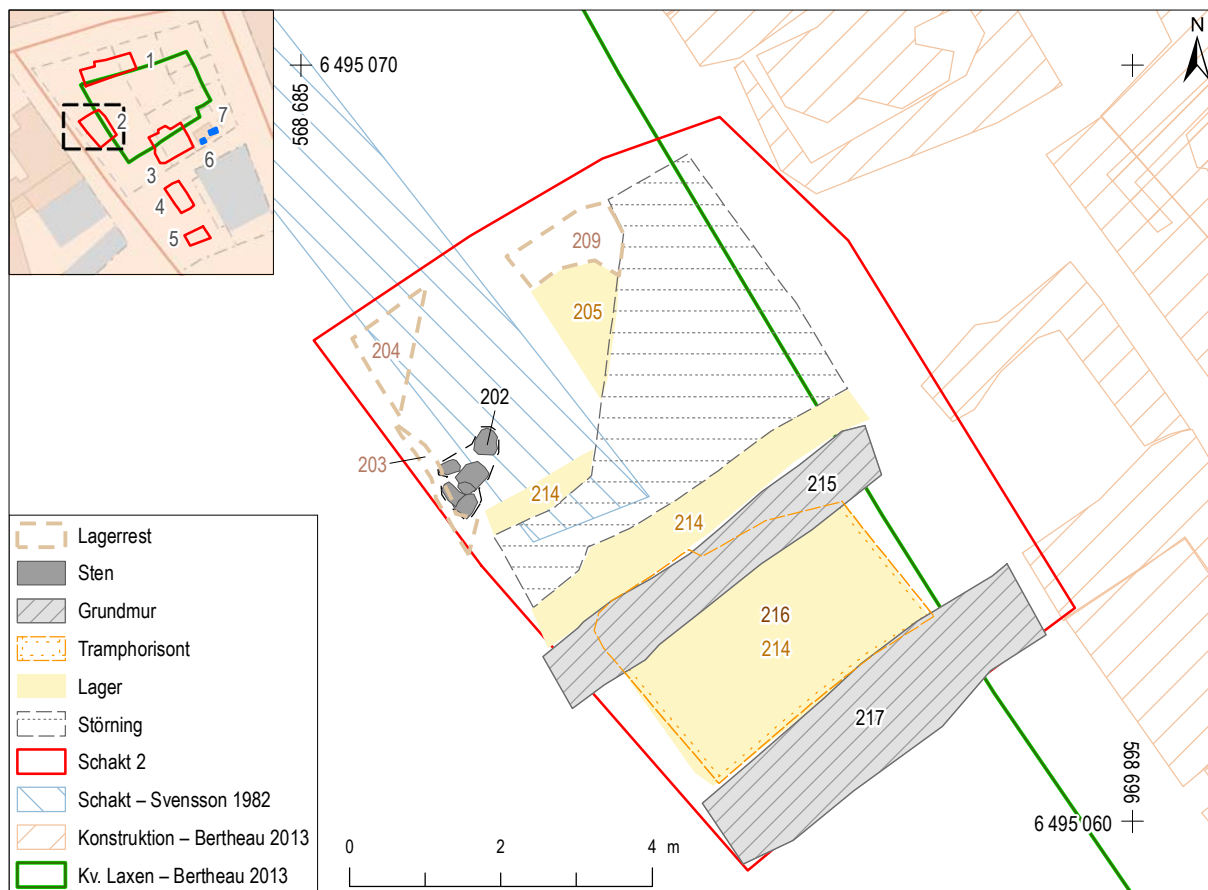
Husgrunder och konstruktionslager

Initialt grävdes ett tjockt utfyllnadslager (219) bort. I schaktets södra del framkom sedan resterna av två grundmurar (215 och 217). Dessa var cirka fem meter långa och sträckte sig i ungefärlig sydväst-nordostlig riktning (figur 22). De bestod av större kantiga stenar som låg i ett till två skift, med mindre stenar inkilade i fogarna. Dessa vilade på ett kompakt, trampat lager (216) av mörkbrun sandig silt med raseringsinslag (figur 23). Under detta låg ett tjockt lager med finsand med siltiga inslag (214), vilket även förekom i schaktets norra del (205).

Längs med schaktets västra och norra delar framkom tre lagerrester (203, 204 och 209, se vidare beskrivning bilaga 2). Baserat på de ytor som kunde undersökas tycks de dock ha utgjort utjämningslager och hör sannolikt till samma konstruktionsfas. Bland annat tycktes ett av lagren (204) ha använts för att jämna ut marken ovan en nedgrävning (222, se nedan), medan ett annat (203) täckte en stenansamling med sex relativt tätt lagda stenar (202). Stenarna förekom inom en cirka 0,9 meter lång och 0,8 meter bred yta och hade skurits av både tidigare undersökningsschakt och ledningsnedgrävningen. I likhet med lagren fortsatte även kontexten in i västra schaktväggen (figur 24). Ingen sättsand påträffades, däremot överlagrade stenarna fyllningen i en av de andra nedgrävningarna (lager 211, se nedan).

Kontextnummer	Beskrivning
219	Utfyllnadslager
203	Lagerrest, utjämning
204	Lagerrest, utjämning
202	Stenkonstruktion
215	Husgrund
217	Husgrund
216	Tramphorisont
209	Lagerrest, utjämning
205	Lagerrest, samma som 214
214	Gulbrun sand med siltstråk, samma som 205

Figur 20. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 2:1, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 21. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 2:1. I anslutning till de nu framkomna lämningarna syns även de sentida lämningar som påträffades i samband med undersökningen av kvarteret Laxen 2011 (Bertheau 2013). Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Figur 22. De två grundmurar (215 och 217) som framkom i södra delen av schakt 2. På bilden syns även det sandiga utfyllnads-lager (214) som förekom i hela schaktet. Foto från öster.

Figur 23. Utfyllnader (214 och 223) som förekom under 1800-talsgrundmurarna i schakt 2. På bilden syns även del av den ledningsnedgrävning som skurit större delen av schaktet. Foto från norr.

Tolkning

De byggnadsrester som påträffades hör helt uppenbart samman med de byggnader som noterades vid 2011 års undersökning (Bertheau 2013:43f). Sannolikt tillkommer de vid byggnationen som sker i kvarteret under sent 1800-tal. Deras placering överensstämmer väl med byggnader som enligt inventeringen från 1946–47 tillkom i kvarteret år 1897. De ovan nämnda lager som påträffades under husgrunderna representerar möjligen dels en tramphorisont som tillkommer i samband med att de anläggs (216) och dels ett utfyllnadslager (214 och 205) som har fungerat som ett konstruktionslager för grundmurarna. Det är dock inte heller uteslutet att de sistnämnda lagren kan ha tillkommit i andra syften under ett tidigare skede.

De lagerrester som förekom bör, som redan nämnts, ha utgjort någon form av utjämningslager som tillkommit i samband med någon av de byggnationer som sker under 1800-talets andra hälft.

Stenkonstruktionen 202 är alltför fragmentarisk för att tolkas (figur 24). Möjligen rör det sig om resterna av en stenlagd yta, men med tanke på dess relation till underliggande nedgrävning kan stenarna lika väl ha utgjort del i en äldre utfyllnads- eller utjämningsfas. Kanske som del i återfyllnaden av grop 221 (se nedan).

Figur 24. En ansamling av stenar (202) som förekom i västra delen av schakt 2. Foto från väster.

Kontextgrupp 2:2

Nedgrävningar och påförda lager

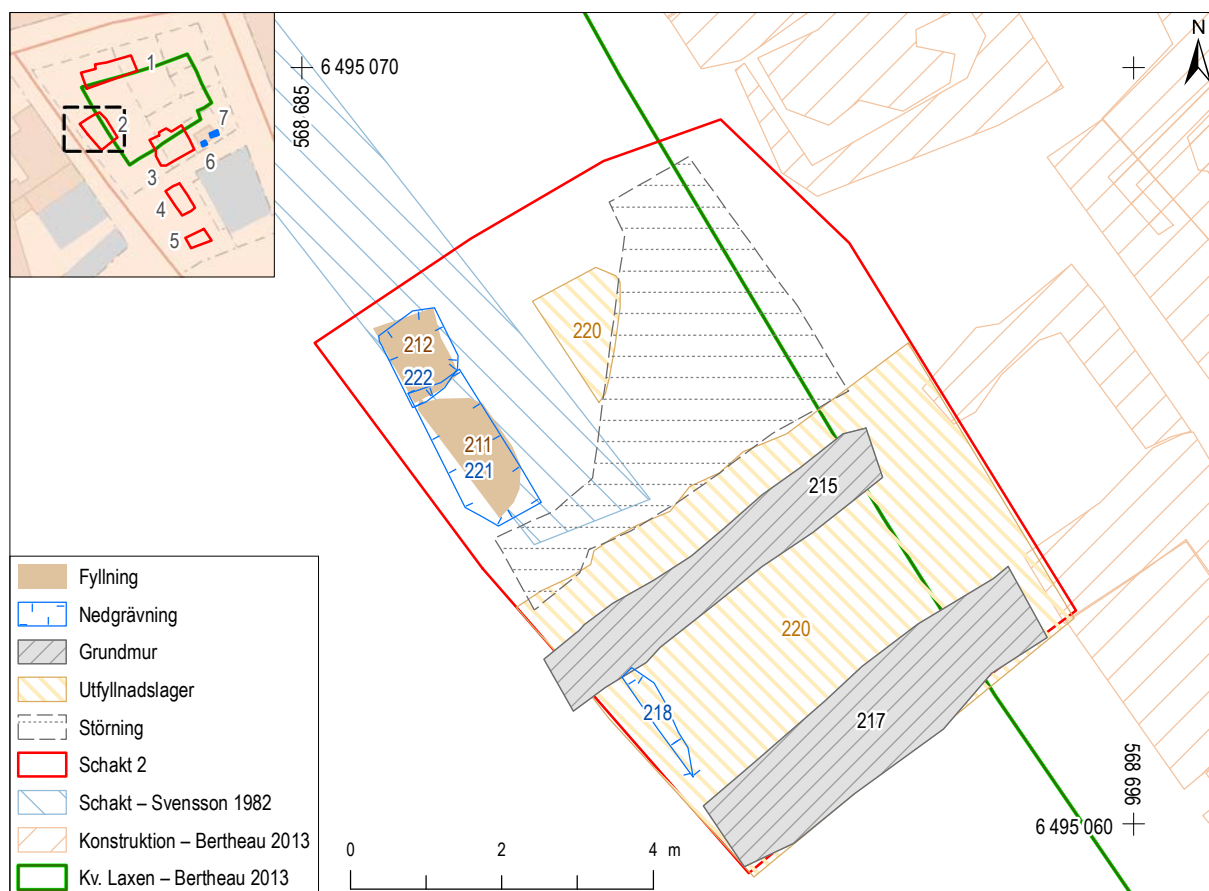
Längs med den remsa som återstod i schaktets nordvästra del framkom två nedgrävningar (221 och 222). Den nedgrävning som påträffades i schaktets nordvästra hörn (222) var 1,1 x 0,8 meter stor och upp till 0,25 meter djup (figur 27). Dess fyllning (212) bestod av fet, mörkbrun sandig silt med inslag av rasering. I fyllningen hittades en del keramik, vars sammansättning indikerar en datering mellan andra hälften av 1700-talet och första hälften av 1800-talet (bilaga 4). I lagret hittades dock även en knoppölsflaska i brunt glas från Liljedahls glasbruk, vilket snarare indikerar sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal. I samband med att nedgrävningen undersöktes anades i schaktväggen även delar av stensyllen från den byggnad som enligt byggnadsinventeringarna 1946–47 ska ha tillkommit år 1897 i kvarterets nordvästra tomt.

Direkt söder om 222 påträffades ännu en nedgrävning (221). Nedgrävningen var cirka 2,1 x 0,9 meter stor och var 0,5 meter djup. Den hade sannolikt

Kontextnummer	Beskrivning
211	Fyllning i nedgrävning 221
212	Fyllning i nedgrävning 222
221	Nedgrävning
222	Nedgrävning
218	Nedgrävning
220	Utfyllnadslager (under 214 och 205)
223	Utfyllnadslager/Falsk undergrund

Figur 25. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 2:2, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

ursprungligen varit rund i plan, men var dels skuren åt öster och fortsatte dels in i västra schaktväggen. Utmed kanterna förekom en del stenar, framförallt i den södra delen (se figur 27). Fyllningen utgjordes av ett brunt siltlager (211) med flera linser av trä, kol och sand. I botten av nedgrävningen fanns även en tunn lins med ett brandlager. Möjligen har stenarna i 202 (se ovan) ingått i fyllningen. I lagret påträffades inga daterande fynd.

Figur 26. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 2:2. I anslutning till de nu framkomna lämningarna syns även de sentida lämningar som påträffades i samband med undersökningen av kvarteret Laxen 2011 (Bertheau 2013). Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Figur 27. Sektion med de två nedgrävningarna som påträffades i västra delen av schaktet. Till höger i bilden syns nedgrävning 222. I bildens mitt del syns nedgrävning 221. Även den ledningsnedgrävning som skurit schaktet syns här i västra sektionen. Foto från öster.

I schaktets sydvästra del påträffades även en tredje nedgrävning (218) som löpte i ungefär nord-sydlig riktning mellan de två husgrunderna. Denna var cirka 1,3 x 0,3 meter stor och 0,35 meter djup. Nedgrävningen hade återfyllt med det utfyllnadslager som täckte hela schaktet (219). Inom nedgrävningen hittades 1600–1700-talskeramik, samt brunt flaskglas med liknande datering som det i nedgrävning 222.

Samtliga nedgrävningar hade skurit ett utfyllnadslager (220) som framkom under det ovannämnda sandiga konstruktionslagret 214. Lager 220 påminde om detta, men bestod endast av kompakt beige, lerig sandblandad silt. Lagret var fyndtomt och låg ovan det tjocka utfyllnadslagret som tolkades som "falsk undergrund" (223). I likhet med de andra lagren med denna karaktär utgjordes det av lerig silt, där ett flertal olika skikt förekom. I sektioner syntes ett flertal skikt som var svårångade när lagret grävdes i plan. Bland annat anades även här skikt som tolkades som möjliga trampade ytor.

Tolkning

Dessa lämningar är alltför fragmentariska och skadade av sentida ingrepp för att en tolkning ska kunna göras. Baserat på keramikens sammansättning kan åtminstone en av nedgrävningarna tolkas som en rest av en avfallsgrop som tillkommit någon gång efter tiden omkring 1700-talets andra hälft till första halvan av 1800-talet. Nedgrävningen i nordvästra delen har sannolikt tillkommit i samband med husbyggnationen under slutet av 1800-talet.

Figur 28. Skärvor från fat/skålar i yngre rödgods från 1600–1700-tal. En skärva är sannolikt från ett fat framställt i Nederländerna (F219:2722:2). Skala 1:1.

Schakt 3

Schakt tre grävdes i anslutning till den sydöstra delen av undersökningsschaktet från 2011, och berörde ett flertal konstruktioner som dokumenterades vid det tillfället. Schaktet ingick liksom schakt 1 och 2 i den delen som undersöktes ytterligare i direkt anslutning till förundersökningen, vilket medförde att schaktet vidgades ytterligare åt norr och väster. I samband med detta påträffades den källargrund med trappa och betonggolv som tolkades höra till kvarterets bebyggelse från 1879 och in i 1900-tal (Bertheau 2013:40ff). Likaså togs södra delen av denna källargrund partiellt fram på nytt i samband med att den norra breddningen av schaktet genomfördes (se nedan). Även de södra delarna av en källare som ingått i det huskomplex som noterades i schakt 2 framkom. Denna var uppbyggd av både natursten, tegel och sintrade slaggstensblock, och fortsatte även in i västra delen av schakt 3 (se nedan).

Kontextgrupp 3:1 Bebyggelselämningar 1800-tal

Efter att bärlager och ett utfyllnadslager med raseringsinslag (301) tagits bort framkom ett fåtal stenkonstruktioner. I schaktets sydöstra del påträffades en 2,5 x 2,4 meter stor firsidig stenkonstruktion

Kontextnummer	Beskrivning
301	Utfyllnadslager
308	Väggkonstruktion
319	Betonggolv
307	Grundmur
305	Grundmur
309	Lagerrest utfyllnad
303	Stenkonstruktion
304	Lagerrest
302	Avfallsgrop

Figur 29. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 3:1, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 30. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 3:1. I anslutning till de nu framkomna lämningarna syns även de sentida lämningar som påträffades i samband med undersökningen av kvarteret Laxen 2011 (Bertheau 2013). Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

(303) som bestod av upp till två bevarade skift med kantiga stenar, av vilka ett fåtal uppvisade borrhål. Stenarna var placerade i en nedgrävning som var cirka 0,3 meter djup och fortsatte något ytterligare cirka en meter åt väster (se figur 31). Dess nedgrävning skar det undergrundsliknande utfyllnadslagret som förekom i schaktets östra del (321, se nedan). Vid konstruktionens norra del påträffades en grund nedgrävning (302) som tolkats som en avfallsgrop, vars fyllning utgjordes av brungrå sandig silt med raseringsinslag. I nedgrävningen hittades ett bryne och keramik vars sammansättning antydde att de härrör från tiden omkring 1700-talets mitt till mitten av 1800-talet (bilaga 4). En arkeobotanisk analys (bilaga 6) av materialet i gropen visade att fyllningen även innehöll en del avfall såsom enbär, hallonfrön och fiskben, vilket indikerar att den bland annat innehållit latrin. Vid södra delen av konstruktionen hittades en liknande sänka med en mycket tunn lagerrest (304) som påminde om fyllningen i 302. Även här påträffades ett fåtal skärvor keramik, dock främst av 1600–1700-talskaraktär. Till skillnad mot lager 302 visade sig detta lager vid analys däremot inte innehålla något som visade på att det har utgjort fyllning i en avfallsgrop.

I samband med att lager 301 togs bort framkom även resterna av en kallmurad husgrund (305) med stora kantiga stenar, bevarad i upp till två skift. Muren var sammanlagt omkring 9 meter lång, cirka 1,1 meter bred och upp till 0,5 meter hög. Under denna låg ett utfyllnadslag (309). Denna husgrund hade vid senare byggnation byggts samman med en yngre byggnad som anlagts direkt väst om denna och hade samma sträckning. De båda murarna hade sammanfogats med murbruk. Den yngre byggnaden bestod av en husgrund (307) med stora kantiga naturstenar som murats samman med en mindre väggdel (308) som fortsatte in i västra schaktväggen. Byggnaden hade även ett betonggolv (319).

Husgrunden 307 hade anlagts på västsidan av husgrund 305 (figur 31). Den del av husgrunden som kunde observeras inom schaktet var cirka 11,5 meter lång bredden uppgick till omkring en meter. Den var bevarad i tre till fyra skift och dess höjd varierade mellan 0,7 i dess västra delen till 1,5 meter i norra sträckningen, där den också övergick i den källargrund som dokumenterades 2011. Den väggdel (308) som påträffades utgjordes av sintrade slaggstensblock som lags i tre skift. Ovanpå slaggstenarna fanns även res-

Figur 31. De 1800-talslämningar som påträffades i schakt 3. Jämför med figur 25, plan över kontextgrupp 3:1. Närmast i bild husgrund 307, vägg 308. Även husgrund 305 samt den firsidiga stenkonstruktionen 303 i högra delen av fotot. Foto från väster.

ter av en tegelvägg med upp till tre skift bevarade. Väggens sidor var försedda med ett tunt lager puts.

Tolkning

Den firsidiga stenkonstruktionen 303 är svårtolkad, men i och med att dess nedgrävning hade skurit en avfallsgrop där keramiken daterades till 1700-tal och fram till 1800-talets mitt, är det troligt att även denna ska knytas till 1800-talets byggnation. Förekomsten av borrhål på stenmaterialet talar också för en yngre datering. Konstruktionen låg dessutom inom det hus som enligt kartan över byggnadsår tillkommer 1868 och syns på 1879 års karta. Även grundmur 305 överensstämmer väl med nordvästra knuten på det huset. Utfyllnadslagret 309 bör vara konstruktionslager som påförs i samband med att det huset anläggs. De yngre byggnaderna (307 och 308) har sannolikt tillkommit senare och hör till den byggnad som uppfördes 1897.

Kontextgrupp 3:2 Dike med utfyllnadslager

Under mur 305 och utfyllnadslager 309 framkom ett flertal kontexter, vilka fungerat som igenfyllnadslager i ett stort dike (311). Diket var nästan tre meter brett och upp till 1,5 meter djupt och löpte i

Kontextnummer	Beskrivning
310	Störhål
306	Igenfyllnadslager
312	Igenfyllnadslager
313	Störhål
314	Störhål
315	Nedgrävning
317	4 gropar, stenlyft?
316	Eldpåverkat lager
318	Brända plankor
320	Tegel
311	Nedgrävning
323	Falsk undergrund

Figur 32. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 3:2, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 33. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 3:2. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

ungefär nordväst–sydostlig riktning (figur 34). Nedgrävningens västra del hade även skurits i samband med anläggandet av mur 305. Det yngsta lagret i nedgrävningen utgjordes av ett tjockt igenfyllnadslager (306) som sammanlagt var cirka 0,2–1,3 meter djupt och bestod av flera skikt omrörd silt med inslag av kol, organiskt material och rasering. Lagret var som djupast i västra delen. Dess olika skikt var svåra att särskilja när lagret handgrävdes i plan, men representerade tydligt ett flertal igenfyllnader, vilka framförallt blev synliga när nedgrävningen kunde dokumenteras i sektion (se figur 34). Lagret innehöll rikligt med keramik (figur 35 och 36), vars sammansättning tyder på en datering från omkring andra halvan av 1500-talet till 1600-talets första hälft (bilaga 4). Även en skaftdel från en holländsk kritpipa av en typ som tillverkades under perioden 1640–1680 påträffades i lagret (bilaga 5). Lagrets södra del hade skurits av ett störhål (310).

Under detta lager framkom ännu ett igenfyllnadslager (312). Detta bestod av gul, kompakt lera med kolinslag. Lagret var som tjockast i diketets södra del,

där det även påträffades rikligt med kantiga stenar i lagrets bottenskikt (figur 37). Lagret var fyndtomt.

I botten av diket påträffades dels rasering i form av brända plankor (318) och eldpåverkade tegelstenar (320), dels ett lager som innehöll rikligt med träkol och sot (316). Lagret förekom i hela diket och följde nedgrävningens vägg väl (se figur 37). De brända plankorna förekom i diketets norra del och bestod av ett fåtal som låg i nordväst–sydostlig riktning, samt en tvärgående i ungefärlig öst–västlig riktning. Tegelstenarna påträffades i diketets södra del (se figur 34). De låg samlade inom en mindre yta och tolkades som del av raseringsmassor som använts vid igenfyllnad. En kolbit från gran i lager 316 ¹⁴C-daterades till 1420–1520 (87,9 % sannolikhet, se bilaga 7).

Ett flertal mindre nedgrävningar låg utmed diketets nedgrävningsskant. Dessa utgjordes av två störhål (313 och 314), ett stolphål (315) och fyra grunda försänkningar i marken (317) som skar det underliggande utfyllnadslagret 321 (se nedan). De fyra grunda sänkorna i marken som låg direkt öst om störhålen är sannolikt håligheter efter stenlyft.

Figur 34. Dike 311 i sektion. I förgrunden syns rester av det brandlager (316) och de eldpåverkade tegelstenar (320) som hittades i diketets botten. På bilden syns även de skikt av återfyllnad som lager 306 bestod av, liksom det skikt med "falsk undergrund" som diket grävts igenom (321). Foto från norr.

Figur 35. Några av de typer av keramik som förekom i diket. Överst till vänster svartglaserat ugnskakel med reliefdekor (Fnr 306:2094:17), under den två krukskärvor av grått lergods tillverkade i Polen (F 306:2094:1), i mitten en skärva av en förningskruka i yngre rödgods (F 306:2094:4) och under den en blåglaserad skärva av ett krus i stengods (F 306:2094:2). Överst till höger skärvor av en trebensgryta i yngre rödgods från Nederländerna (F 306:2094:13). Nederst delar av en trebensgryta i yngre rödgods (F 306:2094:12). Skala 1:1.

Figur 36. Del av trebensgryta i yngre rödgods (F306:2094:9). Skala 1:1.

Figur 37. Bilden visar det tjocka, leriga siltlager som södra delen av diket fyllts igen med (312) samt det täckande lagret med kol och sot som förekom i diket botten (316). Foto från norr.

I samband med att dike 311 tömdes och dokumenterades framgick att det hade skurit ett kraftigt utfyllnadslager (321) som var cirka 1,5 meter tjockt. Detta förekom i hela schaktet och var del av den falska undergrunden. I likhet med de andra lagren med samma karaktär syntes flera skikt som kan ha utgjort trampade horisonter och olika depositionsfasen av det undergrundslänkande materialet.

Tolkning

Dessa kontexter visar på att det på platsen funnits ett större dike. Vad diket har använts till vet vi inte, men avsaknaden av vattenavsatta lager i diket talar för att det inte rör sig om ett dike som använts för att fånga upp eller leda vatten. Dikets fulla utbredning är inte heller känt, men det förekom inte inom den yta som undersöktes inom kvarteret Laxen 2011. Eventuellt har det grävts bort i samband med den sentida bebyggelsen. De flertaliga layerskikten i diket talar för att igenfyllnaden möjligen har skett successivt över tid. Det yngre lagret innehöll fyndmaterial med blandade dateringar i form av keramik från andra hälften av 1500-talet till första halvan av 1600, samt kritpipan med dateringen 1640–1680. Detta talar för att en igenfyllnad av diket har skett någon gång omkring mitten av 1600-talet eller något senare. Den äldre ¹⁴C-dateringen av de eldpåverkade kontexterna som påträffades i botten av diket kan tolkas som äldre bebyggelse som brunnit ned och därefter använts som första fyllning när diket tas ur bruk. En viktig aspekt att ha i åtanke är även den höga egenåldern på materialet som daterades. Materialet kan möjligen komma från en konstruktion som stått i anslutning till diket, om de störhål och det stolphålet som påträffades under igenfyllnadslager 306 brukades samtidigt som diket. Detta är dock svårt att med säkerhet säga utifrån den yta som har undersökts. Detsamma gäller vilken typ av konstruktion störhålen och stolphålet kan ha tillhört. Det tjocka utfyllnadslagret som diket skurit kan komma från de senmedeltida markarbeten som sker i Nordankvarteren, liknande de som observerades vid undersökningen i kvarteret Mjölnaren 2010 (Jonsson 2014).

Schakt 4

Schakt 4 grävdes inom den nordvästra delen av kvarteret Vårdtorner, direkt söder om den byggnad som är den enda som återstår av kvarterens ursprungliga bebyggelse. Detta schakt ingick endast i förundersökningsskedet. Detta medförde att lager undersöktes för hand genom rutgrävning, medan konstruktioner handgrävdes till 100 %. Redan i samband med att det yngsta utfyllnadslagret (401) schaktades bort framgick det att två recenta störningar förekom i schaktet, varav den ena löpte i nord-sydlig riktning i schaktets mitt. Den andra störningen utgjordes av den nedgrävning som tillkommit i samband med att en garagedfart till byggnaden anlagts.

Kontextgrupp 4:1 Bebyggelselämningar

Efter att det övre utfyllnadslagret tagits bort framkom resterna av två husgrunder (415 och 416) i schaktets östra och västra kanter (figur 40). Båda grundmurarna var knappt 7 meter långa, omkring en meter breda och nära nog 0,8 meter höga. De låg i ungefär nordväst-sydöstlig riktning och var kallmurade, uppbyggda av blandat stenmaterial med både större sprängsten och stora naturligt rundade stenar. Den västra (415) hade upp till fyra skift bevarade. Den hade skadats av den ledning som löpte rakt igenom schaktet och utgrenade sig i sydvästra delen. I den östra (416) var stenarna lagda två i bredd, med upp till tre skift bevarade. Deras södra delar hade skadats av nedgrävningen för garagedfarten.

Kontextnummer	Beskrivning
401	Utfyllnadslager
404	Tramphorisont
405	Sättmaterial till 404
415	Husgrund
416	Husgrund

Figur 38. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 4:1, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 39. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 4:1. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Figur 40. Översikt över schakt 4. Husgrunder 415 och 416 framrensade. Tramphorison 407 ansas på båda sidor om den ledningsnedgrävning som skurit schaktet.

Mellan grundmurarna hittades rester av en tramphorisont (404). Den utgjordes av en tunn lins med fet mörkbrun silt som fanns bevarad inom tre delar av schaktet. Lagret var mycket ojämnt med större håligheter, vilket medförde att det tolkades som en trampad yta som föregåtts av en stenlagd yta. Det sandlager (405) som påträffades under är sannolikt rest av det sättmaterial som hört till den senare borttagna stenläggningen. I detta lager hittades keramik av 1600–1700-talstyp (bilaga 4).

Tolkning

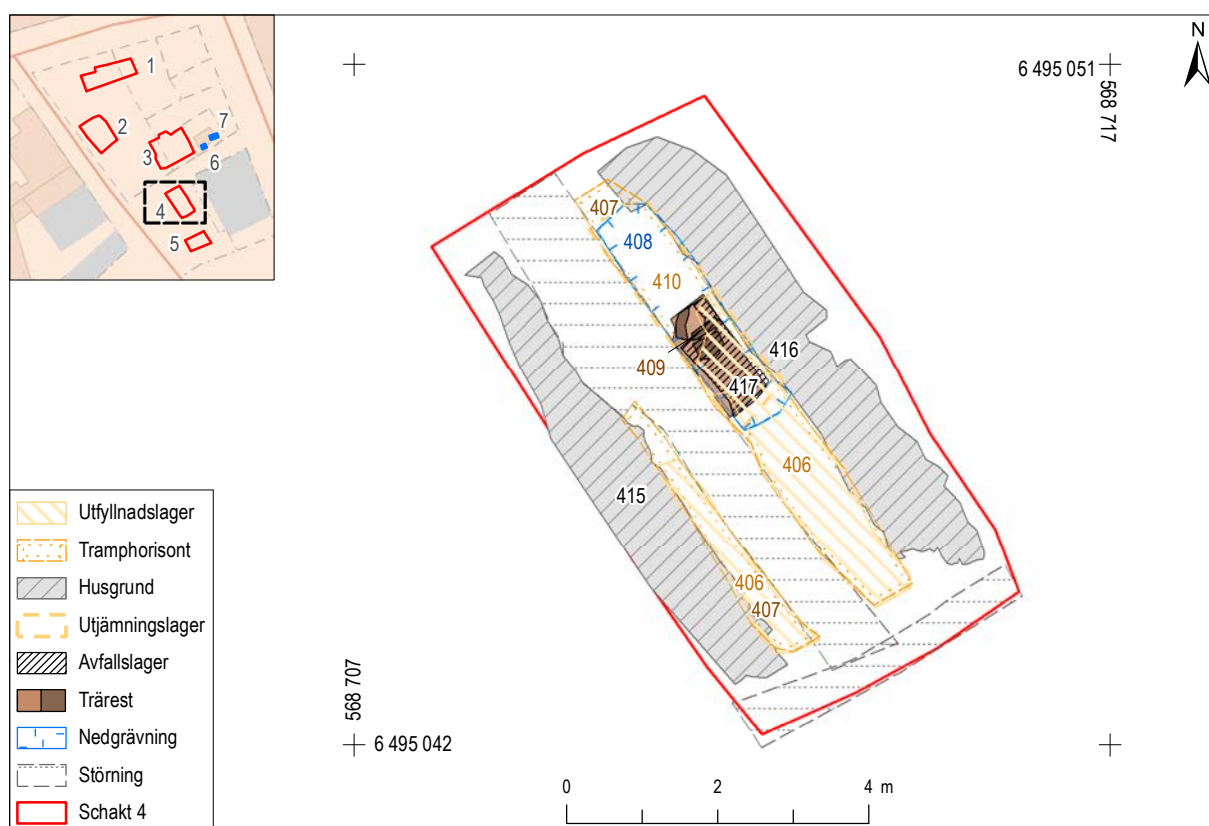
Husgrunderna hör antingen till den byggnad som syns på 1879 års karta, alternativt den som enligt inventeringen 1946–47 tillkom i kvarteret år 1886. Det trampade lagret som tolkas som en före detta stenlagd yta och dess sättmaterial bör vara äldre än dessa. Baserat på dateringen av keramiken som hittades i sättmaterialet har den stenlagda ytan som tidigast tillkommit under 1600–1700-tal. I och med att så små ytor var bevarade är det dock problematiskt att göra en mer djupgående tolkning.

Kontextgrupp 4:2 Brukningslager

Direkt under det ovan nämnda sättmaterialet kom först ett tunt utfyllnadslager (406) vilket följdes av ytterligare en tramphorisont (407) som bestod av ett skikt med mörkbrun, fet och mycket kompakt silt. Lagret var främst synligt i schaktets södra del. I schaktets nordöstra hörn påträffades även en mindre lagerrest (411).

Kontextnummer	Beskrivning
406	Utfyllnadslager
407	Tramphorisont
410	Utjämnning
417	Avfallslager i 408
409	Trärester i 408
408	Nedgrävning
411	Lagerrest
412	Utfyllnadslager
413	Lagerrest
418	Falsk undergrund

Figur 41. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 4:2, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 42. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 4:2. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

Figur 43. Nedgrävning 408 och de trärester (409) och det trä- och barklager som påträffades i dess botten (417). I schaktväggen syns även den leriga silt som använts som återfyllning (410) samt den äldsta tramphorisonten (407). Foto från väster.

I schaktets nordöstra del framkom sedan en stor nedgrävning (408). Nedgrävningen var 3,5 meter lång, knappt en meter bred, ungefär en halvm djup och hade skurit ett flertal lager. Sannolikt har nedgrävningen varit något bredare, men skurits av ledningsnedgrävningen som löpte genom schaktet. I nedgrävningens botten låg ett tunt lager som innehöll stort inslag av bark och förmultnat trä (417), liksom fem trärester (409) i varierande storlekar (figur 43). I lagret hittades även ett fragment av rörskaft från en trebensgryta eller trebenspanna som daterats till cirka 1550–1625 (bilaga 4). Någon gång efter att nedgrävningen togs ur bruk hade den fyllts med ett nästan halvm tjockt lager (410) som bestod av omrörd lerblandad silt med inslag av rasering.

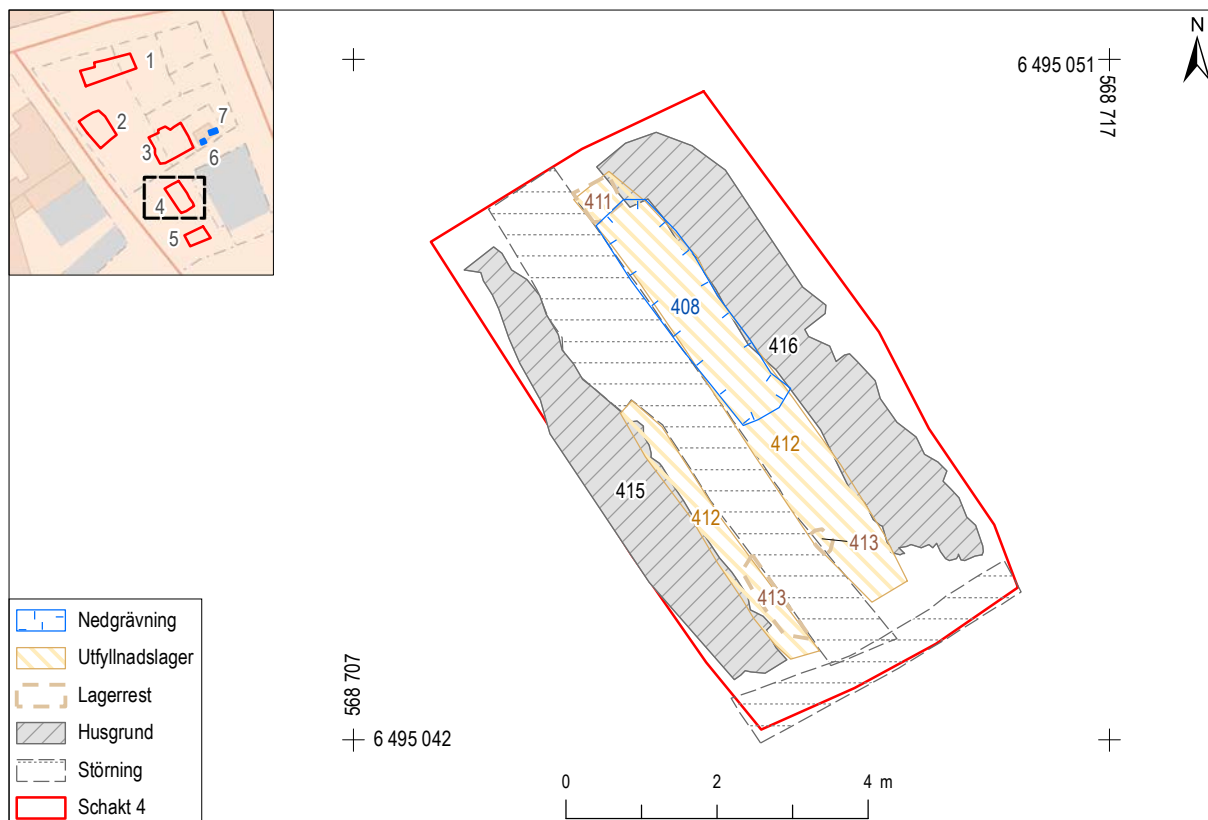
Nedgrävningen hade skurit ett tjock utfyllnadslager (412) som förekom i hela schaktet. Detta bestod av ett fyndtomt, homogent lager med lerig silt. I schaktets södra del hade detta utfyllnadslager täckt en lagerrest (413) bestående av silt med stort inslag av kol och sot. Lagret var skuret av och återstod endast som en mindre fläck öst om störningen. Sannolikt

fortsatte det dock in i västra schaktväggen. Den arkeobotaniska analysen visade att lagret innehöll träkol från björk, gran och tall, samt även en del små fragment av brända ben (bilaga 6).

I botten av schaktet påträffades även här ett tjockt och kompakt utfyllnadslager med olika skikt med varierande sammansättning av sandig och/eller lerig silt. Lagret var omkring en halvm tjockt och tolkades som falsk undergrund (418). I samband med att sektionsritning genomfördes syntes tydligt olika depositionsfaser och skiftningar i materialet.

Tolkning

Träet i den stora nedgrävningen i schaktets nordöstra del kan möjligen komma från någon enklare konstruktion. Den spik som hittades i nedgrävningens fyllning kan möjligen komma från denna, alternativt har man passat på att slänga ned skräpvirke i gropen i samband med att den tas ur bruk. En möjlig tolkning av nedgrävningen är att den har använts i förvaringssyften. När den i sådana fall använts går inte att bedöma, men den keramik som påträffades i

Figur 44. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 4:3. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2000.

botten av gropen visar att den åtminstone tas ur bruk någon gång efter perioden omkring 1550–1625 (bilaga 4). Baserat på de stratigrafiska relationerna gick det dock att säga att gropen uppenbart var äldre än båda tramphorisonerna som framkom i schaktet. Äldsta lämningarna i schakt 4 var dock den lagerrest med kol och sot som framkom i södra delen, samt de utfyllnadsmassor som denna överlagrade.

Schakt 5

Schakt 5 grävdes i norra delen av kvarteret Vårdtorneret, i anslutning till det parkeringshus som nu står på platsen. På platsen stod senast ett hus som byggdes 1878 och som syns på 1879 års karta över kvarteret. Initialt avlägsnades här omkring 1,5 meter utfyllnadsmassor (501) som tillkommit i samband med att bebyggelsen rivs i kvarteren under 1960- och 70-talen. Under dessa massor påträffades även rester av ett betonggolv och ledning för vatten/avlopp (se 510 i bilaga 2), vilket löpte utmed den norra schaktväggen och sedan fortsatte i en utgrening till tre olika rör in i schaktets västra del. Denna ned-

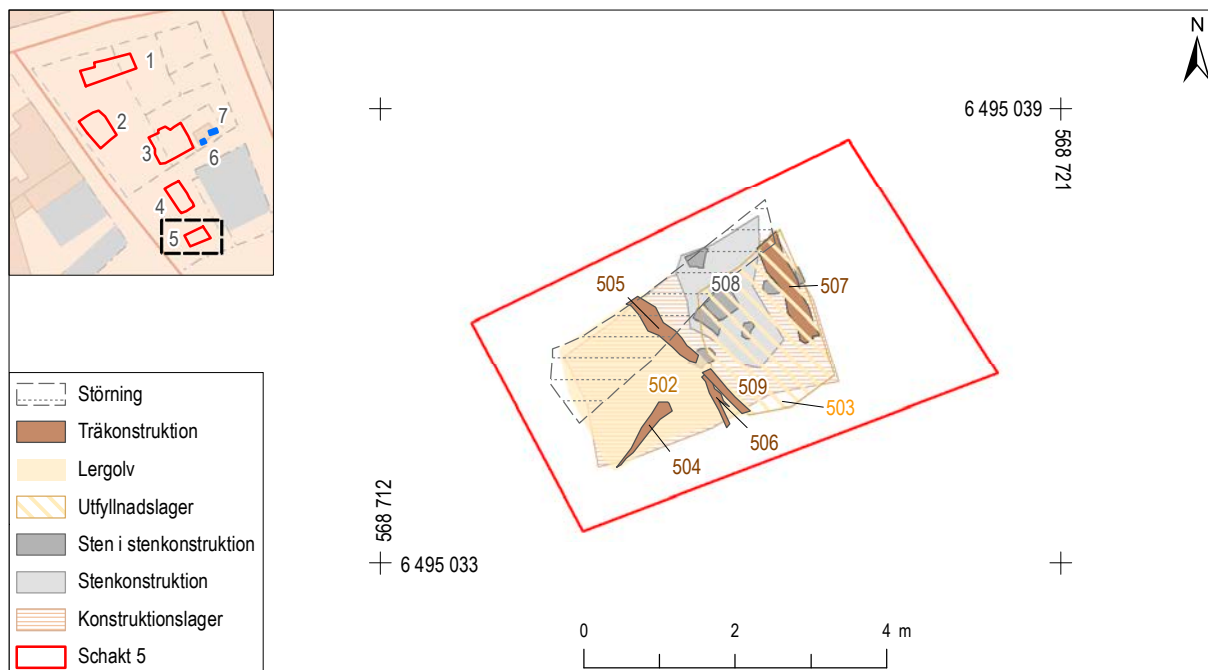
grävning hade skurit flera av de äldre kontexter som sedan framkom.

Kontextgrupp 5:1 Brukningslager och träkonstruktioner

Efter att det tjocka utfyllnadslagret hade avlägsnats påträffades i schaktets östra del ett utfyllnadslager (503) som täckt vad som tolkats som resterna av en träkonstruktion (507). Detta utgjordes av en klu-

Kontextnummer	Beskrivning
501	Utfyllnadslager
504	Träkonstruktion
505	Träsyll
506	Träkonstruktion
502	Lergolv
503	Utfyllnadslager
507	Träkonstruktion
508	Stenkonstruktion
509	Utfyllnadslager

Figur 45. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 5:1, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

Figur 46. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 5:1. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2 000.

va som var närmare 1,5 meter lång och 0,25 meter bred. Kluvan låg i ungefärlig nordväst–sydostlig riktning, med den rundade sidan nedåt mot ett antal stenar. Den fortsatte även in i norra schaktväggen.

I den nordöstra delen av schaktet påträffades en stenpackning (508). Stenpackningen förekom på en yta som var omkring 1,5 x 0,5 meter stor och bestod av glest lagt stenmaterial av blandad karaktär och storlek (figur 47).

I västra delen av schaktet framkom sedan ett tjockt skikt med gråbeige, siltblandad lera och ett flertal trärester i schaktet (figur 48). Samtliga trärester var dåligt bevarade och uppvisade inga synliga spår av bearbetning. Det leriga lagret tolkades som ett golvlag (502) och var mycket kompakt och homogent. Lagret var begränsat i dess norra del av en träsyll i form av en kluva (505) som låg i nordväst–sydostlig riktning. Syllen låg med dess rundade sida uppåt och vilade på en sten i södra änden (se figur 46). Denna fortsatte in i norra schaktväggen. Ytterligare trärester hittades inom lergolvets begränsning. Den ena var en mycket dåligt bevarad trärest som låg ovanpå lergolvets sydvästra hörn i nordost–sydvästlig riktning (504), medan den andra (506) var en kluva som låg i sydöstra hörnet, i ungefär samma riktning som träsyllen 505. Sistnämnda fortsatte in i södra schaktväggen.

Därefter följde ett fett, luckert utfyllnadslager med rikliga inslag av organiskt material så som trä, näver och bark (509), vilket förekom i hela schaktet. I nordvästra delen av lagret påträffades även läderskor av medeltida typ. I det jordprov som ingick i den arkeobotaniska analysen påträffades bland annat oförkolnade fröer och kärnor från frukt och hasselnötter, vilket indikerade att materialet kan komma från trädgård eller att det innehöll latrin (bilaga 6).

Tolkning

I schaktets västra del härrörde lämningarna sannolikt från ett hus med lergolv, där även rester av träsyll ovan en underliggare och möjliga delar av överbyggnaden påträffades. De konstruktionsrester som framkom i öster var mer svårtolkade, men bör utifrån de stratigrafiska relationerna spegla en något yngre bebyggelse än huset med lergolv. Det utfyllnadslager med organiskt material som framkom under dessa kontexter påminner, både beträffande lagersammansättning och fyndkaraktär, om lager som dokumenterades i samband med undersökningarna i kvarteret Mjölaren. Dessa tolkades som tecken på senmedeltida aktiviteter (Svensson 1982:4; Stibeus 2011:27;75; Jonsson 2014:51).

Figur 47. Bilden visar den stenpackning (508) som förekom i schaktets nordöstra del i förhållande till den störning som löpte utmed schaktets norra del. I övre delen anas den del av kluva 507 som fortsatte in i schaktets norra vägg. Foto från sydväst.

Figur 48. Översiktsbild över kontexterna i schakt 5. På fotot syns bland annat lergolv 502 och träsyll 505. I nedre högra hörnet syns även den del av kluva 507 som fortsatte in i norra schaktväggen. Foto från öster.

Figur 49. Rest av en medeltida sko som kom i utfyllnadslager 509 (F509:2166:4). Skala 1:1.

Kontextgrupp 5:2 Brukningslager

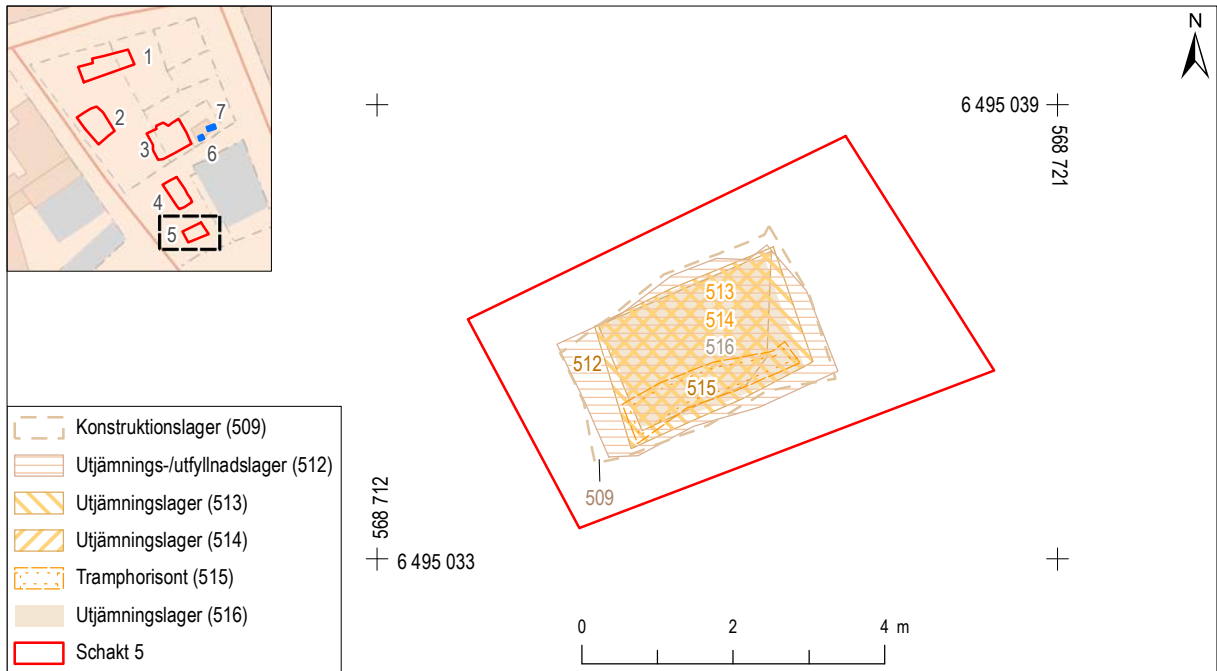
Efter att utfyllnadslagret 509 hade tagits bort följde ett flertal ytterligare konstruktionslager i form av utfyllnads- och utjämningslager innan det övergick i "falsk undergrund" även i detta schakt. Lagrens karaktär var i stort sett lika varandra, med mer eller mindre silt- eller sandblandad lera (för mer detaljerad beskrivning se bilaga 2). Innehållsmässigt åtskilde sig dock några av lagren från de övriga. De yngsta av dessa (512 och 513) innehöll exempelvis en del träkol och fragment med bränd lera. Lager 513 ¹⁴C-daterades till år 1240–1310 (90,5 % sannolikhet) och innehöll träkol och nedbrutet orga-

Kontextnummer	Beskrivning
512	Utjämnings-/utfyllnadslager
513	Utjämningslager
514	Utjämningslager
515	Tramphorisont
516	Utjämningslager
517	"Falsk undergrund"

Figur 50. Tabell över de kontexter som ingår i kontextgrupp 5:2, angivna i ungefärlig stratigrafisk ordning från yngst till äldst. För mer detaljerad redovisning se bilaga 2.

niskt material (bilaga 6 och 7). Under dessa framkom ett mycket homogent lager med bland annat småsten och järnutfällningar (514) vilket låg ovan ett skikt med mycket kompakt, ljusbrun lerig silt (515). Baserat på lagrets karaktär tolkades detta som en tramphorisont. Vid den arkeobotaniska analysen av lagret framgick att lagret innehöll gott om ogräs och ängsväxter från fuktäng. En tolkning var att det skulle kunna röra sig om mark som legat i anslutning till en gödselstack eller fåhus och som störts av mänsklig aktivitet, vilket lett till att marken legat öppen utan täckande växtlighet (bilaga 6). Detta lager förekom endast i den södra delen av schaktet, men fortsatte vidare i både östra och västra schaktväggen.

De två äldsta lagren som påträffades under tramphorisonten speglar de äldsta bebyggelsefaserna som påträffades vid undersökningen. Närmast under tramphorisonten kom ett utjämningslager med gråbeige sandig lera (516). Därefter följde ett lager som tolkats som "falsk undergrund" (517), som bestod av grå siltig sand flera i olika skikt, bland annat leriga och grusiga stråk som sluttade mycket tvärt åt väster (figur 52).

Figur 51. Plan över de kontexter som ingår i kontextgrupp 5:2. Skala 1:100, översikt med Fastighetskartan i skala 1:2 000.

Figur 52. Bilden visar de lager som syntes i sektion i södra schaktväggen. Längst ned i bild syns de åt väst sluttande lager som tolkats som möjlig "falsk undergrund", samt den tramphorisont (515) som påträffades ovan dessa. I sektionen syns sedan hur utjämnningen av marken har skett successivt fram till dess att lergolv 502 anläggs. Foto från norr.

Tolkning

Dessa lager visar på att utfyllnad har skett på ett underlag som har sluttat kraftigt åt väster innan dess att utjämningslager slutligen påförts och marken planats ut. De ^{14}C -dateringar som genererats från lager 513 och 515, tillsammans med det medeltida skomaterialet i lager 509, visar på lager från medeltida kontexter. Den stora skillnaden mellan dateringarna kan ha sin förklaring i att utfyllnadslager 513 date-

rades genom träkol från gran, vilket har en markant högre egenålder än det skalkorn som användes för att datera tramphorisont 515. En annan tolkning är att dateringen av tramphorisonten speglar den tid då man faktiskt har rört sig på platsen, innan markarbetena genomförs, medan dateringen i utfyllnadslagret endast pekar på att äldre material omlagrats i samband med att byggnaden med lergolv anlades.

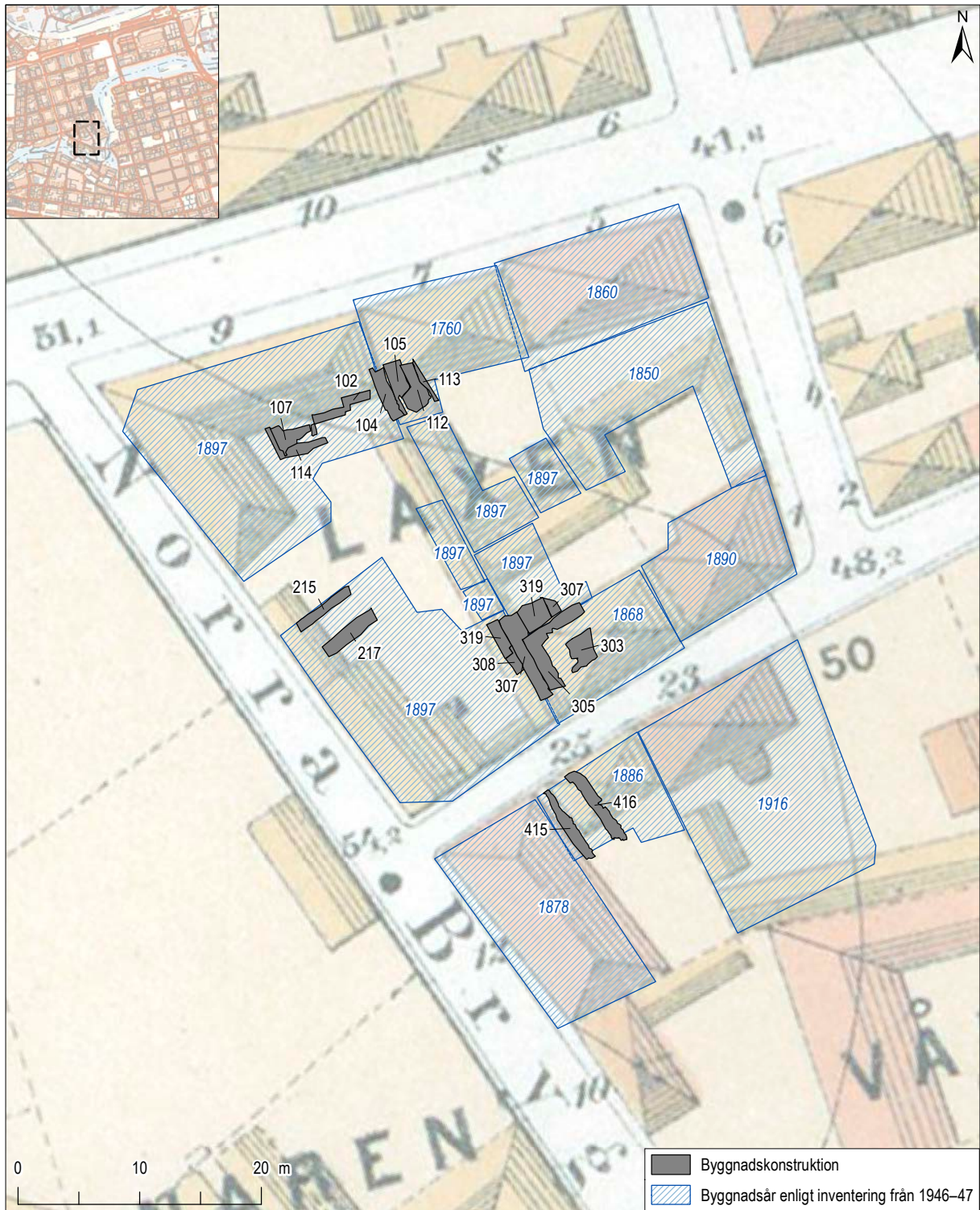
DISKUSSION

Den förundersökning och undersökning som genomfördes visar främst på hur stor påverkan det sena 1800-talets bebyggelse har haft på lämningarna inom kvarteret Laxen och Vårdtornet. Framförallt gäller det den byggnation som har tillkommit efter det att 1879 års karta upprättats (se figur 53). I och med dessa undersökningar framgick att även den byggnad som ska ha byggts år 1760 hade påverkats av den sentida bebyggelsen. Bland annat har den källare med betonggrund som framkom i schakt 1 tillkommit. Det som tycks finnas kvar av den bebyggelse som syns på 1879 års karta är husgrund 305 som framkom i schakt 3, vilken tydligt hör till det hus som byggdes 1868, samt stenkonstruktion 303 som framkom i samma schakt. Övriga huskonstruktioner inom kvarteret Laxen tycks däremot snarare höra till bebyggelsen som tillkommer 1897. De grundmurar som påträffades i schakt 4 hör även de snarare till den byggnad som tillkommer till kvarteret Vårdtornet år 1886, snarare än den som syns på 1879 års karta. De byggnader som framkom inom undersökningsområdet ansluter till de som vid undersökningen 2011 benämndes hus 9, 10, 11 och 12 (Bertheau 2013:40ff).

De övriga lämningarna som framkom vid undersökningarna var mycket fragmentariska och svåra att datera närmare än de generella dateringar som fyndmaterial och ^{14}C -dateringar indikerar. Sannolikt är några av de undersökta kontexterna tidigmoderna; framförallt de tramphorisonten och den nedgrävning som framkom i schakt 4. De lämningar som kanske är mest intressanta och tillför mest ny information till kvarterets historia är dock det stora diket som påträffades i schakt 3 och de senmedeltida lämning-

arna i schakt 5. Hur diket relaterar till de nedgrävningarna som omdiskuteras och under tid tolkats på flera olika sätt i kvarteret Mjölaren är oklart. De likheter som förekommer mellan det dike som framkom vid denna undersökning och nedgrävningarna i kvarteret Mjölaren är dels att de enligt 2010 års undersökning bedömdes ha fyllts igen under 1600-talet (Stibeus 2011:24f). Likaså hittades rester av träkonstruktioner utmed nedgrävningens kanter (Jonsson 2014:17,21; Stibeus 2011:75). Det är svårt att tolka vad diket har använts till och om det är samtida med den nedgrävning som påträffats i Mjölaren, men åtminstone delar av dem tycks hur som helst ha tagits ur bruk ungefär samtidigt som diket i schakt 3. Dateringarna talar för att detta sannolikt är något som sker i samband med omstrukturering av staden efter branden 1655.

De lager som här har fått benämningen ”falsk undergrund” hör sannolikt dels från de omfattande utfyllnader som görs under 1600- och 1700-talen när staden expanderar, men vissa tycks även ha tillkommit under senmedeltid, om man ser till de kontexter som framkom i schakt 5 samt massorna i diket i schakt 3. Om de massor som påträffats vid denna undersökning ska tolkas som den sand man enligt tradition ska ha använt som grund för Borgarehögen eller om det helt enkelt är i andra syften massorna kommer dit är dock högst oklart. Lagrens karaktär överensstämmer dock väl med tidigare noterade lager vid undersökningen i kvarteret Mjölaren, med liknande lager som bestod av flera skikt som liknar orörd undergrund (Jonsson 2014:50f).

Figur 53. Plan med de konstruktioner som kan kopplas till den sena 1800-talsbebyggelsen i schakt 1–4 mot bakgrund av 1879 års stadskarta. På planen syns även byggnadsår för byggnader från inventeringen 1946–47. Skala 1:500, översikt i skala 1:40 000.

MÅLUPPFYLLELSE

Syftet med förundersökningen var att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet. Ambitionsnivån skulle anpassas till behovet att generera ett fullgott underlag inför en eventuell undersökning. I samband med förundersökningen framkom lämningar som i fält tolkades härröra från tidigmodern tid, vilket föranledde att den arkeologiska undersökningen genomfördes direkt i samband med förundersökningen.

De frågeställningar som upprättades för att uppfylla syftet berörde frågor som huruvida lämningar ännu fanns bevarade inom den här delen av fornlämning L2009:7173 (RAÅ 96:1), eller om de hade schaktats bort. Likaså ingick frågeställningar om vilken karaktär dessa lämningar i sådana fall hade, hur gamla de var, vilken tjocklek kulturlagren hade, liksom huruvida stratigrafiska förhållanden av mer komplex typ förekom. Vidare rörde frågorna de rådande bevaringsförhållandena beträffande organiskt och makrofossilt material, samt huruvida förekomsten av fynd kunde bedömas vara sparsam eller riklig.

Undersökningens resultat visar att endast små ytor av fornlämning L2009:7173 fanns bevarade inom undersökningsområdet. Dessa förekom inom de få delar av området där den omfattande sentida bebyggelsen inte har kunnat påverka dem, vilket i det här fallet innebar närmast fragmentariska ytor. Äldre lämningar förekom främst i den norra delen av kvarteret Vårdtornet, medan de delar av fornlämningen som fanns bevarade inom kvarteret Laxen redan har påträffats vid tidigare undersökningar.

De bebyggelseämningarna som påträffades var framförallt från sent 1800-tal, men lämningar som sannolikt härrör från 1600- och 1700-tal förekom också, liksom senmedeltida lämningar i schakt 5. Karaktären hos dessa kontexter utgjordes, utöver en större mängd konstruktionslager, av en möjlig tidigmodern gårdsplan eller gata i schakt, samt lämningar av ett hus av med senmedeltida karaktär i schakt 5. Vidare har även nedgrävningar som tolkats som möjliga avfallsgropar, diken och en möjlig förvaringsgrop framkommit. Inga tomtindelningar, odlingslämningar eller lämningar som kunde kopplas till hantverk påträffades.

Kulturlagrens tjocklek varierade beroende på lagrens funktion. De lager som definierats som konstruktions- eller brukningslager var generellt mellan 0,05–0,2 meter tjocka, medan de betydligt vanligare konstruktionslagren uppgick till mellan 0,2 och 0,8 meter. De lager som tolkats som tidiga utfyllnader och här har benämnts som ”falsk undergrund” var mellan 0,3 och 1,5 meter tjocka, med varierande tjocklek beroende på vilken del av undersökningsområdet det framkom inom. Att närmare bedöma när dessa utfyllnader har påförts är komplicerat. I likhet med undersökningarna i kvarteret Mjölnaren (Jonsson 2014:46ff) kan vi dock med hjälp av daterade lager i schakt 5 säga att man har påbörjat markarbeten på platsen under senmedeltid.

Vid undersökningen framkom inga omfattande kontextsammansättningar där stratigrafin kunde anses vara komplex. Ett av de stratigrafiska problemen inom undersökningsområdet var däremot att de lämningar som faktiskt påträffades hade skadats av 1800-talets bebyggelse i mycket stor utsträckning. Detta medförde att lämningarna som kvarstod, även i de fall där tydlig stratigrafi förekom, var fragmentariska och komplicerade att tolka och skapa sig en helhetsbild av. Som exempel kan nämnas schakt 4 med de två olika skikten av tramphorisonter och den trä- och barkfyllda gropen, vilka dels begränsades av 1800-talsbebyggelse och dels hade skurits av sentida ledningsnedgrävning.

Förekomsten av fynd var i stort sett sparsam inom de undersökta ytorna. Den vanligast förekommande fyndkategorin var keramik. Fyndkategorier såsom metallföremål, kritpipor, ben- och hornföremål förekom mycket sparsamt i relation till vad som är brukligt i stadsundersökningar. De få metallföremål som påträffades var dessutom generellt i mycket dåligt skick. Detta medförde även att endast ett fåtal kontexter genererade daterande fynd som kunde bidra till tolkningen och dateringen av lagret. Likaså innehöll väldigt få av kontexterna djurben. Generellt var bevaringsförhållandena för organiskt material dåliga inom området. Detta berodde till stor del på att majoriteten av lagren bestod av sand och silt, vilka är komponenter som inte är gynnsamma för organiskt och makrofossilt material. Undantag fanns exempelvis i schakt 5, där medeltida lager förekom som uppvisade både läderföremål, djurben och makrofossilt material med god bevaringsgrad.

SLUTSATS

Undersökningarna har genererat fåtal bevarade lämningar från senmedeltid och tidigmodern tid. Inga större och sammanhängande bevarade strukturer påträffades. Detta berodde i hög grad på den sentida bebyggelse som tillkommit i kvarteren under sent 1800-tal, men även de omfattande rivningsarbeten som genomfördes under 1960- och 1970-talen, då i princip alla byggnader i kvarteren revs.

Vad som tydligt framgår utifrån både tidigare undersökningar i närområdet och den nu genomförda är att markarbeten av mer eller mindre omfattande grad har skett från senmedeltid och framåt.

REFERENSER

Litteratur

BERTHEAU, M. 2013. *Kv. Laxen i Norrköping. Bebyggelselämningar och spår efter hantverksaktiviteter från 1600-tal till 1800-tal i kvarteret Laxen. Särskild arkeologisk undersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager) i kvarteret Laxen, Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2533.

BERTHEAU, M. 2018. *900 år av ständigt förändring. En arkeologisk undersökning av vikingatida lämningar samt bebyggelse från 1100-talet till 1800-talet i Norrköping*. Rapporter från Arkeologikonsult 2018:2653.

BERGER, Å. 2015. *Under marken i Hörsalsparken. Förundersökning av gravar och äldre murar inom kvarteret Landskyrkan 4. Fornlämning 96:1, S:t Johannes socken, Norrköpings stad och kommun*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2610.

BROBERG, B. 1984. *Norrköping. Medeltidsstaden* 50. Stockholm.

CARLSSON, M. 2012. *Spår av det preurbana Norrköping – lämningar från 1100-tal till 1700-tal i kvarteret Gamla Rådstugan. Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager) i kvarteret Gamla Rådstugan, Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2504.

CARLSSON, M. 2015. Efterkontroll av schakt i Gamla Rådstugugatan. I: Berger, Å. 2015. *Under marken i Hörsalsparken. Förundersökning av gravar och äldre murar inom kvarteret Landskyrkan 4. Fornlämning 96:1, S:t Johannes socken, Norrköpings stad och kommun*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2610.

CARLSSON, M & SVENSSON, K. 2019. *In fundo Dicto Suthraemalm Iam De Nouo Constructum...Arkeologisk dokumentation av bebyggelsen I den nya medeltida stadsdelen på Södermalm. Lämningar från vikingatid till 1600-talets mitt*. Stockholm 103:1, Stockholm stad och kommun, Stockholms län. Slussenprojektet 1. Rapporter från Arkeologikonsult 2019:2746.

EVERTSSON, E. 2020. Kvarteret Gripen. I manus. Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3188.

GULLBERG, E. 1968. Norrköpings kommunalstyrelse 1719–1862. I: *Norrköpings historia IV*. Stockholm.

HÅLLANS, A-M & TAGESSON, G. 2003. I Tyskevacken. I: *Tyskebacken. Hus, människor och industri i Stormaktens Norrköping*. RAÄ, Arkeologiska undersökningar, Skrifter 47 (Red. Karlsson, P & Tagesson, G). Stockholm

JONSSON, K. 2014. *Kvarteret Mjölaren i Norrköping. Arkeologisk slutundersökning. Fornlämning RAÄ 96:1, Kvarteret Mjölaren 5, 9, 10, 13, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län*. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2014:42.

- JONSSON, K. 2015. Om 1600-talets idealstäder och arkeologi i sluttande plan – vertikala förändringar av stadsrummen och exemplet Norrköping. I: *Bebyggelsehistorisk tidskrift* nummer 70 2015.
- KARLSSON, P. 2003. *Välbevarad medel- och stormakts-tid i kvarteret Paraden. Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk undersökning. Rapport UV Öst* 2003:52.
- KARLSSON, P, MENANDER, H & HEIMDAHL, J. 2006. *Kvarteret Konstantinopel. Omfattande profana lämningar i centrala Norrköping. RAÄ 96, Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Rapport UV Öst* 2006:9.
- KLANGE, J. 2018. *Kvarteret Tullhuset. Tidigmedeltida bebyggelse och produktion samt tidigmodern konsumtion. Arkeologisk förundersökning inom fornlämningen RAÄ 96:1, Kvarteret Tullhuset, fastigheten Tullhuset 10, Sankt Johannes socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län, Östergötland. Rapporter från Arkeologikonsult* 2017:2457, 2925.
- KLANGE, J. 2018B. *Ett senmedeltida kulturlager i Skolgatan. Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning inom RAÄ 96:1, Skolgatan längs fastigheten Gripen 9, Sankt Johannes socken, Norrköping, Östergötlands län. Rapporter från Arkeologikonsult* 2018:3143.
- LARSSON, E. 2016. *Schaktningsövervakning vid Gamla Torget, Norrköping. Fornlämning RAÄ 96 inom fastigheten Gamla staden 1:2, Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Rapporter från Arkeologikonsult* 2016:2945.
- LINDBERG, M. 2015. *Närmast strömmen. Bebyggelselämningar från 1600- och 1700-tal i kvarteret Dal-karlen, Norrköping. Rapporter från Arkeologikon-sult* 2015:2710.
- LINDBERG, M. 2017. *Spår efter det äldsta Norrköping. Kulturlager från medeltid och tidigmodern tid på Gamla Torget. Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96, Norrköping stad och kommun, Östergötland. Rapporter från Arkeologikonsult* 2017:3023.
- LINDGREN-HERTZ, L. 1998. *Spår av en äldre stads-bild i kv Mjölhnaren. Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, rapport UV Lin-köping* 1998:26. Linköping.
- LÅÅS, J. 2018 *En medeltida klockgjutargrop i Norrköping. Spår av aktiviteter vid Gamla Torget från vikinga-tid till modern tid. En arkeologisk undersökning inom fornlämning RAÄ-nr Sankt Johannes 96:1, fastighet Gamla Rådstugan 1 och 3, Norrköping stad och kom-mun, Östergötland. Rapporter från Arkeologikonsult* 2018:3059.
- PARR, M. 1987. *Spår av det medeltida Norrköping i kvarteret Kronan. Riksantikvarieämbetets och Statens Historiska Museer Rapport UV* 1987:10. Arkeologisk undersökning 1981.
- RIDDERSTAD, ANTON. 1879. *Beskrifning öfver Öster-götland. Historiskt, Geografiskt och statistiskt lexikon öfver Östergötland. Norrköping 1875–1877. M.W. Wallberg & Comp. Boktryckeri. (Via Projekt Rune-berg <http://runeberg.org/osterlex/>)*
- RUNER, J. 2013. *Från betesmark till borg. Medeltida lämningar utmed Skolgatan i Norrköping. Rapporter från Arkeologikonsult* 2013:2570.
- SÖDERBERG, T. 1968. *Norrköpings ekonomiska och sociala historia 1719–1870. I: Norrköpings historia IV.* Stockholm.
- TAGESSON, G. 2003. "Bodde de därnere" – Om kul-turlagerbildning och avfallshantering i stormaktsti-dens Norrköping. I: *Tyskebacken. Hus, människor och industri i Stormaktens Norrköping. RAÄ, Arkeologis-ka undersökningar, Skrifter* 47 (Red. Karlsson, P & Tagesson, G). Stockholm

Historiskt kartmaterial

NORRKÖPINGS STAD 1640
Norrköpings stad, Östergötland.
Lantmäteristyrelsens arkiv: D75-1:4.
Stadsplan före branden 1655.
Förrättningsman obekant.

NORRKÖPINGS STAD 1783
Norrköpings stad, Östergötland.
Lantmäteristyrelsens arkiv: D75-1:28.
Dals-, Strand-, Bergs- och Nordankvarterens
kvadrat- och tomtindelning.
Förrättningsman Jonas Cederblad.

NORRKÖPINGS STAD 1879
Norrköpings stad, Östergötland.
Norrköpings stadsarkiv
Karta över Norrköping.
Förrättningsman Alfred Rudolf Lundgren.

Arkiv

KMR – Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregister

Övriga källor

NORRKÖPINGSKARTAN:
<https://kartor.norrkoping.se/spatialmap?>
Byggnadsår – 1947:
Byggnadsår, framtagna i en inventering 1946–1947
av Stadsplaneringskommittén.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3241
Länsstyrelsens diarienummer:	431-10485-2017
Länsstyrelsens beslutsdatum:	Förundersökning: 2018-01-17 Undersökning: 2018-04-28
Företagare:	Botrygg AB
Uppdragsnr i KMR:	201800002
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Norrköping stad
Fastighetsbeteckning:	Garvaren 1:1 och Vårdtornet 13:1, tidigare Nordantill 1:1, 1:5-9 och 1:13
Berörda fornlämningar:	Lämningsnr: L2009:7173 RAÄ-nr: Sankt Johannes 96:1
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning och undersökning
Undersökningstid, fältarbete:	3-20 april 2018
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare/rapportansvarig:	Josefine Låås
Fältpersonal:	Johan Klange, Stefan Gustafsson, Jonna Sarén Lundahl, Agneta Flood
Fyndfotografering:	Stefan Gustafsson
Planer och layout:	Matilda Nohrstedt och Medea Nyström Huuva
Kvalitetsgranskning:	Michel Carlsson
Keramisk analys:	Mikael Johansson, Stadsmuseet
Makrofossil analys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Vedartsanalys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Osteologisk analys:	Agneta Flood, Arkeologikonsult
¹⁴ C-dateringar:	International Chemical Analysis Inc.
Kritpipsanalys:	Arne Åkerhagen
Fynd	Fynd förvaras hos Arkeologikonsult i avvaktan på fyndfördelning

BILAGA 1. SCHAKTTABELL

Schakt nr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	14,3 x 4,8	1,5	I schaktet påträffades konstruktioner som utgjordes av grundmurar till två hus. Till dessa hörde en mycket kraftig grundläggning med rest av tegelvägg och betonggol, samt en gjuten källargrund med trappkonstruktion. Lager i schaktet utgjordes främst av utjämnings- och utfyllnadslager, samt kulturlagerrester av tidigmodern karaktär i schaktets västra del, vilka framkom då schaktet efter förundersökningsdelen expanderades för undersökning. I schaktets östra del påträffades även mindre delar av två diken.
2	8,95 x 6,4	1,6	Schaktet var kraftigt stort av nedgrävningar för bland annat V/A-ledningar. Konstruktioner i schaktet utgjordes av två grundmurar i schaktets södra del, vilka hör till den bebyggelse som tillkom under sent 1800-tal. De lager som dokumenterades i schaktet bestod av utjämnings- och/eller utfyllnadslager och återfyllda massor i gropar.
3	9,9 x 7,8	1,7	I schaktet påträffades konstruktioner i form av husgrunder, en källargrund som berörts vid tidigare undersökning 2011, samt ett fyrsidigt fundament av sten. Husgrunderna utgjordes av två grundmurar, betonggol samt en väggdel av slaggsten och tegel. Dessa byggnader hör till det sena 1800-talets bebyggelse. I anslutning till den fyrsidiga konstruktionen påträffades en avfallsgrop med keramikfynd av 1700–1800-talskaraktär, liksom arkeobotaniskt innehåll som indikerar att fyllningen även innehöll latrin. I schaktets västra del framkom ett ca 1,5 meter djup dike som återfylldes med diverse lager där keramik av 1500–1600-talskaraktär påträffades. I anslutning till diket östra kant påträffades även två störhål och fem mindre nedgrävningar som möjligen kan kopplas till tiden för nedgrävningens anläggande och/eller dess brukningstid.
4	7,8 x 4	1,65	I schaktet påträffades konstruktioner i form av grundmurar från två hus. Baserat på kartmaterial och byggnadernas karaktär bedömdes dessa ha tillhört byggnader från sent 1800-tal. I schaktets mitt hade V/A-ledning dragits, och i dess yttersta södra del framkom även nedgrävningen för den garagedfart som fanns på platsen. Flera utfyllnads-/utjämningslager påträffades, men utöver dessa påträffades tramphorisonger och rester av en borttagen stenlagd yta, samt en mindre lagerrest vilken innehöll kol och brända ben. I schaktet påträffades även en större nedgrävning, tolkad som möjlig förvaringsgrop, med trärester och ett trä- och barklager i botten.
5	5,7 x 3,2	2,5	I schaktet grävdes ett ca 1,5 m tjockt påfört utfyllnadslager av stenkross, vilket låg ovan ett betonggol med underliggande utfyllnadsmassor, samt en ledningsnedgrävning som sträckte sig genom schaktets norra del. Under dessa sentida kontexter framkom sedan ett lager som tolkades som ett lergolv. I direkt anslutning till detta påträffades även resterna av en träsyll och ovan lergolvet flera trärester, vilka tolkats som möjlig rest av huskonstruktionen. Under lerlagret låg ett utjämningslager som utgjordes av silt med organiskt inslag och rikligt med djurben och enstaka stycken av äldre tegel och rester av skor av medeltida typ. Mot schaktbotten framkom ytterligare horisonter med påförd lerig silt, liksom en tramphorisont som låg ovan falsk undergrund.
6	1,3 x 1,2	1	I schaktet noterades fyra olika skikt med utfyllnadslager av varierande karaktär; 1) brungrå grusig sand 2) grått sandblandat grus 3) stenkross 4) brunbeige lerig silt. Inga lämningar förekom i schaktet.
7	2,2 x 1,1	1	I schaktet noterades 5 olika skikt med utfyllnadslager av varierande karaktär; 1) brungrått sandblandat grus 2) gulbrun grusig sand 3) grått grus 4) stenkross 5) brunbeige lerig silt. Inga lämningar förekom i schaktet.

BILAGA 2. KONTEXTTABELL

Nr	Schakt	Definition	Storlek (m)	Tjocklek/djup/höjd (m)	Beskrivning	Tolkning
101	1	Konstruktionslager	14,3 x 5,3	0,3–0,7	Omrört utfyllnadslager med fynd av mycket blandad karaktär och med dateringar in i 1900-tal. Delar av lagret innehöll sannolikt återfyllt material från tidigare arkeologisk undersökning 1982.	Utfyllnadslager
102	1	Husgrund	8,4 x 1,67	0,4	Grundmuren utgjordes av kallmurad träsprängd sten med dimensionerna 1,38m x 0,6m x 0,4m och bestod endast av ett skift. Grundmuren skars av grundmur 104 (109 frischakt) och 114 (115 frischakt) vilka tillhör en yngre husgrund.	Husgrund
103	1	Grundläggning	8,9 x 3,25	0,2	Sula till grundmur 102, utgjordes av flata större stenar med dimensionerna 1,20m x 1,0m x 0,2m .	Grundläggning för husgrund 102
104	1	Grundmur	4,7 x 1,6	0,9–1	Grundmuren bestod av kallmurad sprängd sten med dimensionerna 0,72m x 0,52m x 0,57m som var lagd i 2–3 varv.	Grundmur
105	1	Grundmur	3,3 x 1,05	1,5	Del av källargrund av sten tillhörande en huskropp som uppfördes på platsen under slutet av 1800-talet. Grundmuren bestod av kallmurad sprängd sten med dimensionerna 0,57m x 0,47m x 0,30m som var lagd i 5 varv.	Källargrund
106	1	Tegelvägg	2,07 x 1,26	0,2	L-formad tegelvägg som troligen utgjort en innervägg i ett hus (Hus 2). Tegelväggen var L-formad och bestod av 0,3m x 0,14m x 0,08m stora tegelstenar som var sammanfogade med gulvitt murbruk och var bevarad i upp till två varv.	Tegelvägg tillhörande husgrund 102
107	1	Betongkonstruktion	3,38 x 2,65	0,05	Betongolv	Betongolv tillhörande husgrund 102
108	1	Konstruktionslager	3,3 x 2,7	0,4	Utfyllnadslager under betongolv 107 bestående av brungrå grusig sand innehållande stora mängder tegelkross.	Konstruktionslager för betongolv 107
109	1	Frischakt	4,7 x 1,43	1,1	Frischakt till grundmur 104. Fyllningen bestod av brungrå grusig sand blandat med stora mängder tegelkross, kalkbruk och hela tegelstenar.	Frischakt till grundmur 104
110	1	Trappkonstruktion	2,5 x 0,98	1,5	Trappkonstruktion i tegel, sandsten och betong i hus.	Trappkonstruktion tillhörande husgrund 112
111	1	Konstruktionslager	4,6 x 2,9	1,5	Igenfyllnadslager i källare bestående av raseringsmassor.	Igenfyllnadslager
112	1	Betongkonstruktion	3,9 x 2,1	> 0,2	Betonggrund och betongolv i källare	Betonggrund
113	1	Grundmur	3,9 x 0,6	1,5	Källargrunden utgjordes av sprängsten med dimensionerna 0,65m x 0,45m x 0,59m, var sammanfogad med murbruk och var bevarad i upp till 4–5 varv.	Del av källargrund invid husgrund 112
114	1	Grundmur	4,1 x 0,85	0,35–0,5	Grundmuren bestod av kallmurad sprängd sten med dimensionerna 0,8m x 0,35m x 0,35m och bestod av ett skift med sten.	Del av husgrund, samma byggnad som husgrund 112
115	1	Frischakt	4,1 x 0,85	0,6	Frischakt till grundmur 114. Fyllningen bestod av brungrå grusig sand innehållande tegelkross.	Frischakt till grundmur 114
116	1	Konstruktionslager	3,65 x 1,9	0,2	Utfyllnadslager under 114 av brungrå grusig sand innehållande stora mängder tegelkross.	Konstruktionslager under grundmur 114
117	1	Frischakt	9,6 x 3,1	>0,6	Frischakt för grundmur 103. Fyllningen bestod av brungrå grusig sand innehållande tegelkross.	Frischakt för grundmur 103
118	1	Konstruktionslager	1,1 x 0,8	0,1	Utfyllnadslager bestående av brungrå siltig sand innehållande mindre mängder tegelkross och träkol. Sammansättningen av den keramik som hittades i lagret indikerar att kontexten kan dateras till 1600-tal till tidigt 1700-tal. Skars av frischakt 115 i söder och 117 i väster.	Rest av utfyllnadslager.
119	1	Konstruktionslager	14,6 x 5,3	>0,8	Blandade utfyllnader med icke antropogent material så som sand och lera.	"Falsk undergrund"
120	1	Nedgrävning	1,25 x 0,8	0,47	Nedgrävning med raka sidor, rundad bottenkant och relativt plan botten. Nedgrävningen var markant mycket grundare i dess östra del och hade skurits av nedgrävning 109. Fyllningen utgjordes av mörkbrun, lerig silt med kolinslag.	Möjligen dike som löpt i öst–västlig riktning
121	1	Konstruktionslager	>1,1 x 1	>0,6	Lagerrest bestående av beige, lerig silt. Framkom under östra delen av husund 103. Lagret överlagrade nedgrävning 120 och hade skurits av frischakt 117. Lagrets fulla utbredning åt väst kunde ej fastställas. Polygon endast schablonmätt.	Lagerrest, sannolikt från utfyllnads- eller utjämningslager.

Bilaga 2. Kontexttabell, forts.

Nr	Schakt	Definition	Storlek (m)	Tjocklek/djup/höjd (m)	Beskrivning	Tolkning
122	1	Nedgrävning	0,71 x > 0,5	0,5	Nedgrävningen med rundad botten och rundade väggar. Dess fulla utbredning kunde inte konstateras vid undersökningstillfället, då den fortsatte in i norra schaktväggen.	Odefinierad nedgrävning
201	2	Störning	3x1,4	0,35–0,4	Lednings-schakt som återfyllts med gråbrunt grus med småsten, kolstänk, tegelkross, trärester och klumpar av beige silt. Fynd av djurben, porslin, kakel (vägg- och ugnskakel) butelj- och planglas. Nedgrävningen hade tydliga, rundade kanter, raka väggar och plan botten. Skar bland annat kulturlagerrester i schaktets västra del.	Återfyllt schakt från 1982
202	2	Stenkonstruktion	0,9x0,76	0,08–0,12	Stenansamling i sydvästra delen av schakt 2. Relativt tät lagda stenar, möjligen rest av konstruktion som har skurits av 201. Materialstorlek 0,28x0,15–0,35x0,3 m.	Möjlig rest av stenlagd yta alternativt del i utfyllnads-lager
203	2	Konstruktions-lager	2x0,36	0,05–0,15	Beige, fet lerblandad silt med kolstänk som delvis låg ovan stenar 202 och fortsatte in i västra schaktväggen. Lagret var infiltrerat av ovanliggande utjämningslager	Lagerrest, sannolikt från utjämnig.
204	2	Konstruktions-lager	1,2x1,2	0,1–0,35	Beige, fet lerblandad silt som förekom i schaktets nordvästra hörn. Tunnast i söder och djupast i norr, där lagret låg i en sänka/nedgrävning som skurits av 201, och låg även upp emot yngre husgrund som syntes i profilväggen.	Utjämnings-/utfyllnads-lager
205	2	Konstruktions-lager	2x1,14	0,4	Gulbeige sand med bruna siltstänk. Samma som lager 214, skars av 201 och 213.	Utfyllnads-lager
206	2	Störning	6,6x0,7	0,75–0,8	Nedgrävning med ljusbrun sandig silt med raseringsinslag, tegelkross, kolstänk, småsten. Fragment av Höganäsrör. I botten vattenledning i gjutjärn. Flera förgreningar av ledningen. Löper mellan de husen som syns på 1947 års karta.	Ledningsnedgrävning
207	2	Störning	2,5x1	0,07–0,12	Beige, lerig silt. Infiltrerad av nedgrävning för ledning i väst, mer orört i öst. Fyndtomt. Skars av 206 och 213.	Återfyllda massor i lednings-nedgrävning 206
208	2	Störning	1x0,08	0,25	Stående plankor i NO–SV riktning. Låg i lager 207 och tolkades som del av arbete för nedgrävning av ledning.	Återfyllda massor i lednings-nedgrävning 206
209	2	Konstruktions-lager	1,5X0,7	0,52	Omrörd ljusbeige lerig silt, skuret av 201 och 206. Förekom i mitten/nordöstra delen.	Lagerrest av konstruktions-lager
210	2	Störning	6,6x0,7	0,75–0,8	Fyllningsmaterial utgjordes av torr, brun sandig silt med tegelkross, småsten, kolstänk, fragment av Höganäsrör.	Återfyllda massor i lednings-nedgrävning 206
211	2	Konstruktions-lager	2,8x0,7	0,05–0,2	Lagret utgjordes av brun silt med flera linser med trä, kol och sand. I botten fläckvis tunt brandlager. Skars av nedgrävning 213 i dess södra del. Stenar utmed kanterna, de största i ytterkanterna, Stenstorlek 0,1x0,15x0,1–0,2x0,35x0,2 m. Fynd av glas, tegel och spik.	Utfyllnads-lager, 1800-tal?
212	2	Konstruktions-lager	1,1 x 0,83	0,05–0,25	Fet, mörkbrun sandig silt med inslag av rasering. Fynd av flaskglas (bland annat knoppölsflaska Liljedahl), järnskrot, keramik och kakel (datering 1700–1800-tal).	Igenfyllnad i nedgrävning 222
213	2	Störning	–	–	Är samma som 206	Ledningsnedgrävning, samma som 206
214	2	Konstruktions-lager	5,7–5,37	0,25–0,35	Sättsand under husgrund 215. Lagret bestod av gul finsand med bruna siltiga stråk. Samma som 205. Skars av ledningsnedgrävningar 201 och 213.	Utjämnings-/utfyllnads-lager. Möjligen använt som byggnationslager till husgrunder 215 och 217
215	2	Husgrund	5,16 x 0,9	0,47–0,51	1–2 skift med sten. Mindre sten inkilad i fogarna. Materialstorlek 0,3x0,35x0,1–0,45x0,65x0,6 m.	Husgrund från sent 1800-tal
216	2	Brukningsslager	4,7 x 2,6	0,05–0,1	Mörkt, trampat lager med sandig silt under delar av husgrund 215. I lagret förekom rasering (tegel, kol, kalkbruk). Fynd av glas och keramik. Fortsätter sannolikt åt söder.	Tramphorisont som tillkommer när husgrund 215 anläggs.
217	2	Husgrund	5,1 x 1,34	0,4–0,5	1–2 skift med sten. Mindre sten inkilad i fogarna. Materialstorlek 0,1x0,3x0,3–1,7x0,6x0,6 m.	Husgrund från sent 1800-tal
218	2	Nedgrävning	1,34 x 0,3	0,35	Nedgrävning. I fyllningen påträffades glas, kritpipa och keramik.	Odefinierad nedgrävning
219	2	Konstruktions-lager	8,8 x 6	0,2–0,25	Utfyllnads-lager med rasering. Förekomst av keramik, glas och tegel, med mera.	Utfyllnads-lager

Bilaga 2. Kontexttabell, forts.

Nr	Schakt	Definition	Storlek (m)	Tjocklek/djup/höjd (m)	Beskrivning	Tolkning
220	2	Konstruktionslager	6,1 x 4,8	0,1–0,2	Lagret bestod av lerblandad sandig silt. Den liknade 214 i sin sammansättning, men var mer utblandat med grövre material och silt.	Utfyllnadslager
221	2	Nedgrävning	2,1–0,87	0,5	Sannolikt ursprungligt rund form på nedgrävningen, uppskattningsvis därför endast ca 1/3 undersökt. Resten fortsätter utanför schaktet, mot väst. Plan botten, sluttande väggar. Fylldes av lager 211.	Odefinierad nedgrävning
222	2	Nedgrävning	1,1 x 0,83	0,05–0,25	Sluttande väggar, oregelbunden botten. Fylldes av 212. Sluttade kratigt mot styllsten i husgrund från 1800-talets slut.	Möjligt frischakt till byggnad från slutet av 1800-talet
223	2	Konstruktionslager	8,3 x 6	>0,5	Blandade utfyllnader med icke antropogent material så som sand och lera. Förekom i hela schaktet.	"Falsk undergrund"
301	3	Konstruktionslager	6,15 x 5	0,2–0,3	Översta täckande lagret, under bärlager	Utfyllnadslager, recent påfört
302	3	Nedgrävning	0,75 x 0,69	0,12	Brungrå, sandig silt med raseringsinslag (tegel, kol, trä, kalkbruk), småsten. Antydan till träkonstruktion i form av två plankor liggande mot nedgrävningens östra respektive västra sidvägg. Fynd av rödgods, flintgods, kritpipor, sandstensbryne, spik samt fisk- och djurben	Avfallsgrop
303	3	Stenkonstruktion	25,4 x 2,4	0,2–0,35	Nedgrävd fyrsidig stenkonstruktion med upp till två stenskiten bevarade. Uppbyggt av kantig gråsten, av vilka ett fåtal uppvisade borrhål, samt en del tegel i dess sydöstra del. Materialstorlek 0,38x0,3x0,2–1,1x0,6x0,35 m. Ett fåtal omkring 0,9x0,6x0,35 m. Placerade i en nedgrävning som var cirka 0,3 m djup och som fortsatte något ytterligare åt väster.	Rest av husgrund
304	3	Konstruktionslager	0,78 x 0,6	0,08	Lagerrest i mindre sänka direkt söder om kontext 303. Gråbrun sandig silt med tegel och kol. Tolkades initialt som möjlig avfallsgrop. Dock indikerade inte lagrets sammansättning detta och den arkeobotaniska analysen visade att endast träkol från björk och gran fanns bevarat i lagret.	Rest av utfyllnadslager.
305	3	Stenkonstruktion	9,3 x 1,1	0,4–0,55	Konstruktionen bestod av hörnet samt norra och västra väggen av en grundmur. Muren var sammanlagd 9,3 m lång och 1,1 m bred. Dess höjd varierade mellan 0,5 och 1,5 m. Muren var kallmurad och uppbyggd av större kantiga stenar (materialstorlek 0,8x0,8x0,5–0,9x0,3x0,3 m) samt mindre stenar (materialstorlek 0,25x0,18x0,1 m). Höjden på dess olika delar varierade mellan 0,4–1,4 m där den murdel som löpte i sydvästlig–nordostlig riktning hade markant fler skift med sten. Muren i SSV–NNO riktning: var cirka 4x1,1 m och 0,4–0,55 m hög. Bestod av större kantiga stenar ca 0,8x0,8x0,5–0,9x0,3x0,3 m samt mindre stenar i strl ca 0,25x0,18x0,1 m. Kallmurad	Grundmur till hus som byggdes 1868
306	3	Konstruktionslager		0,23–0,5	Omrört lager med brun, sandig silt med inslag av kolstänk och tegelkross.	Yngsta återfyllda materialet i dike 311
307	3	Husgrund	11,5 x		Murdelen löpte i NV–SÖ riktning och var 1,9 m lång och 0,8 m bred. Sidan som vette åt väster byggd med "fin" sida ut/in med puts (och murbruk?) sidan som vetter åt öster är troligen ej menad att ses eller är skadad. I den östra delen kan muren ev svänga av i rät vinkel åt NVN. Den östra delen är skadad/avklippt. Sammanfogad med väggdel 308. Konstruktionen togs fram redan vid undersökningen av kvarteret 2011 och benämndes då som Hus 10 (Bertheau 2013).	Husgrund från sent 1800-tal
308	3	Väggkonstruktion	2,2 x 0,96	0,7–0,4	Väggdel tillhörande grundmur 307. Utgjordes av glasig, mörkgrön slaggsten i varierande storlek (ca 0,4x0,2x0,2 m), vilka lagts i tre skift med murbruk mellan. I väggens ändar var stenarna placerade i SO–NV riktning, medan övriga låg i SV–NO riktning. Fortsättning på byggnad som noterades vid undersökningen 2011. Konstruktionen fortsatte sedan in i schaktvägg åt sydväst. I nordost var konstruktionen sammanfogad med husgrund 307. Möjligen har en tegelvägg murats med denna som grund. Av denna syntes dock endast fragmentariska tegelstenar som låg ovan slaggstenarna samt där väggdelen mötte husgrund 307. Väggens sidor var klädda med betongliknande puts.	Husgrund från sent 1800-tal
309	3	Konstruktionslager	1,4 x 0,8	0,2	Yngsta utfyllnadslagret ovan nedgrävning 311. Lagret utgjordes av mörkbrun, fet silt med inslag av rasing och småsten samt enstaka djurben. Låg även under stenar i grundmur 305.	Utfyllnadslager, möjligen påfört i samband med att mur 305 anläggs.
310	3	Störhål	0,07	0,15	Rund nedgrävning som skar lager 306 och framkom under lager 309. Störhålet var återfyllt med gul lera, hade spetsig botten och påminde om störhål 313 och 314. Inget bevarat trä förekom i störhålet.	Oklar funktion

Bilaga 2. Kontexttabell, forts.

Nr	Schakt	Definition	Storlek (m)	Tjocklek/djup/höjd (m)	Beskrivning	Tolkning
311	3	Nedgrävning	4,8 x 2,7	1,5	Stor nedgrävning som innehöll flera olika återfyllda lager. I det äldsta skiktet påträffades bränt trä och tegelstenar (318 och 320) Bland annat påträffades i ett av lagren (306) stora mängder keramik som utifrån analys dateras till 1500-talets andra hälft till första delen av 1600-talet. Nedgrävningen gick i NV-SO riktning, hade rundad, sluttande vägg och relativt plan botten. Åt väst hade nedgrävningen skurits, vilket sannolikt har skett i samband med att mur 305 och/eller 307 anlades. Dess fullständiga bredd och längd är således inte känt – sannolikt är den dock söndergrävd i samband med sentida bebyggelse på platsen. Den noterades exempelvis inte vid undersökningen av kvarteret Laxen 2011.	Dike
312	3	Konstruktionslager	2,14 x 2,05	0,02–0,25	Gul, kompakt lera med inslag av kol. I botten av lagret påträffades riktigt med kantiga stenar i storlek 0,2–0,4 m.	Igenfyllnadslager som tillkommit efter att nedgrävning 311 tas ur bruk.
313	3	Störhål	0,1	0,25	Störhål som återfyllts med lager 306. Spetsig botten. Snarlik störhål 314. Skar falsk undergrund 321.	Oklar funktion. Möjligen del i konstruktion som använts innan eller under brukningsfasen av dike 311
314	3	Störhål	0,1	0,18	Störhål som återfyllts med lager 306. Spetsig – avsmalnad botten, snarlik 313. Skar falsk undergrund 321.	Oklar funktion. Möjligen del i konstruktion som använts innan eller under brukningsfasen av dike 311
315	3	Nedgrävning	0,26 x 0,15	0,27	Rektangulär nedgrävning i NNV-SSO riktning som återfyllts med lager 306 samt trärester. Plan botten.	Stolphål
316	3	Destruktionslager	2,4 x 1,2	0,01–0,06	Eldpåverkat lager med kol och sot som framkom i botten samt utmed väggarna av nedgrävning 311. Fortsatte även 0,8 m åt NNV utanför nedgrävningen. Samtida med 318.	Återfyllt material i nedgrävning 311. Möjligen från nedbränd byggnad som stått i anslutning till nedgrävningen.
317	3	Nedgrävning	0,17–0,22	0,08–0,11	Fyra stycken nedgrävningar, varav två runda, en oval (0,22x0,16 m) och en triangulär (0,22x0,22 m). De runda och den ovala nedgrävningen hade rundade bottnar, medan den triangulära hade mer spetsig botten. I den nordöstra nedgrävningen påträffades en skärva av sten i botten. Samtliga var fyllda med lager 306.	Oklar funktion. Möjligen stenlyft.
318	3	Destruktionslager	1,25 x 0,8	0,02–0,04	En bränd horisont i norra delen av nedgrävning 311 som bestod av kraftigt förkolnat trä. Viss bevarad fiberstruktur visade på att det brända materialet bland annat utgjorts av plankor i NV-SO riktning, samt en tvärgående i ungefär V-O riktning. Samtida med 316.	Återfyllt material i nedgrävning 311. Möjligen från nedbränd byggnad som stått i anslutning till nedgrävningen.
319	3	Betongkonstruktion	2,35 x 2,25	>0,2	Konstruktionen togs fram redan vid undersökningen av kvarteret 2011 och benämndes då som Hus 10 (Bertheau 2013).	Betonggolvtillhörande byggnad från sent 1800-tal
320	3	Destruktionslager	1,4 x 0,9	>0,15	Ansamling av tegelstenar och ett fåtal naturstenar som framkom i botten av södra delen av nedgrävning 311. Tegelstenarna var cirka 0,2 x 0,1 m, tjocklek ej fastställt. I likhet med kontexterna 316 och 318 var materialet eldpåverkat.	Rasering i botten av nedgrävning 311. Möjligen från intilliggande byggnad som raserats.
321	3	Konstruktionslager	9,5 x 7	>1,5	Tjockt lager som utgjordes av blandade utfyllnader med icke antropogent material så som sand och lera. Förekom i östra delen och har sannolikt förekommit även i resterande delar av schaktet, men skurits i samband med att nedgrävningar gjorts, bl.a. diket 311, men även byggnader som tillkommit under sent 1800-tal.	"Falsk undergrund"
401	4	Konstruktionslager	7,87 x 3,9	0,45–0,5	Omrört utfyllnadslager med raseringsinslag. Mörkbrun, sandig silt med kolstänk, tegelkross, kalkbruk, småsten. Enstaka porslinskärvor, rödgods och kritpipsskaft, men även inslag av moderna föremål.	Omrört utfyllnadslager. Möjligen påfört i samband med att ledningsnedgrävning 403 grävs och inför att husgrund 415 anläggs
402	4	Störning	4,1 x 0,46	>0,6	Nedgrävningskant av nedgrävning för garagedefart i söder. Framkom endast i yttre södra delen av schakt 4. Tydlig, rak nedgrävningskant och vägg, minst 0,6 m djupt. Botten ej nådd i samband med undersökningen. Återfyllt med ren, gulbeige sand.	Modern nedgrävning för garagedefart till fastighet

Bilaga 2. Kontexttabell, forts.

Nr	Schakt	Definition	Storlek (m)	Tjocklek/djup/höjd (m)	Beskrivning	Tolkning
403	4	Störning	6,9 x 0,92	1,4	Nedgrävning för VA-rör. Skar hela schaktet samt grenade ut i schaktväggen i schaktets nordvästra del (tidigare 413). Återfyllt med utfyllnadslager 401.	Modern ledningsnedgrävning för VA.
404	4	Brukningslager	6,8 x 2,1	0,05–0,08	Tre delkontexter med mörkbrun, fet silt med ojämn yta. Håligheter efter kullersten. Skuren av ledningsnedgrävning 403. Mer sammanhållen och välbevarad yta påträffades i sydöstra delen av schaktet (delkontext 3). Mått avser sammanlagd yta som delkontexterna förekom på.	Rest av stenlagd yta där stenarna avlägsnats och marken sedermera trampats på
405	4	Konstruktionslager	6,8 x 2,1	0,05–0,09	Grusig, siltblandad ljusbrun sand som framkom i de delar där kontext 404 förekom.	Rest av sättmaterial till borttagen stenläggning 404
406	4	Konstruktionslager	4,7 x 2,1	0,05–0,1	Brunbeige sandblandad silt ovan kontext 407. Skuren av ledningsnedgrävning 403. Mått avser sammanlagd yta som de två delkontexterna förekom på.	Rest av utfyllnadslager.
407	4	Brukningslager	6,6 x 2,1	0,05–0,1	Mörkbrun lins med fet, kompakt silt. Mått avser sammanlagd yta som de två delkontexterna förekom på.	Möjlig tramphorisont
408	4	Nedgrävning	4,5 x 0,9	0,1–0,45	Nedgrävning med otydlig nedgrävningskant, rundade sidor och plan botten. Skuret av ledningsnedgrävning 403. I botten låg trärester 409 och barklager 417. Nedgrävningen hade sedan återfyllts med lager 410.	Möjlig förvaringsgrop
409	4	Träkonstruktion	1,5 x 0,68	0,03–0,12	Fem trärester som vilade ovan trä- och barklager 417. Träet var i varierande skick, men mestadels var det kraftigt förmultnat med bevarad fiberriktning. Inga spår av bearbetning gick att skönja. Trädelarnas storlek varierade mellan 0,3 x 0,06–0,5 x 0,1 m och deras tjocklek var 0,03–0,12 m.	Raserad konstruktion/skräpvirke
410	4	Konstruktionslager	3,2 x 0,8	0,1–0,45	Omrörd beige lerblandad silt med inslag av mörkbrun silt med rasing som använts för att fylla igen och/eller jämna ut marken vid nedgrävning 408.	Utjämningslager/igenfyllnadslager
411	4	Odefinierat lager	0,5 x 0,48	0,06–0,2	Ljusbrun, sandig silt med inslag av kol och småsten. Lagret fortsatte in i norra schaktväggen. Skars i söder av nedgrävning 408.	Odefinierad lagerrest
412	4	Konstruktionslager	7 x 3,6	0,3–0,35	Ljusbrun fet lerig silt, mycket kompakt. Skars av nedgrävning 408. Mycket homogent lager som var fyndtomt.	Utfyllnadslager
413	4	Odefinierat lager	1,3 x 1,16	0,05–0,1	Två delkontexter av ett siltigt lager med kol och inslag av små fragment med brända ben. Hade skurits av ledningsnedgrävning 413. Arkeobotanisk analys visade att lagret innehöll kol från björk, gran och tall. Storlek anger den sammanlagda yta lagret kunde noteras inom. Lagerresten förekom främst i västra delen av schaktet.	Odefinierad lagerrest
414	4	Utgår, samma som 403	–	–	Förgrening av ledningsnedgrävning 403 mot västra schaktväggen	Utgår
415	4	Husgrund	6,6 x 0,95	0,7–0,8	Husgrund i ungefär NV–SO riktning. Blandat stenmaterial, både större sprängsten och mindre, runda stenar, lagda i 3–4 skift. Kallmurad. Materialstorlek 0,25x0,15–0,7x0,55 m, stenarnas höjd 0,3–0,42 m. I dess norra del skadad av nedgrävning för utgrening av ledning 403 (tidigare 414).	Husgrund, sent 1800-tal
416	4	Husgrund	6,9 x 1,16	0,7–0,8	Husgrund i ungefär NV–SO riktning. Blandat stenmaterial, både större sprängsten och mindre, runda stenar, lagda i 2–3 skift och två i bredd. Kallmurad. Materialstorlek 0,3x0,27–1,5x0,75 m, stenarnas höjd 0,3–0,42 m. I dess södra del skadad av nedgrävning 402 för garagedfart	Husgrund, sent 1800-tal
417	4	Brukningslager	1,48 x 0,66	0,02	Tunt lager av bark och trä i botten av nedgrävning 408. Enstaka stenar nedtryckta. Lagret var kompakt ihoppressat, möjligen trampat.	Avfallslager
418	4	Konstruktionslager	7,85 x 3,9	>0,4	Blandade utfyllnader med icke antropogent material så som sand och lera. Förekom i hela schaktet. Liksom liknande lager i de andra schakt anades olika skikt i lagret, vilket kan indikera att tramphorisonter och dylikt kan förekomma, även om de är svåra att uppfatta i plan.	"Falsk undergrund"
501	5	Konstruktionslager	3,6 x 2,6	1,5	Mycket kraftigt lager med stenkross och sandigt grus, som i västra delen tydligt hade täckt resterna av ett betonggolv som stack ut ur schaktväggen. Betonggolvet är en rest av en källarbyggnad från det sena 1800-talets bebyggelse.	Bärlager och utfyllnad, modernt

Bilaga 2. Kontexttabell, forts.

Nr	Schakt	Definition	Storlek (m)	Tjocklek/djup/höjd (m)	Beskrivning	Tolkning
502	5	Konstruktionslager	2 x 1,8	0,1–0,15	Gråbeige, mycket kompakt och fet siltig lera med enstaka inslag av kol, i övrigt mycket rent. Tolkades som golvlager då det tydligt begränsades i östra delen av träsyll 505. Dess nordvästra del hade skurits i samband med att ledning 510 tillkommit.	Lergolv
503	5	Konstruktionslager	2 x 1,6	0,03–0,07	Grå, fet silt med kolinslag. Hade skurits i anslutning till ledningsnedgrävning 510, men även i anslutning till rest av träkonstruktion 507. Fortsatte in östra schaktväggen.	Utfyllnadslager
504	5	Träkonstruktion	1 x 0,12	0,03–0,5	Trärest i SV–NO riktning som låg ovan lergolv 502. Träet var dåligt bevarat och uppvisade inga spår av bearbetning.	Rest av träkonstruktion, möjligen byggnad tillhörande lergolv 502?
505	5	Träkonstruktion	1,1 x 0,2	0,07	Kluva i NV–SO riktning, som avgränsade lergolvet 502. Fortsatte in i norra schaktväggen. Rundade sidan uppåt. Träet var relativt välbevarat, dock utan spår av bearbetning. I dess södra del vilade kluvan delvis på en sten, möjlig underliggare/hörnsten. En mindre trärest som låg parallellt med denna, men var sämre bevarad, tolkades som en fortsättning på denna. Den fortsatte in i södra väggen och var cirka 0,75 x 0,1 m och omkring 0,05 m tjock.	Träsyll
506	5	Träkonstruktion	0,75 x 0,1	0,05	Dåligt bevarad rest av kluva som låg i ungefärlig NNV–SSO riktning. Möjligen raserad överbyggnad till lergolv 502.	Möjlig del av byggnad
507	5	Träkonstruktion	1,47 x 0,25	0,03–0,07	Kraftig kluva som låg i ungefär NNV–SSO riktning. Relativt välbevarat trä med rundade sidan nedåt. Låg ovan ett flertal stenar och fortsatte in i norra schaktväggen.	Träsyll/Byggnadsdel
508	5	Stenkonstruktion	1,6 x 0,58	0,3–0,4	Stenpackning av blandat stenmaterial som framkom i anslutning till störning 510. Materialstorlek ca 0,3x0,3–0,4x0,3 m. 7 större stenar, resterande omkring 0,1x0,1 m. Möjlig rest av konstruktionslager i stabiliserande syfte? Skurits i samband med att ledning 510 grävs ned.	Stenpackning
509	5	Konstruktionslager	3,4 x 1,9	0,15–0,2	Fett, luckert lager med rikliga inslag av organiskt material så som trä, näver och bark. I lagret förekom även en del småsten, framförallt i lagrets nordöstra del, samt bränd lera, tegelkross och djurben. I nordvästra delen av lagret påträffades även läderskor av medeltida typ. I provet som ingick i den arkeobotaniska analysen påträffades bland annat oförkollnade fröer och kärnor från frukt och hasselnötter, liksom andra indikationer på förekomst av latrin i lagret. Dess övre skikt hade skurits av ledning 510.	Utfyllnadslager, möjligen påfört inför anläggande av lergolv 502
510	5	Störning	3,2 x 0,84	0,6	Vatten-/avlappsledning, där ett rör i norra delen av schaktet kopplar mot tre utgreningar i västra delen. Nedgrävningen hade återfyllts med omrörda massor med silt, tegelkross och kolstänk och leriga inslag. Hör sannolikt samman med ledning i schakt 4.	Recent ledning
511	5	Utgår, samma som 509			Utgår, samma som 509	Samma som 509
512	5	Konstruktionslager	3,3 x 2	0,07–0,17	Sand- och siltblandat brungrått lerlager med inslag av kolstänk och bränd lera. Relativt fett lager, mycket kompakt. Tolkades initialt som ett möjligt lergolv på grund av dess jämna tjocklek.	Utjämnings-/utfyllnadslager
513	5	Konstruktionslager	2,5 x 1,6	0,12–0,2	Brungrå siltig lera med kolinslag. Mycket kompakt lager. Förekomst av bränd lera. Tunnare i östra delen.	Utjämningslager
514	5	Konstruktionslager	2,5 x 1,5	0,03–0,3	Gråbeige, mycket kompakt och fet sandblandad lera. Innehöll stråk med jämtfällningar och småsten, i övrigt mycket homogent. Lagret var markant mycket tjockare i västra delen. Fyndtomt.	Utjämningslager
515	5	Brukningsslager	2,35 x 0,5	0,04–0,12	Ljusbrun fet lerig silt, mycket kompakt. Enstaka kolstänk. Sluttade och tunnades markant ut åt väster. Oklar utbredning åt norr, och syntes ej i norra schaktväggen. Fortsätter dock sannolikt åt söder.	Tramphorisont
516	5	Konstruktionslager	2,3 x 1,65	0,03–0,1	Ljust gråbeige lager med sandig lera med förekomst av småsten. Sluttade tydligt åt väster. Tunnast i dess östra del. Eventuellt del av påförd "falsk undergrund"	Utjämningslager
517	5	Konstruktionslager	2,3 x 1,65	>0,3	Grå siltig sand med lerstråk och grusiga stråk. Blandade utfyllnader med icke antropogent material så som sand och lera. Förekom i hela schaktet. Liksom liknande lager i de andra schakten anades olika skikt i lagret, vilket kan indikera att eventuella olika lager finns, även om de var svåra att uppfatta i plan.	"Falsk undergrund"

BILAGA 3. FYNDTABELL

Fynd nr	Objekt	Antal	Antal fragment	Längd (cm)	Bredd (cm)	Dia- meter	Tjock- lek	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Gallrad
101:1710:1	Kritpipa	1	1	3,36				1,70	Lera	Kritpipshuvud med dekor vid mynning.	
101:1710:2	Kritpipa	1	1	2,62		0,77		1,60	Lera	Skaft utan dekor.	X
101:1710:3	Kritpipa	1	1	2,53		0,58		0,90	Lera	Skaft utan dekor.	X
101:1710:4	Kritpipa	1	1	3,05		0,89		4,30	Lera	Skaft utan dekor.	X
101:1710:5	Kritpipa	1	1	2,86		0,85		1,90	Lera	Skaft utan dekor.	X
101:1710:6	Flaska	1	2					46,20	Glas	Ljusblått transparent glas, halsdel och buk. Sannolikt från samma flaska, dock ej passning	X
101:1710:7	Kärl	1	1					8,30	Glas	Tjockt, transparent glas med dekorrest och tydlig rundad kant. Möjligen del av lock eller fot	X
101:1710:8	Mynt	1	1			2,59	0,18	7,32	Koppar	Karl XI 1/6 öre 1666. Åtsidan kraftigt korroderad.	
111:1708:1	Dricksglas, odef.	1	1	2,87	2,04		0,18	1,94	Glas	Transparent glas. Vågformat och rundat, möjligen del av fot.	X
111:1708:2	Krok Hängränna	1	1	27,00	16,00		1,38	382,00	Järn	Rostig. Trärester efter att ha suttit i husvägg. Plan insida rundad utsida. Modern.	X
201:2704:1	Kritpipa	1	1	2,77		0,64		1,00	Lera	Skaft utan dekor.	X
201:2704:2	Flaska	1	1					7,54	Glas	Brunt buteljglas, hals, sannolikt av typen knoppölsflaska.	X
201:2704:3	Fönsterglas	1	1					2,20	Glas	Mindre skärva av fönsterglas med glaspest.	X
201:2704:4	Kärl	1	1					3,05	Glas	Fragment av flaska. Blågrönt glas, välv. Möjligen del från hals. Få luftbubblor.	X
201:2704:5	Kärl	1	1					1,92	Glas	Fragment av flaskbotten. Kompakt, ljusblått klart glas. Fragment.	X
201:2704:6	Stylus	1	1	3,07	0,43			1,26	Sten	Rombiskt tvärsnitt. Skiffer.	
201:2704:7	Spik	3	3	6,14			0,50	15,00	Järn	Tre hela spikar. Rektangulärt tvärsnitt på stjälkarna. Runt huvud.	X
201:2704:8	Slagg	1	1					18,00	Slagg	Lätt, luftig slagg med glasartad ovansida. Sannolikt ej från smide utan snarare något som förslagats.	X
201:2704:9	Obestämd	1	1	3,20	0,90		0,76	6,00	Järn	Kraftigt korroderat föremål med runt tvärsnitt. Tjocklek anger den del med minst korrosion. Sannolikt spik.	X
201:2704:10	Ring	1	2		0,69	2,20	0,17	3,10	Koppar- legering	Ring i mässing med tunt skikt med förgyllning. Två stämplar, möjligen NH och KOMP.	X
204:2718:1	Flaska	1	1	8,11	4,67			25,08	Glas	Skärva brunt buteljglas med "3 L" bevarat upptil. Knoppölsflaska.	X
204:2718:2	Flaska	1	1					5,67	Glas	Blågrönt buteljglas.	X
204:2718:3	Kärl	1	1					3,77	Glas	Klart glas.	X
204:2718:4	Dricksglas, odef.	1	1					1,02	Glas	Skärva av tunt, klart glas.	X
204:2718:5	Kärl	1	1					12,23	Glas	Tjockt glas med glaspest. Sannolikt från flaskbotten.	X
204:2718:6	Fönsterglas	7	7					9,25	Glas	3 skärvor med glaspest.	X
204:2718:7	Spik	3	3				0,60	35,00	Järn	Korroderade. Relativt tunna stjätkar. Huvudform ej synligt. Rektangulärt tvärsnitt. Längd: 6,6–9,2 cm.	X

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 3. Fyndtabell, forts.

Fynd nr	Objekt	Antal	Antal fragment	Längd (cm)	Bredd (cm)	Diameter	Tjocklek	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Gallrad
206:2728:1	Slagg	1	1	3,06	2,06			10,00	Slagg	Mindre, glasigt slaggstycke med bränd yta. Masugnsslagg.	X
209:2709:1	Kritpipa	1	1	4,67		1,14		7,70	Lera	Skaft utan dekor.	X
209:2709:2	Fönsterglas	4	4					8,83	Glas	Fyra skärvor planglas med glaspest.	X
209:2709:3	Flaska	1	1					5,08	Glas	Brunt glas, butelj. Ca 50 % av mynningen.	X
209:2709:4	Obestämd	1	1					2,87	Glas	Mindre skärva transparent glas, sannolikt från flaska eller dryckesglas.	X
209:2709:5	Slagg	1	1					21,30	Odef.	Glasartad, lätt slagg. Med avtryck efter virke/träfibrer.	X
211:1765:1	Fönsterglas	1	1	4,26	2,95		0,11	3,11	Glas	Endast fragment.	X
211:1765:2	Spik	3	4				0,40	40,00	Järn	Tre spikar med runda huvuden. Rektangulärt tvärsnitt på stjärken. Längd 4-6,27cm.	X
212:1766:1	Flaska	1	3					147,60	Glas	Brunt glas, sannolikt knoppölsflaska. Liljedahl skrivet i botten.	X
212:1766:2	Fönsterglas	4	4					31,19	Glas	4 skärvor fönsterglas, två äldre med ljusgrön ton. Två yngre med klart glas.	X
212:1766:3	Kärl	1	1					20,98	Glas	Flaska/vas. Ljusgrönt, handblåst glas med rikligt med luftbubblor. Välvd form.	X
212:1766:4	Kärl	1	1					2,78	Glas	Flaska/skål? Fragment av blått, transparent glas.	X
212:1766:5	Kärl	1	1					1,91	Glas	Dricksglas/flaska? Fragment. Ljust blågrönt glas med luftbubblor och knottig utsida.	X
212:1766:6	Beslag	1	3		1,92			92,00	Järn	Längd 4,3–10,7 cm. Ev från samma föremål. Tunna, platta beslag med två runda delar, en mindre och en större.	X
212:2715:1	Flaska	1	1					28,00	Glas	Brunt buteljglas.	X
212:2715:2	Dricksglas, odef.	3	3					3,50	Glas	Tunt, fint glas, handblåst. Ljust blågrönt i färgen.	X
212:2715:3	Fönsterglas	2	2					5,00	Glas	Ett fragment med glaspest.	X
212:2715:4	Spik	2	2	8,00			0,45	15,63	Järn	Korroderad spik.Rektangulärt tvärsnitt. Rektangulärt huvud.	X
218:1761:1	Kritpipa	1	1	3,69		0,91		3,80	Lera	Skaft med dekor.	
218:1761:2	Kritpipa	1	1	2,70		0,74		1,40	Lera	Skaft med dekor.	X
218:1761:3	Planglas	11	11					20,71	Glas	Sannolikt skärvor från fönster. Två skärvor med mjukt rundade kanter, ytterdel av fönsterglas.	X
218:1761:4	Kärl	1	1	6,67	5,28		2,35	12,89	Glas	Möjligt vasfragment. Större skärva, lätt välvd, böjd i ena delen.	X
218:1761:5	Obestämd	2	2					8,50	Glas	Två skärvor med lätt välvning, en långsmal, möjligen från vas, en större, ev. kant av fönster?	X
219:2724:1	Kritpipa	1	1	2,85		0,62		1,00	Lera	Skaft utan dekor.	X
219:2724:2	Fönsterglas	1	1	5,42	2,74		0,23	6,09	Glas	Tjockt fönsterglas, mjukt rundad kant.	X
219:2724:3	Fönsterglas	1	1					1,05	Glas	Mindre skärva planglas. Glaspest.	X
219:2724:4	Flaska	1	1	3,50	3,10		0,46	10,62	Glas	Tjockt, grönt buteljglas med glasblåsa. Glaspest.	X
219:2724:5	Spelkula	1	1			1,74		3,28	Lera	Halv spelkula. Magrad lera, bränd.	
301:2707:1	Kritpipa	1	1	3,64		0,70		2,00	Lera	Skaft utan dekor.	X

Bilaga 3. Fyndtabell, forts.

Fynd nr	Objekt	Antal	Antal fragment	Längd (cm)	Bredd (cm)	Dia- meter	Tjock- lek	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Gallrad
301:2707:2	Kritpipa	1	1	3,68		1,59		5,70	Lera	Kristpipshuvud med klackstämpel och enkel dekor längs mynningen.	
301:2707:3	Flaska	1	2					33,00	Glas	Mörkgrönt buteljglas, tjock bottendel.	X
301:2707:4	Fönsterglas	1	1					2,33	Glas	Klart planglas, fönster. Sannolikt modernt.	X
301:2707:5	Slagg	1	1					83,00	Odef.	Tung, tät och kompakt slagg med fåtal bubblor.	X
301:2707:6	Planglas	3	3					8,00	Glas	Tre mindre skärvor, varav två ansatta av glaspest. Sannolikt från fönster.	X
301:2707:7	Flaska	3	3					19,00	Glas	Grönt, tunt buteljglas med glasblåsor.	X
301:2707:8	Kritpipa	3	3			0,60–1,00		11,00	Lera	Skaft utan dekor.	X
301:2707:9	Spik	4	4					35,00	Järn	Fyra olika spikar med varierande tjocklek. 3,5–7,2 cm långa. Runda huvuden. Ca 0,5 cm tjocka.	X
301:2707:10	Hästsko- söm	2	2					11,00	Järn	Två olika. Den ena långsmal, den andra bredare. 3,5–4,5 cm långa. 0,9–1,1 cm breda.	X
301:2707:11	Obestämd	1	1	7,20			1,20	22,00	Järn	Långsmalt, kraftigt korroderat föremål med tängeliknande ände och en bredare del. Bredd 1–1,9 cm.	X
302:2264:1	Kritpipa	1	1	3,55		0,85		2,50	Lera	Skaft utan dekor.	X
302:2264:2	Kritpipa	1	1	3,44		0,92		2,60	Lera	Skaft utan dekor.	X
302:2264:3	Bryne	1	1	10,30	3,57		0,99	58,00	Skiffer	Långsmalt bryne med avsmalnande ändar, ngt rombformat. Ena sidan kilformad, rispör längs ena sidan.	
302:2264:4	Planglas	1	1	3,32	1,78			1,38	Glas	Ljust blågrönt transparent glas med tvärgående glasbubbla. Trol. fönsterglas.	X
302:2264:5	Flaska	1	1	10,10	6,04		0,38	46,83	Glas	Brunt buteljglas, gjutsöm.	X
302:2264:6	Planglas	1	1	2,68	2,08		0,16	1,95	Glas	Ljusgrönt transparent glas med bubblor i. Möjligen fönsterglas.	X
302:2264:7	Beslag	1	1	7,50	1,16		0,26	15,00	Järn	Långsmalt rundat beslag. Ev klackjärn? Ena sidan möjlig dekorform? Kraftigt korroderad.	X
302:2264:8	Spik	2	1	5,00	0,45			18,00	Järn	Två ihoprostade spikar, korsade.	X
302:2264:9	Spik	1	1	6,60	1,03			14,00	Järn	Rektangulärt tvärsnitt, rundat huvud. Kraftigt korroderad.	X
306:2095:1	Fönsterglas	1	1					2,72	Glas	Fragment, kraftigt ansatt av glaspest.	X
306:2095:2	Obestämd	1	1	0,12	0,10			0,74	Glas	Upphettat fragment glas, ljusblått.	X
306:2095:3	Kärl	1	1	5,40	3,30		0,26	4,19	Glas	Del av skål? Transparent glas, del av botten och buk. Glaspest.	X
306:2095:4	Kärl	1	1					2,23	Glas	Fragment av kärl med mörkgrönt, blåsigt glas, böjd del. Möjligen butelj/vas?	X
306:2095:5	Kärl	1	1					1,08	Glas	Skärva med två tunna skikt glas. Handblåst glas, ljusgrön-transparent färg. Välvd, ej planglas.	X
306:2095:6	Fönsterglas	2	2					3,03	Glas	Två mindre skärvor med glaspest.	X
306:2095:7	Flaska	1	1					4,33	Glas	Tunt, fint glas i ljusgrön, frostad ton, möjligen från buk-hals från butelj.	X
306:2095:8	Obestämd	1	1					0,62	Glas	Mycket litet fragment blågrönt glas. Rundad kant.	X

Bilaga 3. Fyndtabell, forts.

Fynd nr	Objekt	Antal	Antal fragment	Längd (cm)	Bredd (cm)	Diameter	Tjocklek	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Gallrad
306:2095:9	Spik	8	8					77,02	Järn	Spikar i olika längd, ca 5,84–8,53 cm. Samtliga med runda, platta huvuden.	X
306:2095:10	Spik	2	3	8,34				60,00	Järn	En grövre spik och en tunnare. Längd 6,9–8,3cm. Tjocklek 0,87–1,39 cm. Runda huvuden.	X
306:2095:11	Spik	1	1	6,20	7,90		7,10	19,00	Järn	Kraftigt korroderad spik med rektangulärt huvud. Böjd stjälk nedtill.	X
306:2095:12	Obestämd	1	1	3,00	1,00		1,70		Järn	Mycket korroderat järnföremål. Möjlig hästkosöm.	X
306:2095:13	Obestämd	1	1	6,70	1,80		4,10	27,00	Järn	Kraftigt korroderat och eldpåverkat föremål. Plan undersida och rundad ovasida.	X
306:2353:1	Kritpipa	1	1	3,15		0,93		2,20	Lera	Skaft med dekor.	
306:2353:2	Obestämd	1	1	4,30	3,70		0,98	22,93	Flinta	Flintskärva, slagen, med krusta. Möjligen eldslagningsflinta eller restprodukt från detsamma.	
306:2353:3	Spik	3	3	7,70		0,64		42,77	Järn	Tre korroderade spikar i ungefär lika längd. Samtliga med runda platta huvuden.	X
306:2353:4	Spik	1	1	8,35	0,73		0,56	15,00	Järn	Rombiskt huvud. Rektangulärt tvärsnitt stjälk.	X
306:2353:5	Obestämd	2	3	16,10	2,03		0,10–0,20	228,00	Kopparlegering	Tre gravt eldpåverkade föremål i kopparlegering, varav två med passning, beslagliknande.	X
306:2353:6	Beslag	1	1	10,50	2,20		2,15	71,00	Järn	Kraftigt eldpåverkat och korroderat beslag.	X
306:2353:7	Beslag	1	3	89,90	10,60			21,00	Järn	Rektangulärt beslag med rundade ändar. Eldpåverkat och kraftigt korroderat.	X
316:6001:1	Beslag	1	1	23,00	1,83		7,60	201,00	Järn	Rektangulärt beslag med rundade ändar. Korroderat och eldpåverkat. Upphöjning med nithål i mitten.	X
316:6001:2	Obestämd	1	1	88,30	9,10		8,30	15,00	Järn	Kraftigt korroderat järnföremål. Ena änden runt tvärsnitt, andra platt och något spetsigt.	X
405:2247:1	Eldslagningsflinta	1	1	5,20	2,30		1,50	7,25	Flinta	Mindre bit, mörk, slagen flinta. Mindre rest av krusta kvar. Med slagbula och flera slagspår.	
405:2247:2	Spik	1	1	6,50	1,90			28,00	Järn	Kraftigt korroderad.	X
417:2142:1	Spik	1	1	5,58	1,36			20,00	Järn	Kraftigt korroderad. Grövre typ av spik.	X
509:2166:1	Slagg	2	2					481,00	Slagg	Två större slaggstycken, ena möjlig bottenkälla m avtryck av ved. Tung, något porös slagg.	X
509:2166:2	Obestämd	1	1	9,94	1,76	1,76		51,00	Järn	Kraftigt korroderat, långsmalt föremål med rundat tvärsnitt. Möjligen någon form av verktyg.	X
509:2166:3	Bearbetat ben/horn	1	1	4,10	2,20		2,15	11,00	Ben	Tåben från nöt. Genomborrad på längden med spår av spetsigt föremål.	
509:2166:4	Sko	1	3					48,00	Läder	Flertalet skofragment och diverse läderspill. Innersulor med sömhål, samt rand/ovanläder med hål.	X
509:2166:5	Sko	20	20					106,00	Läder	Flertalet skofragment och diverse läderspill. Innersulor med sömhål, samt rand/ovanläder med hål.	X

BILAGA 4. KERAMIKANALYS

MIKAEL JOHANSSON, STADSMUSEET

Schakt 1

Kontext 101

Innehåller: En ugnskakelbit med vit glasyr och 19 keramikskärvor. De härrör från ett fajanskrus med blå dekor och ett fajansfat med dekor i blått och mangan. Ett stengodskrus av Westervaldtyp med blå och grå reliefdekor. Trebensgrytor och fat/skålar i yngre rödgods, bordskärven har målade dekorer och i vissa fall invändig vitlereengobe med hemring. En skål/terrin och tallrikar/fat i flintgods, bland annat ett med en tryckt blomdekor. En porslinskopp med en enkelt målad streckdekor samt ett porslinsfat troligen på undersidan stämplat: IMPORT.

Kontextdatering: Fyndmaterialet är blandat med dateringar från 1600-tal in i 1900-talets första hälft.

Kontext 111

Innehåller: Två kaffekoppsfat av porslin varav ett med blomdekor och en fabriktionsstämpel på baksidan, stämpeln dock mycket otydlig och svår att tyda. Ett svartglaserat blomfat samt en hänkel till en skål i yngre vitgods. Skålen tillverkad i Nederländerna/Tyskland.

Kontextdatering: 1800-tal till 1900-talets första hälft. Skålen i vitgods kan vara äldre.

Kontext 118

Innehåller: En ugnskakelbit med grön glasyr. En botten-del till stengodskrus. En skål i yngre vitgods, samt fat och skålar i yngre rödgods med vitlere-dekor.

Kontextdatering: Förmodligen 1600-tal fram till 1700-talets mitt.

Schakt 2

Kontext 201

Innehåller: En ugnskakelbit med vit glasyr. En apoteksburk i fajans. Ett helt svart stengodskärl med reliefdekor, så kallat "Basalt ware". En kruka eller burk i flintgods. En tallrik i flintgods med tryckt dekor i lila färg som möjligen är mönstret "Fasan", tillverkat av Rörstrand mellan 1880–1926. Samt ett yngre rödgods-fat med svartfärgad glasyr (F 201:2701:5). Skärvor till samma fat förekommer i kontext 212 (F 212:1767:5).

Kontextdatering: Slutet av 1700-talet till tidigt 1900-tal.

Kontext 204

Innehåller: Skärvor av yngre rödgods från ett fat, en kruka och en trebensgryta. Två tallrikar av flintgods och en odekorerad skärva kinesiskt porslin.

Kontextdatering: Slutet av 1700-talet/1800-talets första hälft.

Kontext 206

Innehåller: En ugnskakelbit med vit glasyr.

Kontextdatering: 1700–1800-tal.

Kontext 209

Innehåller: Koppar/skålar i flintgods varav en med ett tryckt dekormönster i kineserande stil. Samt en skål i yngre rödgods.

Kontextdatering: Slutet av 1700-talet/1800-talets första hälft.

Kontext 212

Innehåller: Trebensgrytor, krukor och fat i yngre rödgods. Ett av faten (F 212:1767:5) är svartglaserat och delar av samma fat finns i kontext 201 (F 201:2701:5). Det finns ett flertal kärl av flintgods i form av skålar, tallrikar och krukor/pottor. Ett kärl är stämplat med Gustafsbergs raka stämpel som användes mellan 1825–1839. Även kinesiskt porslin finns i fyndmaterialet samt en skärva yngre vitgods som förmodligen kommer från en trebensgryta.

Kontextdatering: 1700-talets andra hälft till 1800-talets första hälft.

Kontext 215

Innehåller: Vitt ugnskakel och grönt ugnskakel. Ett fat och en kruka/trebensgryta i yngre rödgods. Tallrikar/fat i flintgods samt en stengodstallrik av Staffordshire-typ med formpressad reliefdekor (F 215:1763:7).

Kontextdatering: 1700-talets andra hälft till 1800-talets första hälft.

Kontext 218

Innehåller: Två skärvor yngre rödgods, varav den ena möjligen från ett kärl tillverkat i Nederländerna.

Kontextdatering: 1600–1700-tal.

Kontext 219

Innehåller: Fem skärvor från fat/skålar i yngre rödgods. En skärva är sannolikt från ett fat framställt i Nederländerna.

Kontextdatering: 1600–1700-tal.

Schakt 3

Kontext 301

Innehåller: Vitt väggkakel från Karlskrona Kakelfabrik. Grönglaserat ugnskakel. En kruka i vitt stengods. Diverse kärl i flintgods, exempelvis en tallrik från Göteborgs porslinsfabrik med dekoren ”Anna” tillverkad kring 1911–1925, och en tallrik från Rörstrand med dekoren ”Fasan” från tiden 1880–1926. En skärva kinesiskt porslin och fat av fajans och majolika från Nederländerna. Ett stengodskrus och diverse kärl i yngre rödgods och yngre vitgods. Intressant är ett fat i yngre rödgods från Niederrhein-området i Tyskland (F 301:2705:19).

Kontextdatering: Fyndmaterialet är blandat med dateringar från 1600-tal in i 1900-talets första hälft.

Kontext 302

Innehåller: Fat och krukor i yngre rödgods.

Kontextdatering: 1700-tal fram till 1800-talets mitt.

Kontext 304

Innehåller: En trebensgryta och en skål i yngre rödgods.

Kontextdatering: Troligen 1600-tal/tidigt 1700-tal.

Kontext 306

Innehåller: Svartglaserat ugnskakel med reliefdekor. Krukor av grått lergods tillverkade i Polen (F 306:2094:1). Ett stengodskrus av Westerwald-typ. En trebensgryta, ett fat och skålar (F 306:2094:18) i yngre vitgods. Skålar av samma typ som dessa har tidigare även påträffats i kvarteren Stenhuset (Johansson 2011, s. 43, figur 58), Ruddammen (Johansson 2012, s. 102), Laxen (Johansson 2013, s. 48) och Gubben (Johansson 2014, s. 55, figur 65).

Bland fynden finns även ett flertal trebensgrytor, fat/skålar och en förningskruka i yngre rödgods. En av trebensgrytorna har en mynningsdiameter på ca 22 cm (F 306:2094:9). Yngre rödgods från Nederländerna finns också bland fynden (F 306:2094:13).

Kontextdatering: 1500-talets andra hälft till första delen av 1600-talet.

Kontext 309

Innehåller: Fat/skålar och trebensgrytor i yngre rödgods, vissa från Nederländerna (F 309:2093:2), samt ett majolikafat från Nederländerna (F 309:2093:7).

Kontextdatering: 1600-tal.

Schakt 4

Kontext 405

Innehåller: En trebensgryta och ett bordskärl, ett fat eller en skål, i yngre rödgods.

Kontextdatering: 1600–1700-tal.

Kontext 417

Innehåller: Ett rörskaft från en trebensgryta eller trebenspanna.

Kontextdatering: Ca 1550–1625.

Schakt 5

Kontext 501

Innehåller: En bit svartglaserat ugnskakel.

Kontextdatering: 1600-tal.

Referenser

JOHANSSON, M. 2011. Keramik och kakel. I Dardel, E. *På jakt efter Louis De Geers trädgård. Särskild arkeologisk undersökning Kv. Stenhuset 7, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län. RAÄ St. Johannes 96*. Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2254.

JOHANSSON, M. 2012. Det keramiska fyndmaterialet. I Carlsson, M. & Runer, J. *Holländare, ryssar och tobak. Odling och bebyggelse inom kvarteret Ruddammen i Norrköping 1600–2010. Särskild arkeologisk undersökning RAÄ 96, S:t Johannes, Norrköping stad och kommun, Östergötlands län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2410.

Johansson, M. 2013. Husgeråd – Keramik. I Bertheau, M. *Kv Laxen i Norrköping. Bebyggelseämningar och spår efter hantverksaktiviteter från 1600-tal till 1800-tal i kvarteret Laxen. Särskild arkeologisk undersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager) i kvarteret Laxen, Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2533.

JOHANSSON, M. 2014. Husgeråd – Keramik. I Carlsson, M. *På de rikas bord - En arkeologisk undersökning av lämningar från 1600- och 1700-talet i kvarteret Gubben i Norrköping*. Rapporter från Arkeologikonsult 2014:2486.

Keramiktabel

Fyndnr	Föremålstyp	Del	Godstyp	Datering	Antal fragment	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Övrigt
101:1710:1	Rumpkåkel	Rump, Kant, Blad		Ca 1700–1900	1	Gods: gul, utvändigt: vit			
101:1711:1	Trebensgryta	Buk, Skaft	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	1	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun			
101:1711:2	Trebensgryta	Skaft	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	1	Gods: röd, utvändigt: brun			
101:1711:3	Kruka/ Trebensgryta Skål	Mynning, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	5	Gods: röd gråsvart, invändigt: brun, grönbrun, utvändigt: brun, grönbrun			
101:1711:4	Skål	Mynning, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, gul, grön	Form: hornmålad vitlera, mönster: koncentriska cirklar/streck/punkter/växter		
101:1711:5	Kruka/Skål	Mynning	Yngre rödgods	Ca 1675–1850	1	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun, gul, grön	Ytbehandling: vitlere-engobe utv sgraffito, mönster: våglinje/punkter		
101:1711:6	Fat/Skål	Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, gul, utvändigt: grönbrun	Ytbehandling: vitlere-engobe inv hemrad		
101:1711:7	Fat	Mynning	Fajans	Ca 1650–1800	1	Gods: gul, invändigt: vit, blå, mangan, utvändigt: vit	Form: målad dekor		
101:1711:8	Krus	Buk	Fajans	Ca 1650–1800	1	Gods: gul, invändigt: vit, utvändigt: vit, blå	Form: målad dekor		
101:1711:9	Krus	Buk	Stengods	Ca 1600–1750	1	Gods: grå, invändigt: grå, utvändigt: blå, grå	Form: reliefdekor	Tyskland – Westenwald	
101:1711:10	Skål/Terrin + Tallrik	Botten	Flintgods	Ca 1770–1900	2	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit			
101:1711:11	Tallrik/Fat	Brätte, Buk	Flintgods	Ca 1770–1900	1	Gods: vit, invändigt: vit, blå, röd, utvändigt: vit	Form: tryckt och målad dekor, mönster: blommor		
101:1711:12	Kopp	Mynning, Buk, Botten	Porslin	Ca 1800–1900	1	Gods: vit, invändigt: vit, grå, utvändigt: vit, blå, grå	Form: målad dekor, mönster: streck		
101:1711:13	Fat	Buk, Botten	Porslin	Ca 1850–1950	2	Gods: vit, invändigt: vit, röd, guld, utvändigt: vit, blå	Form: målad dekor		Spår av stämpel på undersidan, förmodligen har där stått: IMPORT.
111:1709:1	Skål	Mynning, Hänk	Yngre vitgods	Ca 1700–1850	1	Gods: vit, invändigt: gul, utvändigt: gul		Nederländerna/ Tyskland	
111:1709:2	Fat	Mynning, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1800–1875	1	Gods: röd, invändigt: svart, utvändigt: svart			
111:1709:3	Fat	Mynning, Buk, Botten	Porslin	Ca 1850–1950	2	Gods: vit, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit			

Keramiktabel, forts.

Fyndnr	Föremålstyp	Del	Godstyp	Datering	Antal fragment	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Övrigt
111:1709:4	Fat	Mynning, Buk, Botten	Porslin	Ca 1850–1950	1	Gods: vit, invändigt: vit, blå, grön, brun, guld, utvändigt: vit, röd	Form: tryckt dekor, mönster: växt		Märkning på baksidan.
118:2262:1	Fat	Mynning	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	3	Gods: röd, invändigt: brun, gul, grön	Form: målad dekor villera, mönster: koncentriska cirklar/streck/punkter		
118:2262:2	Skål	Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	1	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun, gul	Form: målad dekor villera		
118:2262:3	Skål	Buk	Yngre vitgods	Ca 1600–1725	4	Gods: beige, invändigt: gulgrön		Tyskland	
118:2262:4	Krus	Botten	Stengods	Ca 1600–1800	1	Gods: grå, invändigt: grå, utvändigt: brun		Tyskland	
118:2262:5	Rumplakel	Blad		Ca 1700–1800	1	Gods: röd, utvändigt: grön			
201:2701:1	Apotekskrus	Mynning, Buk	Fajans	Ca 1700–1800	1	Gods: gul, invändigt: vit, utvändigt: grön			
201:2701:2	Kärl, obeslämt	Buk	Stengods Basalt ware	Ca 1770–1850	1	Gods: svart, invändigt: svart, utvändigt: svart	Form: reliefdekor		
201:2701:3	Burk/Kruka	Mynning	Flintgods	Ca 1770–1900	1	Gods: vit, invändigt: gulvit, utvändigt: gulvit, grön, röd	Form: målad dekor		
201:2701:4	Tallrik	Brätte, Buk	Flintgods	Ca 1850–1930	1	Gods: vit, invändigt: vit, lila, utvändigt: vit	Form: tryckt dekor	Sverige – Rörstrand?	Möjligen dekorerad med mönstret "Fasan" som tillverkades av Rörstrand mellan 1880–1926.
201:2701:5	Fat	Botten	Yngre rödgods	Ca 1775–1850	1	Gods: röd, invändigt: svart			Passning mellan fyndnummer 201:2701:5 och 212:1767:5.
201:2701:6	Rumplakel	Rump, Kant, Blad		Ca 1700–1900	4	Gods: gul, utvändigt: vit			
204:2716:1	Kruka + Trebensryta	Mynning, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1850	3	Gods: röd, invändigt: brun			
204:2716:2	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	1	Gods: röd, invändigt: gul	Ytbehandling: vitlere-engobe inv		
204:2716:3	Tallrik	Mynning, Brätte, Buk	Flintgods	Ca 1770–1900	2	Gods: vit, invändigt: gulvit, utvändigt: gulvit			
204:2716:4	Tallrik/Fat	Botten	Porslin	Ca 1700–1850	1	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit		Kina	
206:2727:1	Rumplakel	Rump, Kant, Blad		Ca 1700–1900	3	Gods: gul, utvändigt: vit	Form: reliefdekor		
209:2708:1	Kopp/Skål	Mynning, Buk	Flintgods	Ca 1770–1900	2	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit			

Keramiktabell, forts.

Fyndnr	Föremålstyp	Del	Godstyp	Datering	Antal fragment	Färg	Dekor	Tillverkningsplats	Övrigt
209:2708:2	Kopp/Skål	Buk	Flintgods	Ca 1780–1830	1	Gods: vit, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit, blå	Form: tryckt dekor, mönster: kinesiskt		
209:2708:3	Skål	Mynning	Yngre rödgods	Ca 1700–1900	1	Gods: röd, invändigt: brun			
212:1767:1	Trebensgryta?	Botten	Yngre vitgods	Ca 1600–1800	1	Gods: gråvit, invändigt: gulbrun		Nederländerna/ Tyskland	
212:1767:2	Trebensgryta	Buk, Skaft, Botten, Ben	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	6	Gods: röd, invändigt: brun			
212:1767:3	Kruka	Mynning, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	7	Gods: röd, invändigt: brun			
212:1767:4	Kruka	Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	16	Gods: röd, invändigt: brun			
212:1767:5	Fat	Mynning, Brätte, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1775–1850	2	Gods: röd, invändigt: svart			Passning mellan fyndnummer 201:2701:5 och 212:1767:5.
212:1767:6	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	5	Gods: röd, invändigt: brun, gul	Form: målad dekor vitlera, mönster: koncentriska cirklar/våglinje		
212:1767:7	Skål/mm	Mynning, Buk, Bot-ten, Fotring	Porslin	Ca 1750–1800	10	Gods: vit, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit	Form: målad dekor, mönster: geometriskt växt	Kina	
212:1767:8	Skål + Tallrik + Kruka/Potta	Mynning, Brätte, Buk, Botten, Fotring	Flintgods	Ca 1770–1900	24	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit			Bl.a. Gustafsberg med rak stämpel 1825-1839.
215:1763:1	Rumpkåkel	Blad		Ca 1700–1900	1	Gods: gul, utvändigt: vit			
215:1763:2	Rumpkåkel	Blad		Ca 1700–1800	1	Gods: röd, utvändigt: grön			
215:1763:3	Kruka/ Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: grönbrun			
215:1763:4	Fat	Botten	Yngre rödgods	Ca 1750–1850	1	Gods: röd, invändigt: svart			
215:1763:5	Tallrik/Fat	Botten	Flintgods	Ca 1770–1860	1	Gods: vit, invändigt: vit, guld, utvändigt: vit	Form: målad dekor, mönster: blommor		
215:1763:6	Tallrik/Fat	Buk	Flintgods	Ca 1770–1900	1	Gods: vit, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit	Form: tryckt dekor		
215:1763:7	Tallrik/Fat	Mynning	Stengods	Ca 1740–1765	1	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit	Form: reliefdekor	England – Staffordshire	
218:1762:1	Fat/Skål	Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, gul	Ytbehandling: vitlere-engobe inv hemrad		
218:1762:2	Fat/Skål?	Buk/Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun		Nederländerna?	
219:2722:1	Fat	Mynning, Brätte	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun		Nederländerna	

Keramiktabel, forts.

Fyndnr	Föremålstyp	Del	Godstyp	Datering	Antal fragment	Färg	Dekor	Tillverknings- plats	Övrigt
219:2722:2	Fat/Skål	Mynning, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	4	Gods: röd, invändigt: grön, gul, utvändigt: grön	Ytbehandling: vitlertengobe inv, form: målad dekor vitlera		
301:2705:1	Väggkachel	Kant, Blad		Ca 1910–1950	4	Gods: gul, utvändigt: vit		Sverige – Karlskrona Kakelfabrik	
301:2705:2	Ugnskachel	Blad		Ca 1700–1800	1	Gods: röd, utvändigt: grön			
301:2705:3	Kruka	Buk	Stengods	Ca 1800–1950	1	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit	Form: reliefdekor		
301:2705:4	Tallrik mm	Mynning, Brätte, Buk, Botten	Flintgods	Ca 1770–1900	7	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit			
301:2705:5	Burk	Buk, Botten	Flintgods	Ca 1800–1950	1	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit, blå			
301:2705:6	Tallrik	Buk, Botten	Flintgods	1911–1925	2	Gods: vit, invändigt: vit, grön, utvändigt: vit, grön	Form: tryckt dekor	Sverige – Göteborgs porslinsfabrik	Dekormönster "Anna Original" från Göteborgs porslinsfabrik (1911–1925)
301:2705:7	Tallrik	Mynning, Brätte, Buk, Botten	Flintgods	1880–1926	9	Gods: vit, invändigt: vit, illa, utvändigt: vit	Form: tryckt dekor	Sverige – Rörstrand	Dekormönster "Fasan" från Rörstrand (1880–1926)
301:2705:8	Tallrik/Fat	Botten	Flintgods	1884–1926	1	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit, svart	Form: tryckt dekor	Sverige – Rörstrand	
301:2705:9	Kopp	Mynning, Öra, Buk, Botten	Flintgods	Ca 1800–1950	2	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: vit, blå, röd, grön, guld	Form: tryckt dekor		
301:2705:10	Fat	Mynning, Buk	Flintgods	Ca 1800–1950	3	Gods: vit, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit, blå, röd, grön, guld	Form: målad dekor		
301:2705:11	Kopp	Mynning, Buk	Flintgods	Ca 1770–1820	3	Gods: vit, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit, blå	Form: målad dekor, mönster: kinesiskt		
301:2705:12	Kopp	Buk	Porslin	Ca 1700–1800	1	Gods: vit, invändigt: vit, utvändigt: brun		Kina	
301:2705:13	Fat	Mynning, Buk	Porslin	Ca 1800–1950	1	Gods: vit, invändigt: vit, röd, grön, gul, utvändigt: vit			
301:2705:14	Fat	Mynning, Brätte, Buk, Botten	Fajans	Ca 1700–1800	4	Gods: gul, invändigt: vit, blå, utvändigt: vit	Form: målad dekor		Nederländerna?
301:2705:15	Fat/Skål	Brätte, Buk	Majolika	Ca 1650–1750	2	Gods: gul, invändigt: vit, blå, utvändigt: grågul	Form: målad dekor		Nederländerna
301:2705:16	Krus	Botten	Stengods	Ca 1550–1700	1	Gods: grå, invändigt: grå, utvändigt: brun			
301:2705:17	Fat	Mynning	Yngre vitgods	Ca 1550–1700	1	Gods: gråvit, invändigt: gulbrun			Tyskland

Keramiktabell, forts.

Fyndnr	Föremålstyp	Del	Godstyp	Datering	Antal fragment	Färg	Dekor	Tillverknings- plats	Övrigt
301:2705:18	Fat	Brätte, Buk	Yngre vitgods	Ca 1600–1725	1	Gods: gulbeige, invändigt: gulbrun		Tyskland?	
301:2705:19	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1775	2	Gods: röd, invändigt: brun, gul, grön	Form: målad dekor vitlera, mönster: koncentriska cirklar/våglinje/streck	Tyskland – Niedertheim	
301:2705:20	Fat	Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1850	4	Gods: röd, invändigt: brun, gul, grön, utvändigt: brun, gul	Ytbehandling: vitlere-engobe inv hemrad sgrafitto, form: målad dekor vitlera, mönster: koncentriska cirklar/våglinje		
301:2705:21	Fat/Skål Kruka mm	Mynning, Brätte, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1675–1850	8	Gods: röd, invändigt: brun, gul, grön, utvändigt: brun, gul	Ytbehandling: vitlere-engobe inv utv, form: målad dekor vitlera		
301:2705:22	Skål	Mynning, Hånk, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun			
301:2705:23	Kruka mm	Mynning, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	10	Gods: röd, invändigt: brun			
301:2705:24	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	2	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun		Nederländerna	
302:2266:1	Kruka	Buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	3	Gods: röd, invändigt: brun			
302:2266:2	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	1	Gods: röd, invändigt: svartbrun			
302:2266:3	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1800	1	Gods: röd, invändigt: grön	Ytbehandling: vitlere-engobe inv		
302:2266:4	Kruka?	Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1900	1	Gods: röd, invändigt: brun			
304:2720:1	Trebensgryta	Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1550–1750	2	Gods: grå röd, invändigt: brun			
304:2720:2	Skål	Mynning, Buk	Yngre rödgods	Ca 1575–1700	1	Gods: röd, invändigt: grön			
306:2094:1	Kruka	Buk	Grått ler-gods	Ca 1550–1625	2	Gods: grå, invändigt: grå, utvändigt: grå		Polen	
306:2094:2	Krus	Buk	Stengods	Ca 1600–1675	1	Gods: grå, invändigt: grå, utvändigt: blå, grå	Form: reliefdekor	Tyskland – Westenwald	
306:2094:3	Trebensgryta	Botten, Ben	Yngre vitgods	Ca 1550–1650	1	Gods: gråvit, invändigt: grön		Tyskland	
306:2094:4	Förmingskruka	Handtag	Yngre rödgods	Ca 1550–1650	1	Gods: röd, utvändigt: brun			
306:2094:5	Trebensgryta	Skaft	Yngre rödgods	Ca 1550–1625	1	Gods: röd, utvändigt: brun			
306:2094:6	Trebensgryta	Buk, Skaft	Yngre rödgods	Ca 1550–1625	1	Gods: röd, invändigt: grönbrun			
306:2094:7	Trebensgryta	Skaft	Yngre rödgods	Ca 1550–1650	1	Gods: röd, utvändigt: brun			
306:2094:8	Trebensgryta	Mynning	Yngre rödgods	Ca 1550–1700	1	Gods: röd, invändigt: grönbrun			
306:2094:9	Trebensgryta	Mynning, Buk	Yngre rödgods	Ca 1550–1700	11	Gods: röd, invändigt: brun			
306:2094:10	Trebensgryta	Mynning, Buk, Bot- ten, Ben	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	7	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun			

Keramiktabell, forts.

Fyndnr	Föremålstyp	Del	Godstyp	Datering	Antal fragment	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Övrigt
306:2094:11	Trebensgryta	Mynning, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	3	Gods: röd, invändigt: brun			
306:2094:12	Trebensgryta	Mynning, Buk, Skaff, Botten, Ben	Yngre rödgods	Ca 1550–1750	24	Gods: röd, invändigt: brun, grönbrun, utvändigt: brun, grönbrun			
306:2094:13	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	Ca 1550–1750	4	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun		Nederländerna	
306:2094:14	Fat	Mynning, Brätte	Yngre rödgods	Ca 1550–1700	1	Gods: röd, invändigt: grönbrun			
306:2094:15	Fat/Skål	Brätte, Buk, Botten	Yngre rödgods	Ca 1575–1700	5	Gods: röd, invändigt: brun, gul, grön, utvändigt: grönbrun	Form: målad dekor vitlera, mönster: koncentriska cirklar/streck/vaxter		
306:2094:16	Fat	Brätte, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1700	1	Gods: grå röd, invändigt: grönbrun, gul, utvändigt: grönbrun	Ytbehandling: vitlere-engobe inv hemrad		
306:2094:17	Rumpkåtel	Blad		Ca 1600–1700	1	Gods: röd, utvändigt: svart	Form: reliefdekor		
306:2094:18	Skål	Mynning, Hänk, Buk, Botten	Yngre vitgods	Ca 1600–1725	15	Gods: röd/beige, invändigt: gulbrun, utvändigt: gulbrun		Tyskland	
306:2094:19	Fat	Brätte, Buk	Yngre vitgods	Ca 1575–1700	1	Gods: beige, invändigt: gul, utvändigt: gulbrun	Ytbehandling: vitlere-engobe inv	Tyskland	
309:2093:1	Trebensgryta	Mynning, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	2	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun			
309:2093:2	Trebensgryta	Mynning, Buk	Yngre rödgods	Ca 1600–1750	3	Gods: röd, invändigt: brun, utvändigt: brun		Nederländerna	
309:2093:3	Skål	Mynning	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun			
309:2093:4	Fat	Mynning	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, gul	Form: målad dekor vitlera		
309:2093:5	Fat	Mynning, Brätte	Yngre rödgods/ Yngre vitgods	Ca 1600–1700	2	Gods: röd, invändigt: gul	Ytbehandling: vitlere-engobe inv	Tyskland?	
309:2093:6	Skål	Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, gul	Ytbehandling: vitlere-engobe inv		
309:2093:7	Fat	Buk	Majolika	Ca 1600–1700	1	Gods: gul, invändigt: vit, blå, utvändigt: gråvit			
405:2248:1	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	Ca 1550–1750	1	Gods: röd, invändigt: brun			
405:2248:2	Fat/Skål	Botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Gods: röd, invändigt: brun, gul	Form: målad dekor vitlera		
417:2141:1	Trebensgryta/ Trebenspanna	Skaff	Yngre rödgods	Ca 1550–1625	1	Gods: röd, utvändigt: brun			
501:2725:1	Rumpkåtel	Kant, Blad		Ca 1600–1700	1	Gods: röd, utvändigt: svart			

BILAGA 5. KRITPIPSANALYS

ARNE ÅKERHAGEN

101:1710:1. Odaterbart pipfragment.

218:1761:1.

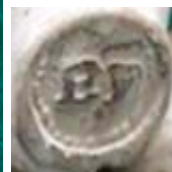
Skaftbit från holländsk pipa med dekoren ”Band-X.-2Band-X.”. Användes 1640–1680.

D9,7. R 3,2.

301:2707:2.

Fragment av holländsk pipa med klackmärke ”EP” inom prickkram. Trolig tillverkare Eewout Pietersz. Verksam i Gouda 1670–1690.

306:2353:1.

Skaftbit från holländsk pipa med del av dekoren ”X.”. Användes 1640–1680.

D 9,2. R3,2.

BILAGA 6. ARKEOBOTANISK ANALYS

STEFAN GUSTAFSSON, ARKEOLOGIKONSULT

Proverna våtsiktades i en sållsats med en maskvidd av 10 mm ner till 0,2 mm. Det framsiktade materialet analyserades under mikroskop med en förstoring av 4–600 gånger. Vid artbestämning användes referenslitteratur och referenssamling (Berggren 1969 & 1981, Jacomet 2006, Mork 1946, Schweingruber 1978 & 1990, www.woodanatomy.ch, Digital Seed Atlas of the Netherlands). Även fiskben och brända ben plockades för osteologisk analys.

Anl. 118 prov 2261 Utfyllnadslager

I provet hittades nio förkolnade sädeskorn, en av råg och åtta av skalkorn. Dessa har sannolikt förkolnats i samband med matberedning eller våld. Det kan vara fråga om utrakat material från en spis eller ugn eller hushållsavfall i allmänhet. Provet innehöll även gott om fiskben och fiskfjäll, vilka också tolkas som hushållsavfall (figur 1). Träkolet i provet kom enbart från gran.

Anl. 120 Prov 2364 Dike eller ränna

Provet innehöll två kolfragment som inte kunde bestämmas till art samt nedbrutet och obestämt växtmaterial.

Anl. 302 prov 2267 Avfallsgrop

Gropen innehöll klumpar av sammansatt organiskt material där det fanns en del fiskben, enbär och hallonfrö inbakat. Fiskbenen var små och mycket mörkare än de som påträffades i 118. Troligen utgör klumparna koproliter och gropen innehåller bland annat latrin. Fiskkotor och fiskben var mycket små och kan ha följt med genom kroppen precis som enbär och hallonfrö.

Anl. 304 prov 2268 Grop

Provet innehöll bara träkol från björk och gran.

Figur 1. Förkolnade sädeskorn, fiskben och fiskfjäll från anläggning 118.

Anläggning 316 prov 2734 Brandlager i dike

Provet innehöll enbart träkol från gran.

Anl. 413:2 prov 2246 Kolprov

Provet innehöll förutom träkol från björk, gran och tall, även en del brända ben.

Anl. 509 prov 10101 Lager

Provet innehöll små träkolsfragment och mycket oförkolnade trärester. Enstaka oförkolnade frö och kärnor från krikon, äpple, fläder, svinmålla och starr påträffades också i provet. Krikon, äpple och fläder kan komma från någon trädgård eller genom latrin. Hasselnötter kom in till städerna via en reglerad handel och påträffas i stort sett i alla typer av stadslager. Materialet i sin helhet var för litet för vidare tolkning.

Anl. 513 prov 2454 Utjämningslager

Provet innehöll enbart träkol från gran och nedbrutet organiskt material.

Anl. 515 prov 10103 Tramphorisont

Provet innehöll gott om ogräs och ängsväxter från fuktäng (figur 2). Materialet skulle kunna komma från en gödselstack, fåhus, ruderatmark eller liknande. Ogräsen trivs såväl på odlad mark som längs vägar, gårdsplaner och annan plats som blivit störd och näringsberikad. Starr hör hemma i fuktig ängsmark och följer ofta med vid slätter.

Anl. 515 prov 2737 Tramphorisont

Provet innehöll tre förkolnade kärnor av skalkorn. I övrigt fanns bara träkol från björk, gran och tall.

Anläggningsnr	118	120	302	304	316	413:2	509	513	515	515
Provnr	2261	2364	2267	2268	2734	2246	10101	2454	10103	2737
Mängd kol		(+)	+++	+++	+++	+	(+)	++	++	+
Art										
Skalkorn	8*									3*
Råg	1*									
Fragmenterad säd	5*									
Krikon							1			
Äpple							1			
Fläder							1			
Enbär			12							
Hallon			100+							
Svinmålla	1						3		100+	
Trampört									9	
Dån									14	
Brännässla									58	
Starr							2		100+	
Vedart										
Björk			17	5		5				1
Gran	26		28	30	30	9		12		20
Tall			6			3				8
Obestämt kol	3	2	12	2	6	7		1		4
Övrigt										
Fiskfjäll	X		X							
Fiskben	X		X							
Brända ben						X				

* Förkolnat material

Figur 2. Artlista.

Litteratur

BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 2: Cyperaceae*. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.

BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 3: Salicaceae–Cruciferae*. Swedish Museum of natural History, Stockholm.

MORK, E. 1946. *Vedanatomy*.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe*. Zug, Switzerland.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. *Anatomy of European woods*. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.

Hemsidor

Digital Seed Atlas of the Netherlands: <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en>

www.woodanatomy.ch

BILAGA 7. ¹⁴C-ANALYS

ICA, INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC.

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
19C/1246	316:2734	Charcoal, Spruce	AAA	420 +/- 30 BP	Cal 1420 - 1520 AD (87.9%) Cal 1590 - 1620 AD (7.5%)
19C/1247	513:2454	Charcoal, Spruce	AAA	720 +/- 30 BP	Cal 1240 - 1310 AD (90.5%) Cal 1360 - 1390 AD (4.9%)
19C/1248	515:2737	Barley	AAA	440 +/- 30 BP	Cal 1410 - 1490 AD (94.0%) Cal 1600 - 1610 AD (1.4%)

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP**. *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Haflidi Haflidason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht*. **Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887**.
- Unless otherwise stated, the error reported is one standard deviation.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for natural isotope fractionation.

BILAGA 8. OSTEOLOGISK ANALYS

AGNETA FLOOD, ARKEOLOGIKONSULT

Material

Materialet för den osteologiska analysen uppgick till 4718,8 gram obrända djurben, fördelat på 231 fragment eller benslag. Det analyserade materialet utgjordes av sex stratigrafiska kontexter, varav en av kontexterna innehöll hela 71 % av materialets vikt, respektive 35 % av antalet identifierade fragment.

Kontext	Vikt (g)	Antal
118	0,8	84
302	165,3	22
306	373,6	9
502	650,6	39
503	178,3	15
509	3350,2	62
Totalsumma	4718,8	231

Figur 1. Benmaterialet per stratigrafisk kontext.

Metod

Kvantifiering

Efter fältarbetet bedömdes materialet, till art och benslag. Bedömningen skedde okulärt med tillgång till Arkeologikonsults referensmaterial. Analysen innefattade registrering av art, benslag, antal fragment, anatomisk fördelning, åldersbedömning, könsbedömning, fragmentering, registrering av tafonomiska processer, bearbetning samt patologiska förändringar.

Vid kvantifiering av osteologiska material kan tre typer av metoder användas, fragmenträkning (NISP), viktförhållande samt bedömning av minsta antalet individer, där hänsyn tas till benelement, sida, storlek och ålder (MNI). Benmaterialet och artsammansättningen vid denna analys redovisas främst genom (NISP) fördelning genom antal fragment per art, men även med vikt per art.

Fragmentering, liksom att vissa benslag finns i många uppsättningar i kroppen, t ex täben, tänder och ko-

tor gör att antalet fragment inte kan likställas med antalet djur. NISP är därför inte detsamma som det faktiska antalet djur på platsen. MNI bedömning däremot ger det minsta möjliga antalet individer per art för platsen. Den verkliga siffran för antalet ligger troligtvis någonstans mellan en fragment- och MNI-bedömning.

Vid jämförelse av vikt och fragment per art skiljer sig fördelningen, vilket framförallt beror på att vikten för stora djur blir överrepresenterad i förhållande till mindre djur. En viss överrepresentation av nötboskap blir ofrånkomlig på grund av den stora benvolym som resterna av djuret ger.

Åldersbedömning, och anatomisk fördelning

Bedömningen av slaktåldern avslöjar om syftet med djurhållningen varit att få bästa ekonomiska kött-avkastning eller/och mjölkproduktion (nöt, får/get). Typerna kan identifieras genom att djuren är relativt unga eller närmare fullvuxna när köttproduktion varit huvudsyftet, respektive ett äldre bestånd vid mjölkproduktion. Nötboskap blir normalt fullvuxna vid omkring 4-års ålder, får/get och tamsvin blir fullvuxna vid omkring 3 ½-års ålder. För bedömning av slaktåldern har data efter Silver (1969) liksom (Grant 1982) samt Bull & Payne (1982) använt.

De identifierade bendelarna delades in i kroppsregioner för att kunna jämföra den anatomiska fördelningen bland arterna. Skeletteten klassificerades i kroppsregioner från kranium till fot (1-7). Till de köttfattiga delarna räknas region 1 och 7, och till de köttrika delarna region 2-6.

Fördelningen köttrika respektive köttfattiga delar i skelettet hos tamdjur är inte lika stor, de köttrika bendelarna utgör ca 40 % av djuret (beräkning efter Sigvallius 1988). Detta innebär att när den procentuella andelen köttrika delar överstigen 40 %, dominerar de köttrika delarna i ett material.

Resultat

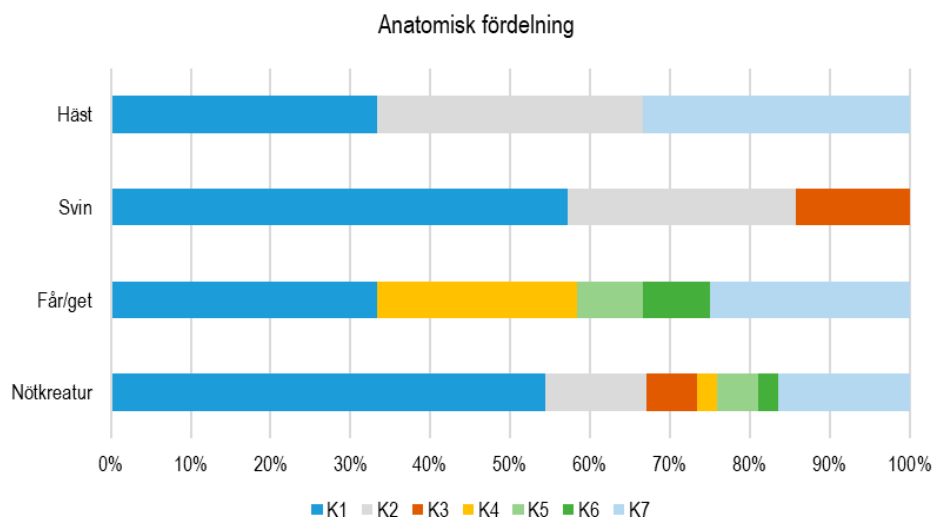
Sammantaget kunder närmare 79 % av antalet delar identifieras till art och benslag (95 % av vikten). I sin helhet utgjordes benmaterialet av relativt stora fragment däribland ett helt mellanhandsben av häst samt underkäkar av nötkreatur. Skador och yttre påverkan av taphonomiska processer kunde emellertid dokumenteras på fragmenterade delar. Framförallt observerades spår av slakt och styckning. Nedbrytning, mekanisk nötning, trampning eller dylikt har varit relativt liten vilket tyder på att benmaterialet generellt sett inte legat exponerat. Detta styrks också av att gnagspår inte har observerats från varken hund eller gnagare. Emellertid förekommer enstaka eroderade fragment (i kontext 502) som hade ett skadat ytskikt, sannolikt orsakat av väder och vatten.

Materialets sammansättning utgjordes framförallt av de domesticerade boskapsdjuren, däribland främst nötkreatur, följt av får/get och därpå svin. Enstaka benslag av häst påträffades också i kontext 503 och 509. Därutöver förekom en mindre mängd fiskben från strömming, abborre och oidentifierad karpfisk. Bland abborre och karpfisk förekom framförallt kotor och fjäll. Sammansättningen av strömming däremot dominerades av identifierade fragment från kranium.

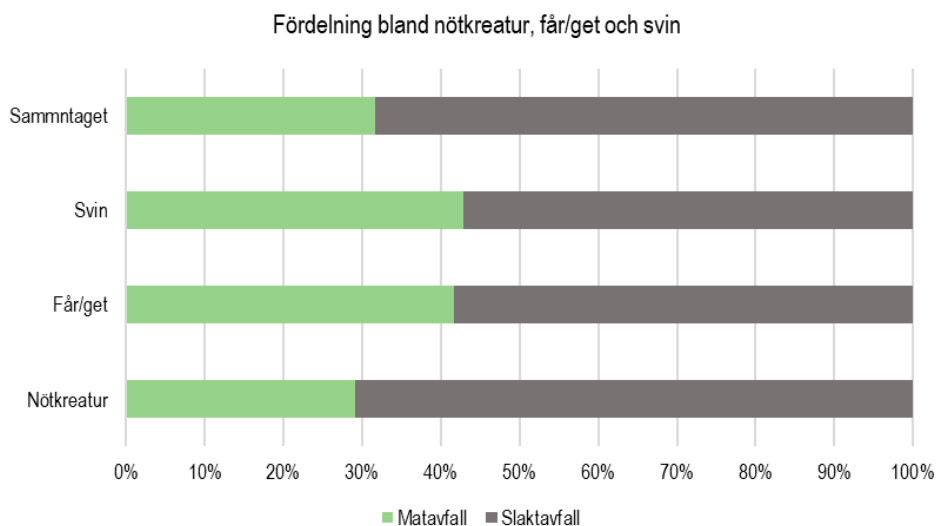
Art	Antal	Vikt (g)
Nötkreatur	79	3696,9
Häst	3	443,2
Får/get	12	228,9
Svin	6	82,4
Svin?	3	53,3
Karpfisk	17	0,5
Fisk ospec.	50	0,4
Abborre	9	0,2
Strömming	15	0,1
Oidentifierat	37	212,9
Totalsumma	231	4718,8

Figur 2. Arter, antal fragment och vikt.

Den anatomiska fördelningen kan i princip endast jämföras nötkreatur och får/get emellan, eftersom svin och häst utgjorde en mindre del av materialet. Bland nötkreatur samt får/get dominerade delar från de köttfattiga regionerna, framförallt kranium och tänder (K1), men med en något mindre del från foten (K7). Andelen köttfattiga delar från kranium var som allra störst bland nötkreatur, där de utgjorde 54 % av antalet fragment. Övriga regioner (främre extremiteter K3–K4 och bakre extremiteter K5–K6) representerades snarlikt. Delar från bålen (K2) saknades bland får/get men utgjorde den största andel av köttrika delar bland nötkreaturen.

Figur 3. Anatomiska fördelningen bland de domesticerade djuren.

Figur 4. Fördelning av mat- respektive slaktavfall.

Sammantaget dominerades materialet av slaktavfall bland nötboskap, emedan får/get hade en ungefär lika stor andel av rester från mat- respektive slaktavfall. Andelen bland svin utgjorde likaså en lika stor andel (figur 4).

Åldersbedömningen utifrån tandframbrott, tandslitage och utvecklingsstadiet för långa rörben visade att får/get till största del blev slaktade vid uppnådd fullvuxen ålder. Bland nötkreaturen däremot förefaller en utslakt ha skett när djuren var omkring 2–2,5 år gamla, även om slakt också skedde närmare fullvuxen storlek vid 3,5–4 årsålder.

Referenser

BULL, G & PAYNE, S. 1982. Tooth eruption and epiphyseal fusion in pigs and wild boar. I: *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*, BAR British Series 109. Oxford.

VON DEN DRIESCH, A. 1976. *A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites*. Peabody Museum Bulletin 1, 1976.

GRANT, A. 1982. The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates. I: *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*, BAR British Series 109. Oxford.

SILVER, I, A. 1969. The ageing of domesticated animals. I: *Science in Archaeology*. BAR British Series 109. Oxford.

SIGVALLIUS, B. 1988. Husdjur från förhistoriska platser – en utvärdering av osteologiska undersökningar. I: *Gotländskt arkiv*.

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3142